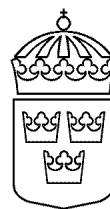

Riksdagens protokoll

2000/01:99

Onsdagen den 25 april

Protokoll
2000/01:99

Kl. 09.00 – 16.03
17.00 – 17.34

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 19 april.

2 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde

Talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträden torsdagen den 15 och fredagen den 16 mars inkommit.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Förslag

2000/01:RS3 till konstitutionsutskottet

Motioner

2000/01:U15 och U16 till utrikesutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Socialutskottets betänkanden 2000/01:SoU10, SoU12 och SoU15

NU9 Vissa utrikeshandelspolitiska frågor

Punkt 1 (WTO-systemet)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v)

Votering:

129 för utskottet

147 för res. 1

12 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll res. 1.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 66 m, 34 kd, 15 c, 14 fp

För res. 1: 110 s, 37 v

Avstod: 12 mp

Frånvarande: 21 s, 16 m, 6 v, 8 kd, 3 c, 2 fp, 4 mp, 1 -

Punkt 3 (Handel och immaterialrätt inom miljö- och jordbruksområdet)

1. utskottet

2. res. 4 (v, mp)

Votering:

236 för utskottet

53 för res. 4

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 66 m, 34 kd, 11 c, 14 fp

För res. 4: 37 v, 4 c, 12 mp

Frånvarande: 20 s, 16 m, 6 v, 8 kd, 3 c, 2 fp, 4 mp, 1 -

Punkt 5 (Handel och miljö respektive handel och arbetarskydd)

1. utskottet

2. res. 7 (v)

Votering:

236 för utskottet

38 för res. 7

13 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 66 m, 34 kd, 14 c, 13 fp

För res. 7: 37 v, 1 c

Avstod: 1 s, 12 mp

Frånvarande: 21 s, 16 m, 6 v, 8 kd, 3 c, 3 fp, 4 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU13 Skolan

Punkt 1 (Skolplikt och rätt till utbildning)

Yrkanden:

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (kd, m)
3. res. 2 i motsvarande del (fp)
4. utskottets förslag till beslut med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Ub239 yrk. 3 (c)

Förberedande votering 1:

16 för res. 2
15 för mot.
257 avstod
61 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

99 för res. 1
15 för res. 2
175 avstod
60 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

160 för utskottet

99 för res. 1

30 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 37 v, 12 mp

För res. 1: 65 m, 34 kd

Avstod: 1 m, 15 c, 14 fp

Frånvarande: 20 s, 16 m, 6 v, 8 kd, 3 c, 2 fp, 4 mp, 1 -

Punkt 2 (Övriga frågor om grundskolans ansvar och omfattning m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 i motsvarande del (mp)

Votering:

195 för utskottet

13 för res. 4

78 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 36 v, 32 kd, 2 c, 14 fp

För res. 4: 1 m, 12 mp

Avstod: 63 m, 1 v, 1 kd, 13 c

Frånvarande: 20 s, 18 m, 6 v, 9 kd, 3 c, 2 fp, 4 mp, 1 -

Punkt 15 (Värdegrunden)

1. utskottet
2. res. 5 i motsvarande del (kd)

Votering:

157 för utskottet

35 för res. 5

95 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 6 v, 15 c, 13 fp, 12 mp

För res. 5: 1 m, 34 kd

Avstod: 65 m, 29 v, 1 fp

Frånvarande: 20 s, 16 m, 8 v, 8 kd, 3 c, 2 fp, 4 mp, 1 -

Punkt 23 (Sex- och samlevnadsundervisning)

1. utskottet
2. res. 6 i motsvarande del (v)

Votering:

191 för utskottet

37 för res. 6

59 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 64 m, 1 v, 3 kd, 12 mp

För res. 6: 36 v, 1 kd

Avstod: 1 m, 30 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 20 s, 17 m, 6 v, 8 kd, 3 c, 3 fp, 4 mp, 1 -

Punkt 26 (Sponsring)

1. utskottet
2. res. 6 i motsvarande del (v)

Votering:

224 för utskottet

52 för res. 6

13 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 66 m, 33 kd, 14 fp

För res. 6: 37 v, 15 c

Avstod: 1 kd, 12 mp

Frånvarande: 20 s, 16 m, 6 v, 8 kd, 3 c, 2 fp, 4 mp, 1 -

Lars Gustafsson (kd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 28 (Betygen i grundskolan)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (fp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2000/01:99

25 april

---

6 § En säkerhetsordning för 2000-talet

*En säkerhetsordning
för 2000-talet*

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU4

En säkerhetsordning för 2000-talet (skr. 1999/2000:69, skr. 1999/2000:70, skr. 1999/2000:130, skr. 2000/01:2 och redog. 1999/2000:ER1).

Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Vi ska nu diskutera en säkerhetsordning för 2000-talet. Global, europeisk och även svensk säkerhetspolitik behandlas i detta betänkande. Låt mig börja med att yrka bifall till reservation 1. Sten Tolgfors och Bertil Persson kommer från moderat håll att fokusera på det som gäller FN, EU och området utanför Europa.

Fru talman! Östersjösäkerheten står i fokus under det kommande året. Sverige är mycket aktivt för att stärka arbetet för säkerhet i Östersjöområdet. Vi vill att de baltiska länderna och Polen ska komma in i EU så snart som möjligt, så snart de uppfyller villkoren. Vi ger ett omfattande suveränitetsstöd till Estland, Lettland och Litauen. Det har vi gjort under hela 1990-talet. Det har successivt förskjutits och innebär nu betydande militärt bistånd för att länderna ska bygga sin försvarskapacitet.

Det som står i fokus under de närmaste åren gäller Estlands, Lettlands och Litauens medlemskap i Nato. Det ska bli beslut i Nato nästa år. Därför kommer frågan i fokus.

Sveriges tydliga stöd för Estlands, Lettlands och Litauens ansträngningar är viktigt. Sveriges röst räknas. Man lyssnar på våra bedömningar. Därför menar vi från moderat håll att det är oerhört viktigt att Sverige tydligt och kraftfullt ger sitt stöd till Estlands, Lettlands och Litauens medlemskap i Nato.

Tyvär råder en förvirring på regeringssidan. Statsministern uttalade vid besök i Baltikum för ungefär fem år sedan, när han var ny tillträd, ett mycket tydligt stöd för de baltiska ländernas strävan till Natomedlemskap. Han sade då att Sverige skulle göra allt för att stödja deras ansträngningar. Tyvärr har hans uttalande i Baltikum desavouerats. Så sker också i detta betänkande. Han får en smäll på fingrarna av utskottsmajoriteten, som menar att endast Natomedlemmar, förutom länderna själva, ska uttala sig i frågan.

Det är en orimlig ståndpunkt från utskottsmajoriteten.

Det kan inte vara så att Sverige ska begränsa sina utrikespolitiska ståndpunktstaganden till bara de tillfällen det är direkt berört såsom medlem. Jag vill erinra om att Sverige uttalar ståndpunkter i mängder av frågor i organisationer och i sammanhang där vi själva inte är medlemmar eller direkt berörs.

Vi kan bara ta det senaste. Sverige har tydligt markerat en ståndpunkt vad gäller Montenegro och det val som var i Montenegro i söndags. Vi har tydliga ståndpunkter i Mellanöstern utan att för den skull vara med i någon av organisationerna som finns i Mellanöstern.

Det är en bisarr situation att Sverige inte skulle ha en åsikt om en av de viktigaste händelserna som rimligtvis kommer att ske i vårt närområde, nämligen hur säkerhetsordningen i Östersjöområdet utformas. Det är vår egen säkerhet som berörs och vårt eget närområde. Vi kan naturligtvis inte vara i den situationen att vi inte har någon åsikt i frågan. Det vore en alldeles orimlig ståndpunkt.

Tyvärr får jag känslan av att det ibland handlar om dubbla budskap. Det var ett toppmöte med de baltiska statsministrarna i Stockholm härförliden. Då betonade statsministern att det uttalande jag själv hade gjort var fel. Han menade att det faktiskt fanns ett stöd för de baltiska ländernas strävan.

Jag tror att det är oerhört viktigt att man från regeringens sida gör klart vad som gäller. Är det statsministerns ord från uttalandena i Baltikum som gäller, eller är det utskottets, som ju är något helt annat? Vi kan inte ha den situationen att man i Baltikum inte får besked om vad som är den svenska regeringens position i denna viktiga fråga.

Natomedlemskap för de baltiska länderna är bra. Det är bra för de baltiska länderna. Det är bra för Sverige. Det är bra för Ryssland. Det är bra för Östersjöområdet i sin helhet, och därmed också för Europa.

Om vi börjar med Estlands, Lettlands och Litauens egen säkerhet ska vi erinra oss att det är länder som har varit ockuperade i 50 års tid. De har upplevt massivt förtryck, deportationer, massavrättningar och terror.

Det är naturligt att man i länder som har upplevt detta i sin nya historia lägger en stor vikt vid sin egen säkerhet så att det aldrig ska behöva upprepas igen. Man vill känna tryggheten i det nationella oberoendet så att inte friheten än en gång förtrampas. Det är naturligtvis det som ligger bakom deras ivriga strävan att söka medlemskap i Nato på samma sätt som man i övrigt vill integrera sig i Väst.

Det är en oerhört viktig sak att man hjälper de tre baltiska länderna att få en stabilare och tryggare situation. Det ger ett stabilare Östersjöområde. När Polen tidigare kom med i Nato innebar det en fördel för Östersjöområdet. Det ökade säkerheten för oss alla i detta viktiga område.

Det är också viktigt för Ryssland. Ryssland är betjänt av att ha trygga och stabila grannar. Det främjar kontakter och handel. Det är naturligtvis så att om grannländer inte ständigt behöver känna sig oroade är det lättare att ha en öppen attityd till det stora landet som man tidigare har blivit hårdhänt behandlad av.

De är också viktigt sett från den interna ryska situationen. Det finns krafter i Ryssland som brukar kallas de rödbruna krafterna. Det är de som öppet eller kanske lite mer fördolt förespråkar något slags revanschism. Man ska återta förlorat område. Det gör det mindre möjligt för de krafterna att kunna verka i Ryssland.

I den meningen har det också en positiv inverkan på det ryska debattklimatet och den ryska inrikespolitiska situationen. Det kan inte vara så att man i Ryssland eller i ett europeiskt land har debatter om förstuckna idéer att man ska ta tillbaka det man anser sig ha förlorat, dvs. att det ska gå ut över självständiga länder.

Det är över huvud taget viktigt för Ryssland att inse att som stort land och mot bakgrund av sitt förflutna måste man bedriva en politik som inte handlar om maktspråk utan just om förståelse för sina små grannländer och de bekymmer och den oro som de känner.

Fru talman! Det baltiska Natomedlemskapet är också viktigt därför att det fullföljer de uttalanden som Sverige och Sveriges regering upprepat gör om vikten av USA:s engagemang i Östersjöområdet. Det bästa sättet att säkra det för framtiden är just Natomedlemskap för de baltiska länderna. Slutligen är det bra därför att det också är bra för Sveriges egen säkerhet. Jag tror att vi alla inser att ett baltiskt Natomedlemskap har fördelar för detta.

Fru talman! Den svenska säkerhetspolitiken utvecklas kraftigt. Om vi jämför med situationen för tio år sedan har det skett oerhört mycket. Samarbete har blivit naturligt. Vi samarbetar med andra länder på säkerhetsområdet på ett sätt som vi då kanske inte ens kunde föreställa oss.

Inom EU:s ram byggs det nu upp ett samarbete. Vi har sedan länge funnits med i Natosammanhang på Balkan. Vi bygger ett kraftigare nät av nordiskt samarbete på försvarsområdet. Det finns också försvarsmaterialsamarbete som är av väsentlig betydelse för vår egen säkerhet.

Det centrala i hela den utvecklingen är att Sverige får ett ökat engagemang. Det innebär samtidigt att Sverige inte kan stå likgiltigt. Vi kan inte titta bort när andra länder får problem. Det har varit så tydligt med hela vårt engagemang på Balkan. Vi har markerat att det angår Sverige tillsammans med Norden. Vi berörs och måste finnas med där.

Det är det som är det alldeles centrala. Sverige har tidigare mer haft attityden att om det blir problem ser vi bara till oss själva. Nu är det viktigt att vi inser att vi inte kan stå likgiltiga för våra nordiska grannars och EU-medlemmars öden. Vi kan inte säga att vi ska samarbeta starkt i fredstid och när det är vackert väder. Men när orosmolnen hopas och det blir bekymmer ska vi titta bort.

Den svenska säkerhetspolitiken syftar ytterst till att värna om medborgarnas väl och ve i en fri och säker nation. I dag är kraven på många sätt större på den förda politiken än under den tid då spänningen mellan öst och väst var den dominerande säkerhetspolitiska utmaningen.

Även om Europa har blivit säkrare och det inte längre finns några direkt överhängande massiva hot är det omöjligt att förutse vilka risker vi kommer att stå inför i framtiden. Vi har i Europa tidigare utropat att vi nu skulle vara säkra. Det har sett bra ut. Men så har inte blivit fallet. Det mest dramatiska var naturligtvis 1920-talet.

Mot denna bakgrund är ett nära samarbete mellan Europa och USA den bästa fredsgarantin. Nato utgör den hårda kärnan för säkerhet och stabilitet på den europeiska kontinenten. Sveriges frihet och säkerhet är beroende av säkerhetspolitisk samverkan med andra länder.

I dag utgör ett öppet och nära samarbete med Nato en självklar del av en svensk politik. Vi har fredsbevarande trupp. Våra gamla föreställningar om neutralitet och alliansfrihet har förlorat sin relevans.

Även om EU saknar ömsesidiga försvarsförpliktelser är det självklart att ett medlemsland inte kan stå likgiltigt om något annat medlemsland och därmed unionen utsätts för hot eller angrepp.

Säkerhetspolitiken måste vara långsiktig och föras aktivt. Den får inte grundas på en vänta-och-se-politik. Ett svenskt medlemskap i Nato utgör

ett naturligt steg på den väg mot ökat engagemang för samarbete i Europa som varit Sveriges alltsedan 1990-talets början.

Sverige måste ha beredskap att gå vidare och ta ett gemensamt ansvar för friheten, freden och säkerheten i Europa. Genom att ta steget in i Nato skulle vi också ta vår del av ansvaret för en solidarisk utrikespolitik i ett nytt Europa. Det skulle erbjuda nya möjligheter för Sverige att stärka vår säkerhetspolitiska roll och vårt inflytande. Det säkerhetspolitiska samarbetet handlar i grunden om ett gemensamt ansvar.

Det är också viktigt att Sverige i framtiden inte hamnar i en situation där vi står utanför, där vårt land utgör det enda av de nordisk-baltiska länderna som valt att stå utanför Nato. En sådan situation skulle leda till en isolerad position för Sverige, vilket skulle stå i direkt strid med svenska intressen. Sverige får inte stå oförberett när säkerhetsläget i Östersjöregionen förändras.

Ju mer och ju tätare vi bygger samarbetet i Norden, desto mer sannolikt är det att vi skulle kunna uppnå en gammal nordisk dröm. Det är att vi tillsammans väljer gemensamma lösningar i det nordiska området. Det är lösningar som innebär att vi alla tar ansvar för varandra och att vi alla står tryggare.

Fru talman! Låt mig avsluta med att säga att det byggs en euroatlantisk säkerhetsordning i Europa. Väven av samarbete och engagemang vävs allt tätare. Det är många olika organisationer som har sin del i detta: Europarådet, OSSE, EU, Partnerskap för fred, Natos samarbetsorganisation med icke-medlemmar och Nato självt.

Det viktiga och alldeles centrala i hela det europeiska säkerhetssamarbetet är just principen att inte stänga andra ute, utan att välkomna dem som vill bli medlemmar. Man ska inte bygga exklusiva säkerhetsarrangemang, utan inklusiva. De nya demokratierna, Central- och Östeuropa och länder längre österut ska vara välkomna med i de starka västliga samarbetsorganisationerna. Det är de som utgör grunden för att vi i Europa ska kunna ha en stabil och fredlig världsdel under frihetliga former.

Anf. 2 LARS OHLY (v):

Fru talman! Förändringarna av svensk säkerhetspolitik är ganska betydande och omfattande – sett i ett historiskt perspektiv. Från att mycket starkt ha betonat den militära alliansfriheten och neutralitetspolitiken under en följd av år, vilket också har gagnat Sveriges intressen internationellt, har vi nu hamnat i ett läge där EU-medlemskapet har omöjliggjort de traditionella svenska positionerna.

Neutraliteten och alliansfriheten har en stark folklig förankring. Det har betytt mycket mer än bara avsaknaden av medlemskap i en militär allians. Den svenska säkerhetspolitiken har varit mycket mer omfattande än att den bara har kunnat definieras som avsaknaden av ömsesidiga försvarsförpliktelser med andra länder. Den har inte bara varit ett förhållningssätt till en värld och en världsdel dominerad av två konkurrerande militärallianser.

Nej, den svenska neutralitetspolitiken har haft sin utgångspunkt i vikten av självständighet och vikten av trovärdighet för ett litet land att kunna stå upp för små länders och folks intressen mot stormakter. Den har varit ett sätt att kunna forma en egen politik utan att ta hänsyn till vad

som sägs i andra huvudstäder. Den har varit ett sätt att kunna formulera en egen identitet i internationell säkerhetspolitik. Detta håller EU-medlemskapet och de nu pågående förändringarna på att omöjliggöra.

Sverige har aldrig varit ett land som har varit passivt på grund av sin alliansfrihet. Sverige har varit ett av de länder som har deltagit mest aktivt i FN:s krishantering – både militärt och civilt. Det har gällt över hela världen; det har gällt i Kongo, på Cypern, i Mellanöstern och i en mängd andra länder.

Konsekvensen av neutralitetspolitiken har också varit att Sverige har kunnat tala klarspråk när brott har skett mot territoriell integritet, mot demokrati och mot mänskliga rättigheter.

De svenska regeringarna under 1960-, 1970- och 1980-talen förhöll sig aldrig passiva eller avvaktande till diktaturer, övergrepp och anfallskrig. Tvärtom var Sverige en klar förespråkare för små länders och folks intressen mot stormakternas maktpolitiska ambitioner.

Därför är det sorgligt att vi har kommit i ett läge när EU-medlemskapet så tydligt går i motsatt riktning mot den svenska neutralitetspolitiken. EU-medlemskapet sätter en hämsko på våra möjligheter att själva utforma vår politik. Detta sades redan inför folkomröstningen 1994. Vi som var tveksamma, kritiska eller direkta motståndare till ett svenskt EU-medlemskap hävdade att den svenska neutralitetspolitiken i längden inte kunde finnas kvar såsom den tidigare formulerats. Mot detta sade en enad front på ja-sidan att den svenska alliansfriheten och neutralitetspolitiken inte kommer att påverkas av ett EU-medlemskap. Det borde vara dags att tala klarspråk. Det borde vara dags att erkänna från ja-sidan att man faktiskt inte talade sanning. Det borde vara dags att erkänna att det svenska medlemskapet i den europeiska unionen är den främsta grunden för den förändring av svensk säkerhetspolitik som nu sker. Det är detta som är det främsta argumentet för att Sverige nu är på väg att överge den säkerhetspolitiska doktrin som har innefattat neutralitetsoptionen.

Det finns de som har tagit konsekvenserna av detta. Folkpartiet kommer i debatten i dag att förespråka en reservation som innebär att Sverige ska söka medlemskap i Nato. Det snällaste man kan säga om den är att den är konsekvent. Folkpartiet vill att Sverige ska ansluta sig till en militär allians under ett kärnvapenparaply för att stödja och försvara de intressen som den rika världen och USA företräder gentemot andra länder i världen. Den ståndpunkten kan man ha, även om det är en ståndpunkt med mycket svag folklig förankring. Det är ändå hedervärt att kunna diskutera den.

Då har jag svårare att fördra dem som med exakt samma argument landar på att ingenting ska förändras. Där finns Moderata samlingspartiet, som i sin reservation mer värtaligt än Folkpartiet utvecklar synen på Nato och vikten av ett svenskt Natomedlemskap och talar om att neutraliteten och alliansfriheten är historiskt förlegade. Men slutsatsen blir ändå att Moderaterna inte vill bifalla krav på ett svenskt Natomedlemskap. Det är obegripligt. Det borde förklaras av Moderaterna – det borde vara rimligt att man talar om vad man menar.

De diskussioner som pågår och som kommer att fortsätta om en ny säkerhetspolitisk doktrin kommer knappast att kunna samla en bred enighet. Åtminstone från Vänsterpartiets sida blir det mycket svårt att vara

med och forma en sådan enhet om Moderaterna är med på en sådan överenskommelse, med den syn på Natomedlemskap som framgår av Moderaternas reservation i dagens ärende.

Ett avgörande brott mot tidigare utrikespolitiska principer var den svenska hållningen till bombningarna i Jugoslavien. Det var ett folkrättsbrott. Enligt internationell rätt finns det ingenting som kan försvara att en militär allians tar sig rätten att bedöma när våld ska få användas, tar sig rätten att bomba civila och tar sig rätten att föröda ett land. Det våldsmonopol som FN har haft är fortfarande den enda garanten för att vi ska kunna bygga en värld i säkerhet. Därför var det så sorgligt när regeringen hummade och inte talade klarspråk. När man sedan väl talade klarspråk så lutade man sig mer mot Natos argument än mot de svenska neutralitets- och alliansfrihetsargumenten, som borde ha lett regeringen fram till ett klart avståndstagande från Natos militära aktiviteter i Jugoslavien.

Det viktigaste i dag borde vara att återupprätta FN:s våldsmonopol och se till att de starka, de rika och de mäktiga inte själva ska få rätten att bestämma när militär makt ska få användas mot andra länder. Bara genom ett reformerat FN kan vi komma fram på en väg mot en säkerhetsordning som tryggar både fred och säkerhet och även folks möjlighet och rättighet att välja olika vägar. Bara på det sättet kan vi förhindra att USA än tydligare tar sig rollen som världspolis och dominant på den världspolitiska arenan.

I förlängningen innebär ju ett hummande eller ett passivt stöd till Natos bombningar att man accepterar våldsanvändning från dem som har militär, ekonomisk och politisk möjlighet till detta. Det är också ett brott mot svensk traditionell utrikespolitik. Vi har tvärtom alltid försökt att stå på de små ländernas och folkens sida mot de stora makterna.

Det här vill ju vissa få till att man stöder folkmord och brott mot mänskliga rättigheter i länder som Jugoslavien eller i Kosovo, och ingenting kan vara mer felaktigt. Jag tycker att den jugoslaviska regimen under Milošević var en katastrof både för det jugoslaviska folket och för kosoalbanerna. Men om vi ska ha någon ordning i hur vi ska hantera brott mot de mänskliga rättigheterna i olika länder kan vi inte tillåta att starka makter bestämmer när det är dags att använda militärt våld. Det är en orimlig position som leder oss till en uppdelning av världen i intressesfärer från de starka och rika ländernas sida.

FN-stadgan och dess principer måste hävdas. Och det innebär naturligtvis att vi ställer mycket starkare krav på att FN-mandat ska vara grunden för militära insatser som Sverige deltar i. Det är rimligt att vi klart och tydligt säger att det inte bara handlar om någon sorts principer. Det handlar inte om att sätta in militär enligt FN-stadgans principer. Det var ju just det som Nato motiverade sitt angrepp på Jugoslavien med. Det handlar om att vi värnar FN:s våldsmonopol och inte kommer att delta som nation i någon militär aktivitet som inte har ett klart FN-mandat bakom sig.

Det finns också en fråga som ännu inte har besvarats av regeringen. Vi har ställt den vid upprepade tillfällen. Det handlar om EU:s militära krishantering och den snabbinsatsstyrka som nu ska sättas upp. Är det så – jag frågar t.ex. utskottsordföranden Viola Furubjelke – att Sverige kommer att tvingas att solidariskt betala för militära insatser som vi av-

står från att delta i? I så fall menar jag att inte bara neutraliteten, utan även den svenska alliansfriheten faktiskt är i fara.

Fru talman! Detta är ett stort betänkande. Det finns många reservationer. För Vänsterpartiets del kommer Berit Jóhannesson så småningom att prata mer om kvinnors medverkan i krishantering och om utarmat uran.

Jag står naturligtvis bakom alla de reservationer som Vänsterpartiet har lagt i utrikesutskottet, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 13 om EU:s militarisering och reservation 19 om svensk säkerhetspolitik och svensk neutralitet.

Anf. 3 JAN ERIK ÅGREN (kd):

Fru talman! I dag diskuterar vi en säkerhetsordning för 2000-talet. I debatten kommer vi att få höra olika förslag som t.ex. att Sverige bör gå med i Nato, att den säkerhetspolitiska doktrinen behöver ändras eller att vi behöver en alleuropeisk säkerhetsordning. Från kristdemokratiskt håll vill jag betona att det inte är avgörande vilken kombination i ”bokstavs-soppan”, t.ex. Nato, EU, VEU, EARP eller OSSE, som prioriteras. Organisationsformerna är enbart ett medel för att uppnå ett högre mål. Den säkerhetspolitiska debatten måste främst vara inriktad på hur vi skyddar människors och länders säkerhet. Vi får inte glömma det när vi debatterar medlemskap i Nato eller ej, säkerhetsdoktrinen, folkrätt m.m. Enskilda människor dör i krig och konflikter just i detta nu. Diskussionen måste fokuseras på hur vi bäst och solidariskt hjälper våra medmänniskor.

Fru talman! Detta betänkande är uppdelat i tre avsnitt – en global säkerhetsordning, en alleuropeisk säkerhetsordning och svensk säkerhetspolitik.

När vi talar om den globala säkerheten är det främst Förenta nationerna och dess medlemsstater som har uppgiften att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Detta slås fast i FN-stadgans första artikel. I början av FN:s historia betonades den kollektiva säkerheten i världen, dvs. en plikt för alla FN:s medlemmar att ställa upp för ett angripet land – ett slags artikel 5 i FN.

Under det kalla kriget fanns det däremot av förklarliga skäl ingen kollektiv säkerhet i världssamfundet. Frågan är om inte just den kollektiva säkerheten återuppstår och blir en central del av den globala säkerheten för 2000-talet. Jag återkommer till det lite senare.

FN behöver en lång rad instrument för att uppfylla sin huvuduppgift att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Tyvärr brister medlemsstaterna i politisk vilja att bistå med såväl finansiella resurser som materiella tillgångar för att möjliggöra ett effektivt FN som verkligen kan förhindra krig och konflikter.

Även FN som organisation har inbyggda problem som behöver rättas till för att största möjliga kraft ska kunna frigöras för konfliktlösning. Mest allvarligt är att FN:s säkerhetsråd inte tar sitt fulla ansvar. Jag tänker på vissa länder som inte vill ge avkall på sin nationella suveränitet till förmån för en stabil världsordning. Denna hållning är inte acceptabel. Tjeckiens president Václav Havel myntade för några år sedan ett uttryck som vi alla borde ta fasta på, nämligen: I dagens värld angår allt alla.

FN behöver reformeras. Det handlar inte bara om interna arbetsformer i FN-sekretariatet, utan framför allt om reformer som bara medlems-

staterna kan besluta om. Säkerhetsrådet behöver reformeras så att det bättre återspeglar generalförsamlingens sammansättning. Vetorätten bör ses över. Det handlar inte nödvändigtvis om att ändra FN-stadgan, vilket är svårt, utan snarare om att upprätta en praxis som begränsar vetorätten.

En viktig del av dagens globala säkerhetsarbete inom det s.k. vidgade säkerhetsbegreppet är också frågor om hälsoproblemen i världen. Spridningen av hiv/aids är inte bara en hälsofråga, utan lika mycket ett hot mot utvecklingen och säkerheten. Det gäller även andra sjukdomar. Det behöver göras stora insatser på det området, och därför vill jag yrka bifall till reservation 7.

Fru talman! En annan reformering som behövs gäller de fredsfrämjande operationerna. Här ligger den s.k. Brahimirapporten till grund för reformarbetet. Den omfattar en bättre och mer effektiv organisation inom FN för fredsfrämjande operationer liksom tydligare mandat, bättre vilja att avsätta nödvändiga resurser, snabbare insatsmöjligheter och en bättre samordning mellan militära och civila insatser. Regeringen säger att den stöder Brahimirapporten, och det tycker vi kristdemokrater är bra.

Samtidigt är en viktig del av Brahimirapporten det som sägs om att FN-soldater måste kunna få agera om de ställs öga mot öga med bl.a. folkmord och att man i nödfall inte kan invänta FN-mandat. Här kommer vi in på frågan om folkrätten och s.k. humanitära interventioner. Vi beklagar att regeringen här för en restriktiv linje och mer beaktar procedurreglerna i FN i stället för att framhålla principen om fred, kollektiv säkerhet och mänskliga rättigheter. Humanitära interventioner måste kunna få ske vid massiva kränkningar av mänskliga rättigheter.

I dag sker en tydlig förskjutning av folkrätten mot människors säkerhet, och den trenden måste regeringen stödja så att vi hjälper till att få en universell praxis att växa fram. Det räcker inte att säga som regeringen gör att humanitära interventioner prövas från fall till fall. Det behövs tydliga kriterier för när humanitära interventioner bör tillåtas och för regeringar som arbetar för en sådan rättsutveckling. Den internationella rätten måste gå i samklang med internationell moral.

Det är märkligt att regeringen säger att den är för Brahimirapporten men att man samtidigt går emot en av rapportens viktigaste principer. Det är inte rimligt att hänvisa till föråldrade delar av folkrätten samtidigt som människor dör. Det är detta som jag menade med mina inledningsord om att alltid diskutera och agera för hur vi ska skydda människors säkerhet och inte fastna i föråldrade principer och doktriner.

En annan viktig utveckling inom den globala säkerhetspolitiken är dess regionalisering. När FN brister i vilja och förmåga att generera resurser är det oerhört viktigt att olika regionala organisationer växer fram som kan ta ett större ansvar för att säkra internationell fred och säkerhet i just sina regioner. Detta står inte i motsats till FN utan är i stället ett nödvändigt komplement till FN, vilket FN:s generalsekreterare säger liksom det slås fast i FN-stadgans kapitel 8. Det är framför allt de fredsfrämjande kapaciteterna i Afrika och Asien som behöver stärkas.

Fru talman! Om vi ser närmare på den regionala säkerhetspolitiken i Europa, som ju utgör det andra avsnittet i betänkandet, är det alldeles uppenbart att Europa självt måste ta ett större ansvar för den europeiska freden och säkerheten. Detta visar erfarenheterna av FN:s insatser på

Balkan under 1990-talet. De visar också att vi inte alltid kan vara beroende av amerikansk välvilja.

Därför bygger vi nu upp en bättre förmåga inom EU för att hantera kriser och konflikter i Europa. Vi talar inte längre bara om en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik utan även om en gemensam försvarspolitik. Den utvecklingen stöder vi kristdemokrater. EU:s krishantering ska kunna bemästra allt inom de s.k. Petersbergsuppgifterna. De gemensamma styrkorna ska framför allt användas för konflikter inom Europa.

Den transatlantiska länken är och förblir en avgörande del av den all-europeiska säkerhetsstrukturen. Elva EU-länder är medlemmar i Nato, och ett flertal länder i Öst- och Centraleuropa söker medlemskap i Nato. Samarbetet i PFF är alleuropeiskt och viktigt för att förbättra den fredsbevarande kapaciteten. Det är märkligt att det svenska ordförandeskapet inte gör mer för att försöka lösa de diplomatiska knutarna mellan EU och Nato vad gäller EU:s krishantering.

En avgörande del för trovärdigheten i uppbyggnaden av EU:s krishantering är den civila dimensionen. Vi ser med allra största tydlighet i både Bosnien och Kosovo att de stora utmaningarna i fredsarbetet är civila. Det handlar om att bygga upp fungerande rättssamhällen, skapa en polisiär ordning i landet, upprätta effektiva kommunala och regionala administrationer, liksom civilförsvarets olika områden. Den civila dimensionen är minst lika viktig i EU:s krishantering som den militära. Vidare anser vi kristdemokrater att förslaget om en europeisk civil fredskår som komplement till den civila dimensionen inom EU:s krishantering ytterligare bör undersökas. Inom Europaparlamentet har ett betänkande för en sådan fredskår tagits fram.

En viktig fråga vad gäller EU:s gemensamma styrkor är mandatfrågan. Här har den svenska regeringen sagt att det krävs FN-mandat för fredsframtvingande insatser. Frågan är hur Sverige ställer sig till ett fall då människor dödas i en konflikt och FN:s säkerhetsråd samtidigt är blockerat av ett veto. Är det rimligt att t.ex. Kina har vetorätt över hur vi i Europa upprätthåller Europas fred och säkerhet? Nej, det är det naturligtvis inte. EU bör självt besluta om insatser i Europa i enlighet med folkrätten och principer om fred och mänskliga rättigheter. En praxis kan t.ex. utmejslas som tillåter humanitära interventioner som en påbyggnad till FN-stadgan. Det är människor som ska försvaras och inte föräldrade folkrättsprinciper och doktriner. Kom ihåg vad jag sade i början om att alltid sätta människors behov främst och inte fastna i teoretiska diskussioner som inte hjälper människor i nöd.

Fru talman! Den svenska säkerhetspolitiken är naturligtvis oerhört beroende av omvärlden, kanske i dag än mer än tidigare. Jag vill avsluta med att säga något om just den svenska säkerhetspolitiken.

Först tror jag att det är viktigt att vi i Sverige gör upp med vår historia. Det gäller speciellt inom säkerhetspolitiken. Därför borde vi få en fullständig neutralitetskommission som utreder tiden mellan 1969 och 1989.

När Sverige gick med i FN släppte vi på vår neutralitetspolitik från andra världskriget. Då var det den kollektiva säkerheten som gällde. Men i och med att det kalla kriget växte fram tog vår neutralitetspolitik över igen. Vi var solidariska med FN men inte i den kollektiva säkerheten. Efter det kalla krigets slut, och i och med Sveriges medlemskap i EU och

en uppbyggnad av en gemensam säkerhets- och försvarspolitik, är det naturligt att Sverige återigen satsar på den kollektiva säkerheten. Den svenska säkerhetspolitiken bör i dagens globalisering präglas av internationellt samarbete för människors säkerhet. Nya nyckelord är och måste vara samarbete och solidaritet.

Sverige bör auktorisera FN:s roll inom den globala säkerhetspolitiken och främja FN:s förmåga att hantera regionala kriser. Vi bör också ställa upp så långt som möjligt i EU:s krishantering och ta vårt ansvar för säkerheten i Europa. Vi kan inte stå neutrala om våra grannländer anfalls.

Vad gäller Nato anser vi i nuläget inte att Sverige bör söka medlemskap. I den meningen anser vi därför att Sveriges militära alliansfrihet bör kvarstå. Ett svenskt Natomedlemskap i nuläget vore att skada den regionala processen när det gäller att bygga närmare relationer mellan EU och Ryssland, liksom mellan Nato och Ryssland. Det är däremot en självklarhet att vi har en fortsatt handlingsfrihet till förändringar i vår omvärld. Samarbetet med Nato är och bör vara en central del av den svenska säkerhetspolitiken.

Den förändrade säkerhetspolitiska situationen gör att den traditionella neutralitets- och alliansfrihetspolitiken har spelat ut sin roll. Det övergripande målet ska vara att säkra Sveriges och medborgarnas fred, frihet och säkerhet, samt att i det internationella samarbetet arbeta för demokrati, mänskliga rättigheter och fred. I en alltmer globaliserad värld krävs att nationer i framtiden är beredda att ta ett större ansvar för utsatta medmänniskor. Detta gäller även för Sverige.

Anf. 4 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jan Erik Ågren sade att den svenska neutralitets- och alliansfrihetspolitiken har spelat ut sin roll.

Min fråga med anledning av det blir: På vilket sätt har den svenska säkerhetspolitiska doktrinen varit en hämsko för Sveriges möjligheter att föra en egen politik? På vilket sätt har den svenska alliansfriheten och neutralitetspolitiken förhindrat Sverige från att föra en säkerhetspolitik som Jan Erik Ågren vill se?

Anf. 5 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Det har blivit förändringar sedan vi gick med i EU. Vi har varit för ett EU-medlemskap, och vi menar att samarbetet inom EU är ett bra exempel när det gäller säkerhetspolitiken i Europa. Jag vill inte säga att vi har varit hindrade av den ställning vi har tagit tidigare. Men omvärlden förändras och vi måste ta hänsyn till förändringar. Och det tycker vi att vi har gjort på ett bra sätt. Vi tycker att den ställning vi från svensk sida har tagit i dag är bra.

Anf. 6 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Man kan konstatera att den ställning som Sverige har tagit och som Jan Erik Ågren tycker är bra har skett under en säkerhetspolitisk doktrin som Jan Erik Ågren nu anser att man måste förändra. Dessutom sade Jan Erik Ågren i sitt anförande att den svenska traditionella alliansfrihets- och neutralitetspolitiken har spelat ut sin roll. Det är illavarslande, därför att det antyder att man i framtiden faktiskt skulle vilja

överge alliansfriheten. Alternativet till det måste vara medlemskap i någon militär allians.

Det menar jag är en inkonsekvens i kristdemokraternas sätt att resonera, därför att det innebär att man i dagsläget inte vill förespråka medlemskap i någon militär allians men att man förebådar en framtid då så ska ske.

Tala öppet i stället, Jan Erik Ågren. Tala om för svenska folket att kristdemokraterna faktiskt på sikt eftersträvar ett medlemskap i Nato. Det vore mer redigt och mer ordentligt, och det vore ett bra besked som väljarna kan ta ställning till i nästa val.

Anf. 7 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag kan inte ställa upp på det som Lars Ohly säger och den tolkning han gör. Vi säger att man måste vara fri att avgöra vilken ställning man ska ta utifrån de förändringar som sker i omvärlden. Vi har sagt att vi inte ska gå med i Nato. Vi har sagt att samarbetet med Nato är och måste vara viktigt. Vi har också sagt att man måste vara beredd att ompröva den ställning vi tar till Nato om man anser att det finns skäl för det.

Sedan är det också så att vi inte kan tala om neutralitetspolitiken och alliansfriheten på samma sätt som tidigare, bl.a. genom det engagemang som vi har i EU.

Anf. 8 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det är stort att debattera detta betänkande, som vi i utrikesutskottet har jobbat med i långt över ett år. Vi har nästan fått börja om från början ibland, eftersom nya saker har kommit till. Därför hinner man inte gå in på alla de frågor som berörs, men jag vill säga att det i de allra flesta frågor finns en stor och bred enighet i utrikesutskottet om det som vi behandlar i detta betänkande. Trots att man fokuserar på de områden där det finns skillnader är det ändå så. Det är väldigt viktigt, tycker jag.

För Centerpartiet är den grundläggande utgångspunkten i all politik FN-deklarationens portalmening om alla människors lika värde och rättigheter. Vårt yttersta mål är att alla människor ska ha möjlighet att växa och förverkliga sina drömmar. Det målet omfattar alla oavsett kön, inkomst, etnisk bakgrund, sexuell identitet och var man bor någonstans.

För att nå dit krävs frihet att välja och verktyg för att kunna axla ansvaret för sig själv och för andra. Vi sätter den enskilda människan i centrum – alltså individens okränkbara värde.

Vår utrikes- och säkerhetspolitik bygger på dessa utgångspunkter och strävar efter att möjliggöra för enskilda människor, länder, grupper av länder och regioner – samma sak gäller det globala samfundet – att ta ansvar för sig själva, för andra och för vår gemensamma värld. Vi strävar efter att stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna, bejaka ländernas självständiga val av säkerhetspolitik – det handlar om såväl Baltikum som andra, förstås – att utveckla konflikthanterande och konfliktläkande instrument, utjämna klyftorna mellan världens fattiga och rika och bejaka tilltron till demokratisk uppbyggnad underifrån genom starka civila samhällen.

Nationellt ska vi kunna möta militära hot som direkt berör Sverige. Vi ska också förebygga och kunna hantera situationer som utan att direkt

hota Sveriges fred och självständighet ändå skulle innebära snabba och allvarliga försämringar av samhällets normala funktioner: naturkatastrofer, olyckor, internationell brottslighet och sabotage. Det kan gälla IT och annat, t.ex.

Internationellt ska vi samverka med andra stater och aktivt verka för fred och ökad avspänning.

Säkerhetspolitiken står på tre ben, som jag ser det. De hänger ihop alltmer. Det handlar först om utrikespolitiken, om vårt samarbete med andra länder och deras människor och med alla de internationella institutionerna som FN, EU, OSSE, Europarådet m.fl. Det är viktigt, tycker vi, att FN:s roll som samordnare av olika insatser stärks på olika sätt.

Det var utrikespolitiken. Det andra benet är säkerhetspolitiken – det militära försvaret, det internationella fredsarbetet, krishantering och det konfliktförebyggande arbetet.

Det handlar också om biståndet – om utvecklingssamarbetet. Det är kanske det viktigaste för att förebygga konflikter.

Allt detta är viktigt, och vad som är alltmer viktigt är en ökad samverkan för att förebygga och hindra att konflikter bryter ut. Det är det viktigaste säkerhetspolitiska arbetet. Vi måste börja mycket tidigare än vad som sker i dag. Vi har ett särskilt yttrande som handlar just om detta – om att världssamfundet måste fånga upp att utvecklingen går i fel riktning och snabbt kunna sätta in insatser. Det står mycket om det i betänkandet. Vi har inte en annan syn på det; vi tycker bara att det är så oerhört viktigt.

På senare tid har fokus alltmer satts på det förebyggande – på förebyggande krishantering och förebyggande arbete innan det blir en kris. Det är ju där som det är så viktigt att det finns resurser och att man arbetar. Fokus har satts på det. Sverige talar mycket om det. Det är viktigt att vi går från ord till handling ännu mera än vad vi gör i dag. Det tycker vi.

I dag växer det ömsesidiga globala beroendet. En ökad rättvisa mellan världens fattiga och rika är en förutsättning för fred och långsiktig hållbar utveckling. Det handlar också så mycket om kontakter mellan människor och om att konkret stödja arbetet mot ökad demokrati i världens länder – om att medverka i processer som leder till detta – och om att stödja det civila samhället och låta demokratin växa underifrån. Det finns mycket vi kan göra.

I dag, t.ex., pågår en konferens här i riksdagen om Turkiet och dess plats i Europa och om vad Turkiet måste göra för att kunna inleda medlemskapsförhandlingar med EU, med betoning på mänskliga rättigheter. Det handlar om en kritisk men också konstruktiv debatt och diskussion för att visa att respekten för mänskliga rättigheter är ett odelbart krav när det gäller alla ansökarländer och att den respekten hänger ihop med såväl den ekonomiska utvecklingen i landet som en fredlig utveckling.

I förra veckan hade Awepa, en organisation för europeiska parlamentariker för Afrika, en tvådagarskonferens här i Stockholm – Parlamentariker som instrument för fred – där parlamentariker från olika partier i länder i södra Afrika och i centralafrikanska länder deltog. Som exempel kan nämnas en minister och en oppositionspolitiker från Zimbabwe. Det var mycket intressant. Det var ungefär samma relation när det gäller representanter från Angola, Burundi, Rwanda m.fl. länder. Den typen av stöd till det parlamentariska arbetet är en mycket viktig del i våra säker-

hetspolitiska strävanden. Människorna där ute ska känna att det finns en dialog och att de har stöd när det gäller att bygga sin egen demokrati. Vi ska hjälpa till med att ge dem verktygen för detta.

I dag debatterar vi alltså en säkerhetspolitik inför 2000-talet – en politik som ska bidra till att göra framtiden säkrare för oss här i Sverige, förstås, och för människor ute i världen. Det ska vara säkrare än det föregående seklet, som rymde så mycket av krig och förstörelse.

Efter det kalla krigets slut upplevde världen någon sorts eufori. Det fanns de som trodde att historien nu var slut. Nu skulle det inte vara några fler problem. Hur fel hade inte de?

90-talet präglades både av den inställningen och av krigen på Balkan, av naturkatastrofer och av många interna konflikter runtom i världen – inte minst i Afrika.

Det finns en hel rad positiva tecken i dag, men det finns också många negativa. Jag kan bara nämna den eskalerande krisen i Mellanöstern, att antalet fattiga i världen ökar även om andelen fattiga inte gör det, att ett ökande antal barn i flera afrikanska länder blir utan skolgång, att USA med Bushadministrationen håller på att göra världen lite mer osäker och att klimatförändringar hotar att öka antalet miljöflyktingar. Det här är bara några exempel.

Vår säkerhetspolitik i Sverige vävs ju alltmer in i ett brett internationellt samarbete om säkerhet i Europa. Det är av grundläggande betydelse för de stora förbättringar som har skett i vårt säkerhetspolitiska läge sedan det kalla krigets slut. Den stora utmaningen nu är att på såväl nationell som internationell nivå finna former för att möta de nya hot som världen står inför. Genom att verka för en stärkt internationell rättsordning och genom att medverka till konfliktförebyggande insatser, gemensam krishantering samt försoning och uppbyggnad efter kriser och konflikter kan vi bidra till ökad säkerhet i omvärlden.

EU behöver institutionella strukturer och civil och militär kapacitet för att utveckla sin förmåga att hantera kriser. Därför bejakar vi från Centerpartiets sida det arbete som pågår. En förstärkt krishanteringsförmåga i Europa kan dock inte ersätta den amerikanska politiska och militära närvarons betydelse – den är stor; vi ska konstatera och inse att så är det – inte minst för stabiliteten i norra Europa och Östersjöregionen.

Den här debatten kommer förstås att fokuseras kring Sveriges säkerhetspolitiska doktrin och de partiledaröverläggningar som pågår. När inte neutraliteten längre är relevant är det den militära alliansfrihetens – betoningen ligger på ”militära” när vi pratar om alliansfrihet – betydelse som måste sättas i centrum och belysas på olika sätt. Vi menar att den militära alliansfriheten medverkar till att undvika konflikter och spänning i norra Europa och ger oss goda möjligheter att utveckla förtroendefulla relationer och samarbete för ökad säkerhet. Vi menar också att den bidrar till ett öppnare samarbetsklimat med Ryssland, och den kan rätt utnyttjad vara en stor tillgång i byggandet av en gemensam europeisk fredsordning. Just relationen till Ryssland är oerhört viktig i det här sammanhanget, likaså samarbetet med Finland som ju har en liknande situation som Sverige.

Som jag har sagt tidigare i den här kammaren är den militära alliansfriheten för oss i Centerpartiet ett medel för ökad säkerhet. Det är inget självändamål, men det är ingenting som vi ska ge upp lättvindigt på nå-

got sätt. Den minskar inte vår förpliktelse att föra en aktiv och utåtriktad säkerhetsfrämjande politik. Tvärtom ska deltagande i internationella civila och militära fredsfrämjande insatser vara en naturlig och ökande del av svensk utrikespolitik.

Fru talman! Som jag sade tidigare har vi inte så väldigt avvikande meningar i det här betänkandet. Vi har en reservation och några särskilda yttranden. De särskilda yttrandena handlar bl.a. om reformarbetet inom FN. Vi menar att det är viktigt att FN får en större del av samordningsansvaret både när det gäller biståndsinsatser och när det gäller olika andra insatser. Vi bör stärka FN:s kapacitet när det gäller det här. Det är också viktigt att stärka samarbetet med det civila samhället, till stor del då i form av näringslivet. Vi bejakar Kofi Annans initiativ, Global Compact, som handlar just om den delen.

Sedan har vi ett särskilt yttrande som handlar om konfliktförebyggande som jag var inne på lite grann tidigare. Vi kan bara konstatera hur det har sett ut under senare år. I våra TV-rutor har vi kunnat se hur mänskliga rättigheter har kränkts utan att omvärlden har gjort någonting. Det värsta var väl folkmorden i Rwanda. Vi satt och såg på hur människor dödades i stor omfattning, och omvärlden struntade i detta. Det här är ju någonting som inte får ske igen. Det är oerhört viktigt att man kommer in i ett tidigt skede för att fånga upp sådana här signaler, att man kan sätta in åtgärder och att världens länder och det internationella samfundet verkligen har en vilja att göra någonting även i länder som är små, som ligger långt bort från oss och där det inte finns några ekonomiska intressen. Det är så oerhört viktigt att den skillnaden inte finns, men den finns ju faktiskt i verkligheten.

Ett annat särskilt yttrande handlar om kvinnors roll i konfliktförebyggande och konflikthantering. Vi konstaterar bara att det är kvinnorna som drabbas värst i alla konflikter, att det är kvinnorna som känner det civila samhället bäst och att kvinnor måste få komma med i ökad omfattning när det gäller det förebyggande arbetet, naturligtvis, men också i uppbyggandet efter konflikter. Vi arbetar med kraft för att se till att det blir på det sättet att kvinnorna tas till vara i hela det fredsskapande och konfliktförebyggande arbetet.

Vi har en reservation. Jag lämnade den till sist. Den handlar om humanitär intervention. Vi har den tillsammans med Folkpartiet. Vi tycker att arbetet med att reformera FN har gått alldeles för långsamt. FN har stått handlingsförlamat, precis som jag har sagt, inför massakrerna i t.ex. f.d. Jugoslavien, Rwanda, Burundi, Sierra Leone, Demokratiska republiken Kongo och Algeriet. Vi menar att FN-stadgan bör förändras för att möjliggöra humanitär intervention i enlighet med de förslag som fanns i Carlsson/Ramphal-rapporten *Our Global Neighbourhood*.

Vi tycker att säkerhetsrådet bör ges möjlighet att agera även vid inomstatliga konflikter utan att inkräkta alltför mycket på statens suveränitet och att grova kränkningar av mänskliga rättigheter inte kan accepteras med hänvisning till att det rör sig om ett lands inre angelägenhet. Vi förstår ju hur komplicerat och svårt det är att genomföra detta, men det är viktigt att arbeta för det. Vi bör driva på för att legitimera och reglera en humanitär nödvärnsrätt, humanitär intervention, när alla andra möjligheter är uttömda. Det är det som är viktigt. Naturligtvis ska det här inte ske

på något lättvindigt sätt. Allt annat måste vara uttömt, men då ska den möjligheten finnas.

Fru talman! Jag vill sluta med att säga att den här konflikten mellan humanitär intervention och suveränitetsprincipen inte är någon ny diskussion. Redan ett sekel före den westfaliska freden 1648, då det moderna Europas stater grundlades och suveränitetsprincipen etablerades, skrev Thomas More om hur invånarna på den påhittade ön Utopia tänker om krig. Han skrev så här:

De inger sig inte lättvindigt i krigiska företag, endast för att försvara sitt land eller för att slå tillbaka fiender som ockuperat vänskapligt sinnade länders områden. De tar sig an varje folk som lever under tyranni och befriar det med hjälp av sina stridskrafter från diktatoriskt förtryck och slaveri. Detta betraktar de som en humanitär handling.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 2 och i övrigt till hemställan i betänkandet.

Anf. 9 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! I den reservation som Marianne Andersson förespråkar och som har inlämnats av Centerpartiet och Folkpartiet gemensamt talas det om vikten av att FN ska kunna ingripa i fall av grova brott mot mänskliga rättigheter i ett lands inre angelägenheter och att man därmed ger FN rätten att ingripa. Men det vi har sett under senare år, inte minst i kriget mot Jugoslavien, är ju att organisationer utanför FN har tagit sig rätten att tolka när en sådan våldsanvändning är riktig.

Den rimliga frågan att ställa sig är ju: Anser Marianne Andersson att någon annan än FN vid något tillfälle ska ha rätten att ingripa på det sätt som man förespråkar i reservationen för FN:s del?

Anf. 10 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det här är en oerhört svår fråga, tycker jag. Det tycker vi väl allihop. Vi vet ju vad som har skett t.ex. i Kosovo när det gällde Natoinsatserna där. Sverige gick inte emot den insatsen. Jag måste säga att jag ändå tycker att det var riktigt, och det beror ju på den förlegade vetorätt som finns kvar i FN-systemet. Man har inte lyckats förändra FN-systemet, utan något land kan blockera en insats som hela omvärlden finner är nödvändig på grund av ett folkmord eller att oerhörda kränkningar av de mänskliga rättigheterna pågår.

Jag menar alltså att det ska vara ett FN-beslut. Det är oerhört viktigt. Det *kan* i yttersta nödfall finnas situationer där en insats ändå kan göras, men det ska då vara just i yttersta nödfall.

Anf. 11 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Då talar ju Marianne Andersson om någonting mer än det som står i reservationen. Reservationen talar uteslutande om FN:s rätt att ingripa när mänskliga rättigheter hotas. Vad Marianne Andersson nu är inne på är att någon annan ska ha rätten att tolka när det är rätt att använda våld. Stödet för Natos bombningar av Jugoslavien är ju ett stöd för en princip som innebär att de ekonomiskt, politiskt och militärt starka makterna ska kunna bestämma när våldsanvändning är tillräddlig. Det är någonting mer än det som Centerpartiet enligt reservationen står för. Det kan vara bra att klargöra den skillnaden.

Anf. 12 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det handlar inte om någon annans tolkning. Det handlar faktiskt om FN-systemets tolkning. Den lilla, lilla öppning jag lämnade handlar om situationen när något land blockerar någonting som alla andra länder vill. Det handlar inte om att någon annan ska ta sig den rätten. Det är en stor skillnad på det som vi menar och det som Lars Ohly försöker påstå att vi menar.

Anf. 13 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 20 i utrikesutskottets betänkande. Därmed kommer voteringen kl. 17 i dag att bli historisk. Det är första gången som Sveriges riksdag tar ställning till ett yrkande enligt vilket Sverige bör söka medlemskap i Nato. Detta är enligt Folkpartiets mening den naturliga slutsatsen av de dramatiska förändringarna i vår del av världen för tio år sedan och mycket av det som har hänt i världen under 1990-talet.

Jag satt häromåret bredvid Polens ambassadör på en middag. Han sade då att Polen nu gränsar till sju länder av vilka inget fanns för tio år sedan, och att Polen då gränsade till tre länder av vilka inget fanns kvar nu. Jag tänkte: Han måste ju rimligen veta, eftersom han är Polens ambassadör. Men när jag kom hem slog jag ändå upp en kartbok och tittade efter hur det var. Faktum är att då, kring 1990, hette grannarna Sovjetunionen, Tjeckoslovakien och DDR. Nu är det Ryssland, Litauen, Vitryssland, Ukraina, Slovakien, Tjeckien och Förbundsrepubliken Tyskland.

Detta var en liten illustration till de enorma förändringar som har ägt rum i vår del av världen.

Vi hade stora förhoppningar, då, om vad den europeiska kommunismens fall skulle innebära för världens utveckling. Men 1990-talet har delvis krossat de förhoppningarna. Vi har här hört om folkmordet i Rwanda. Vi känner till diktatorn Saddam Husseins ockupation av Kuwait. Vi känner till diktatorn Miloševićs agerande i Bosnien och Kosovo, för att ta några exempel.

Ett land som då, för tio år sedan, var på väg att bli en demokrati, nämligen Vitryssland, måste vi numera på nytt betrakta som en diktatur under Lukasjenko. Det påminner också om att säkerhetspolitik fortfarande är ett extremt viktigt ämne att diskutera i Sveriges riksdag. Vi måste fortfarande fundera på hur vår egen säkerhet ska kunna öka och hur vår roll i världen som hävdare av mänskliga rättigheter och humanitet ska kunna stärkas.

Här är det uppenbart att det finns en klyfta mellan dem som hittills har debatterat, med Lars Ohly på den ena sidan. Vi har gemensamt den uppfattningen att Förenta nationerna spelar en utomordentligt viktig roll i världen. FN har en ställning som mänsklighetens samlade företrädare som ingen annan organisation utmanar. Men det är uppenbart, för den som vågar se verkligheten som den är, att FN inte räcker. Det beror i grunden på att det som krossades för drygt tio år sedan var den *européiska* kommunismen. Men kommunismen i världen lever ju kvar, framför allt i världens mest folkrika nation Kina, som är permanent medlem av FN:s säkerhetsråd och enligt den FN-stadga som Lars Ohly här vill slå vakt om har en möjlighet att blockera aktioner för att komma folk och enskilda människor till hjälp vars rätt kränks av diktatorer.

Det är ju det som 1990-har lärt oss: Människorna i Srebrenica hade ingen hjälp av FN. FN hade lovat dem att staden skulle vara en skyddad zon. De hade strömmat dit för att undgå Milošević's mördare. Men FN förmådde inte skydda dem. Löftet var inget värt.

Det är den diskussionen som måste föras: Ska vi som tror på mänskliga rättigheter stå passiva när t.ex. diktatorerna i Beijing tycker att det som sker är okej? Den tolkning av folkrätten som Lars Ohly här har givit uttryck för stöds ju mycket kraftfullt av Slobodan Milošević. Den stöds också av diktatorerna i Beijing. Men fler och fler i den demokratiska världen inser att vi måste ha en utveckling av folkrätten som innebär att hotade och kränkta människor måste kunna få hjälp någonstans ifrån.

Under 1990-talet har Nato utvecklats till den i särklass viktigaste säkerhetsordningen i Europa. Vi talade för tio år sedan mycket om att det behövde utvecklas en alleuropeisk säkerhetsordning. Nato har mycket framgångsrikt inlett byggandet av en sådan säkerhetsordning. När EU:s ledare på pampiga toppmöten avger yviga deklARATIONER om hur viktigt det är att vidga unionen österut har Nato i praktiken inlett denna östutvidgning. Nato har inlett omfattande partnerskaps- och samarbetsarrangemang med en rad länder i Europa och också i Europas närhet.

Sverige samarbetar mycket nära med Nato. Jag tycker att det är en mycket positiv situation. Vi medverkar mycket aktivt i PFF. Vi har svenska officerare i Natohögkvarteret i Bryssel. Svensk trupp står under Natobefäl i Kosovo. Vi har ett omfattande samarbete på underrättelsesidan. Vi stärker de baltiska staterna militärt för att underlätta deras Nato-medlemskap.

En diplomat påpekade för mig för en tid sedan att det faktiskt också fanns svensk trupp på Natoområde. Vi hade ett underhållsförband i Ungern sedan landet blivit Natomedlem för att understödja de svenska trupperna på Balkan. Så vi har ett tätt samarbete, och jag tycker att det är mycket bra.

Jag tycker också att det är bra att EU ökar sina möjligheter att använda militär personal vid kriser. Men jag vill anlägga några aspekter på detta. Framför allt är det ett visst dubbelspel – den anklagelsen går i första hand till regeringen – att varje dag bedriva detta nära Natosamarbete, men att på sätt och vis förneka det inför svenska folket genom att hävda att Sverige är alliansfritt. Alliansfritt blir ju ett fullständigt irrelevant begrepp inför den uppräknade jag just gjorde. Vi bygger ju allianser hela tiden. Det är alliansbyggande som måste vara det centrala begreppet i modern säkerhet, inte alliansfrihet.

En annan aspekt på det här är att Sverige har allt intresse av att hävda den atlantiska länken. Det är fullständigt ohistoriskt att tro att Västeuropa på egen hand klarar att hävda demokrati och mänskliga rättigheter. Hela 1900-talet lär oss att det är i samverkan över Atlanten som detta hävdas bäst.

Här är också en liten märklighet. Man kan tala om ett dubbelspel även här. Det jag just nu sade är Sveriges officiella politik. Sveriges socialdemokratiska regering hävdar att det är viktigt med den atlantiska länken.

Det här är enligt min mening en av de mest aktuella och viktiga utrikespolitiska frågorna, därför att det som sker nu i Europa är en snabb expansion av det militära samarbetet inom Europeiska unionen. Som jag

nyss sade är jag för det. Vi menar att det definitivt har sin roll. Men det finns krafter i Europa och i Sverige som ser det samarbetet som ett alternativ till den atlantiska länken och, som jag nyss sade, det synsättet strider ju mot Sveriges officiella, av den socialdemokratiska regeringen formulerade utrikespolitiken.

Här har alltså jag och regeringen samma ambition. Vi vill slå vakt om den atlantiska länken. Vi vill inte att det som nu sker inom EU ska bli en ersättning för Nato. Men självklart är det som Natomedlemmar vi har störst förutsättningar att hävda den viktiga ståndpunkten.

En annan aspekt av Natosamarbetet är att det är lite oklart för mig vad ett par andra partier, framför allt Moderata samlingspartiet, egentligen tycker i den frågan. Jag har läst texterna i betänkandet mycket noga. Moderata samlingspartiet har ju en värtalig argumentation i text. Jag noterade att Lars Ohly t.o.m. tyckte att den var ännu värtaligare än Folkpartiets argumentation för varför Sverige bör vara Natomedlem. Men den mycket fina argumentationen fullföljs ju inte i ett yrkande.

Om vi ska få till stånd en sådan här förändring är det klart att processen måste starta. Den naturliga startpunkten är ett uttalande från Sveriges riksdag att Sverige bör bli medlem.

Lars Ohly sade i ett sammanhang, jag antecknade formuleringen, att ett skäl för alliansfrihet är att Sverige inte behöver ta hänsyn till vad som sägs i andra huvudstäder och att vår alliansfrihet inte hindrade oss från kraftfulla ställningstaganden mot diktatur och förtryck.

Jag tycker precis tvärtom. Man ska inte tala för en hänsynslös utrikespolitik. Tvärtom, Sverige ska ta hänsyn till vad som sägs i andra huvudstäder. Och Sverige ska på ett helt annat sätt än vi gjorde under 60-talet, 70-talet och 80-talet ta ställning mot diktatur och förtryck.

Det har framkommit mycket tydligt hur vi svek Kambodjas folk under Pol Pot-tiden, hur vi svek förtryckta kubaner när vår dåvarande statsminister Olof Palme åkte dit och höll tal tillsammans med diktatorn Fidel Castro, hur vi svek de baltiska folken. Det behövs en helt annan demokratiprofil i svensk utrikespolitik. Jag menar att det är i samverkan med andra demokratier som den demokratiprofilen hävdas bäst.

För mig är det uppenbart att Sverige har gjort sig starkt beroende av Nato under 1990-talet, och jag har applåderat den utvecklingen. Det är som sagt i alliansbyggande vi formar modern säkerhet.

Men det är en potentiellt farlig situation att vara mycket beroende av Nato men inte vara beslutsfattande när de riktigt viktiga besluten ska fattas. Därför är det viktigt att Sveriges riksdag i dag fattar beslut om att göra uttalandet att Sverige bör bli medlem i Nato, så att vi startar den processen.

I dag har riksdagsledamöter från alla partier möjlighet att visa att de har förstått vad en modern säkerhetspolitik kräver. Ju fler röster folkpartimotionen får, desto starkare blir signalen till andra att inleda det säkerhetspolitiska omtänkande som snart ändå måste komma. Kärnan i det omtänkandet måste vara just denna: I vår tid är det allianser, inte alliansfrihet som bygger säkerhet.

Anf. 14 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Ibland kan det vara klagörande i en debatt att det finns någon som intar en extrem och dogmatisk position. Därför välkomnar jag att Folkpartiet gör just det.

Det Lars Leijonborg egentligen står för är en sorts dubbla måttstockar. Det är ett måttssystem som ska användas på vissa länder, vissa regimer, men inte på andra.

Lars Leijonborg frågar: Ska vi stå passiva när folk mördas? Nej, självklart inte. Jag är t.ex. för att Haagdomstolen prövar Milošević skuld för de övergrepp som minoriteter har utsatts för i f.d. Jugoslavien.

Men är Lars Leijonborg beredd att också låta Henry Kissinger prövas för de brott som den amerikanska regimen begick i Vietnam under hans tid som utrikesminister? Är Lars Leijonborg beredd att inte bara stå passiv när brott mot mänskliga rättigheter påtalas i länder där Lars Leijonborgs vänner har varit ansvariga?

Det finns ju inget parti i svensk politik som är så knutet till någon annan makt som Folkpartiet är knutet till USA. När det regnar i Washington slår Lars Leijonborg upp paraplyet i Stockholm.

Anf. 15 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Lars Ohly sade att det är bra om någon är extrem och dogmatisk i en debatt, för då ser man tydligare motsättningarna. Jag var helt övertygad om att han försvarade sitt eget inlägg. Det är väl Lars Ohly som är extrem och dogmatisk i svensk utrikesdebatt.

Lars Ohly säger att det är bra att Milošević ställs inför rätta i Haag. Men vem är det som har sett till att Slobodan Milošević nu sitter bakom lås och bom? Är det Lars Ohly? Nej, det är ju Nato. Det är ju tack vare att Nato – till skillnad från FN, OSSE, Europeiska unionen och Lars Ohly – hade kraft att till sist – många av oss tyckte att det dröjde alldeles för länge – stå upp för demokrati, mänskliga rättigheter och internationell rätt. Det är ju därför Slobodan Milošević nu skakar galler.

Sedan var det Henry Kissinger. Jag har varit kritisk till att USA inte mycket tidigare har varit redo att acceptera en internationell domstol i folkrättssammanhang där självklart även amerikanska medborgare ska ställas inför rätta om de har deltagit i folkrättsbrott. Skillnaden mellan oss är att jag reagerar mot alla övergrepp mot mänskliga rättigheter, medan Lars Ohly i alla år har haft ideologiska glasögon på sig som har lämnat kommunismens brott utan kritik.

Anf. 16 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Vem som är extrem och dogmatisk i debatten kanske andra än Lars Leijonborg och jag ska avgöra. Jag kan bara påpeka att i det här betänkandet står Vänsterpartiet för den svenska alliansfriheten, neutralitetspolitiken, FN:s våldsmonopol, medan Folkpartiet förespråkar ett svenskt Natomedlemskap.

Om man tycker att det är rimligt att någon tar sig rätten att använda våld i internationella konflikter, och att denna någon ska vara någon annan än Förenta nationerna, är det rimligt att fråga sig vad Lars Leijonborg vill göra i Sudan och i Burma. Vill han gå till angreppskrig för att skydda mänskliga rättigheter – i Sudans och Burmas fall sannolikt

kränkta på ett mer omfattande och vittgående sätt än de någonsin har varit i Jugoslavien?

Nej, Lars Leijonborg, det var inte min förtjänst att Milošević sitter bakom lås och bom. Det var inte heller Lars Leijonborgs förtjänst. Det var det jugoslaviska folket som röstade fram en ny regering som också har sett till att Milošević ställs till svars för åtminstone en del av de brott som han sannolikt är ansvarig för.

Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Begreppet FN:s våldsmonopol är ett bra begrepp, men tyvärr måste vi alltid tänka på att det kan uttryckas som ett våldsmonopol för diktatorerna i Peking. Det är det som är problemet med FN-stadgan. Lars Ohly hade i sitt första inlägg en formulering där han talade om ett reformerat FN. Det vore mycket viktigt om vi skulle kunna nå fram till den situation där FN blev beslutskraftigare när det gäller att försvara mänskliga rättigheter och demokrati. Men det är i det faktum att Lars Ohlys vänner i Peking har vetorätt mot denna våldsanvändning i yttersta nödfall som problemet uppstår.

Det är en extremt intressant och viktig diskussion hur vi i det internationella samfundet skulle kunna komma de sargade och lidande folken i Sudan och Burma till hjälp. Jag tolkar Lars Ohly så att han utesluter en väg, nämligen internationell intervention. Det är möjligt att det är ett riktigt ställningstagande, men det är otroligt viktigt att vi diskuterar och har ett vitt spektrum av möjligheter för att kunna komma dessa folk till hjälp. Burma lyder under en militärdiktatur. Det vore oerhört viktigt för dem att hjälpa dem till frihet och demokrati.

Den som försvarar begreppet neutralitet i detta betänkande är extrem. Även i socialdemokraternas nya partiprogram konstateras att neutralitet inte längre är ett relevant begrepp. Jag vill nog påstå att i det avseendet är Lars Ohly mer extrem än vad jag är.

Anf. 18 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det finns mycket som är gemensamt för Folkpartiet och Centerpartiet när det gäller inställningen till internationellt samarbete. Vi bejaktar också den krishantering och det samarbete som pågår i Europa.

Men vi skiljer oss åt när det gäller medlemskapet i Nato och den militära alliansfriheten. Vi bygger allianser. Vi har mängder av samarbete som kan kallas för allians. Men vi skiljer oss åt när det gäller den militära alliansfriheten. För oss är detta ett verktyg för säkerheten i norra Europa.

Vilka analyser har Folkpartiet gjort när det gäller relationerna till och möjligheterna för samarbete med Ryssland vid ett svenskt Natomedlemskap, Lars Leijonborg?

Anf. 19 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Ibland har man haft ett intryck av att Centern närmast är mera traditionalistiskt än Socialdemokraterna när det gäller säkerhetspolitiken. Därför är det positivt att vi har en gemensam hållning till humanitära interventioner; att utveckla folkrätten bortom vad Lars Ohly säger är en oerhört viktig process. Det är roligt att vi ser den på samma sätt.

Lettland startar denna vecka en internationell offensiv för att bli Natomedlem. Man hävdar att den nya Washingtonadministrationen är mera

positiv, och man hävdar att signaler från Moskva skulle visa att motståndet mot baltiskt Natomedlemskap har mjuknat.

Vår bedömning är att Ryssland kommer att acceptera ett svenskt Natomedlemskap. Dit hör att målet ska vara att också Ryssland ska bli Natomedlem. Det är oerhört viktigt att slå fast – på samma sätt som gäller för Europeiska unionen – att alla demokratiska stater i Europa, liksom i Nordamerika, ska kunna bli Natomedlemmar. På samma sätt som Ryssland har accepterat Polens, Tjeckiens och Ungerns Natomedlemskap är jag övertygad om att de skulle acceptera ett svenskt medlemskap. De inser att till sist vinner också de på den ökade stabilitet som ett nordiskt Natomedlemskap skulle innebära.

Anf. 20 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Man kan naturligtvis ha olika föreställningar om hur detta ser ut, men vi är övertygade om att det är större möjligheter till ett konstruktivt samarbete med Ryssland i det läge Sverige är nu som militärt alliansfri. Det medverkar till att undvika spänning mellan våra länder och hela norra Europa. Vi får större möjligheter att utveckla förtroendefulla relationer och samarbete. Det bidrar till säkerhet i vår del av Europa. Det är vår övertygelse. Vi delar inte den uppfattning som Lars Leijonborg ger uttryck för här.

Anf. 21 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Nej, där har vi olika bedömning. Jag håller med om att det är en oerhört viktig fråga. Till grund för vår bedömning ligger att Nato har etablerat ett mycket förtroendefullt samarbete med Ryssland. Det har förekommit incidenter under den processen, t.ex. under händelserna före Natos ingripande i Kosovo. Glöm inte bort att också ryska trupper medverkar i den Natoleda operationen i Kosovo. På en rad vägar finns nu ett nära samarbete mellan Nato och Ryssland. Frågans dramatik är inte alls så stor som den var för ett antal år sedan.

Anf. 22 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Den svenska säkerhetspolitiken utvecklas. Den har gått långt under 1990-talet. Det är alldeles uppenbart att den inte kommer att stanna som den nu är. Det ligger bakom den moderata synen på att det är angeläget att vi får bred uppslutning i diskussioner om förändringar i säkerhetspolitiken. Det är inte genom bifall till motioner i riksdagen som Sveriges säkerhetspolitik förändras, lär Leijonborg själv ha sagt. Den uppfattningen delar vi från moderat håll. Förändringen måste bedrivas i en bred process.

En väldigt viktig aspekt i det moderata synsättet är det nordiska Östersjöperspektivet. Vi menar att just nu, det kommande året, är det viktigaste av allt Sveriges tydliga stöd till Estlands, Lettlands och Litauens Natomedlemskap. Det är det alldeles centrala i det här tidsperspektivet. Vi ser som den bästa lösningen, som också framgår av våra texter, att vi får en gemensam nordisk-baltisk säkerhetslösning där Sverige, Estland, Lettland, Litauen och Finland, om de så önskar, alla tillsammans kommer in i Nato.

Får jag också säga att det finns en sak som jag tror att Folkpartiet ska observera, och det gäller frågan om försvarsanslag. Man ska inte se Na-

tomedlemskap som ett sätt att kunna få ett lägre försvarsanslag. Det är viktigt.

Anf. 23 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att förvirringen om Moderata samlingspartiets position ändå kvarstår. Jag tyckte att Lennmarkers första inlägg här i den del då han kritiserade regeringen för dubbelspel och förvirring – jag antecknade också det ordet – när det gällde baltiskt Natomedlemskap var bra. Men precis samma formuleringar kan ju egentligen användas om Moderaternas inställning till svenskt Natomedlemskap. Varför är det så angeläget att tre andra Östersjöstater kommer med nu men Sverige inte ska komma med nu?

Svensk säkerhetspolitik ska naturligtvis ha en bred folklig förankring, och ett svenskt Natomedlemskap ska komma fram efter en process. Men för att verkligen få fart på den processen skulle ju ett uttalande från riksdagen och ett tillkännagivande till regeringen vara mycket värdefullt. Det är bråttom.

Jag vill påpeka två saker. För det första kommer relationen mellan EU:s försvarssamarbete och USA-Kanada, alltså Nato, att vara i stöpsleven den allra närmaste tiden, och det är oerhört viktigt att Sverige är på rätt sida i den europeiska kraftmätningen. För det andra tas ju beslut om Natos andra utvidgningsomgång mycket snart, och Sverige bör finnas med i den diskussionen.

Därför är det precis nu, i april 2001, som en opinionsyttring från riksdagen vore värdefull. Därför tror jag att om moderaterna verkligen menar allvar med det som de säger i sina texter vore det bäst om de också stödde folkpartiyrkandet.

Anf. 24 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Just nu, inför den process som Nato har med anledning av beslut om nya medlemmar år 2002, är det viktigaste att Sverige tydligt stöder Estlands, Lettlands och Litauens strävanden. Det är det bästa och viktigaste vi kan göra nu. Det handlar ju om utvidgning bland de nio kandidatländer som Nato har.

När det sedan gäller Sveriges egen position i säkerhetspolitiken måste den självklart växa fram i samspel mellan partier, så att vi får en majoritet i den svenska riksdagen för att utveckla den svenska säkerhetspolitiken. Det bör inte ske genom motioner i riksdagen. Den typ av partiledarsamtal som nu har inletts kan möjligen – det vet vi inte än, för de har ännu inte kommit in i något kritiskt skede – vara en del i denna process. Men vi har ju erfarenhet från tidigare att vi bedriver utveckling av säkerhetspolitiken i ett bredare sammanhang.

Anf. 25 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Det Lennmarker säger håller inte ihop. Jag har deltagit i de där samtalen och framfört den åsikt som det verkar som vi har gemensamt, och då får jag inte vara med längre. Det går tyvärr inte att använda den vägen.

Sedan säger Lennmarker att det viktigaste för den andra utvidgningsomgången för Nato är Estlands, Lettlands och Litauens medlemskap. Ja, men då är man ju just i den situation som Göran Lennmarker talade om i

sitt inledningsanförande, att Sverige blir isolerat. Lenmarker ägnade en stor bit av sitt anförande åt att detta vore en extremt olycklig situation, men Moderata samlingspartiets politik medverkar ju på sätt och vis till att vi kan hamna i den.

Det absolut mest logiska vore att vi såg Östersjöregionen som en helhet och att de tre baltiska länderna, Sverige och Finland, om de så önskar, sökte medlemskap gemensamt. Det skulle vi kunna uppnå om en riksdagsmajoritet i dag gick på Folkpartiets yrkande i reservation 20.

Anf. 26 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Det är nu 15 år sedan Tjernobylolyckan inträffade, en olycka som under mycket kort tid fick en oerhört stor påverkan på miljön och på människors liv och hälsa, en olycka som vi fortfarande i dag ser konsekvenserna av. Vi vet att oerhört många människor har fått sätta livet till under perioden efter olyckan. Säkert har många av oss mött barnen från Tjernobyloområdet när de under sommaren har kommit till Sverige med hjälp av olika organisationer för att under några veckor få äta, som man säger, osmittat mat.

Den här olyckan visar med all tydlighet på den sårbarhet som vi i dag lever med i vår värld. Den visar också på att olika säkerhetsaspekter och sårbarhetsaspekter i större utsträckning borde kopplas ihop när vi pratar om en säkerhetsordning inför 2000-talet.

Säkerhetssituationen i världen ser i dag så mycket annorlunda ut än vad den gjorde under kalla krigets dagar. Problembilden är annorlunda, hoten är annorlunda och de nya möjligheterna är större och också annorlunda.

Därför tror jag att vi när vi har behandlat de här frågorna ändå har missat en del av de övergripande aspekterna. De kommer kanske upp i andra betänkanden och i andra delar, men vi borde egentligen ha kopplat ihop säkerhetsordningen i större utsträckning med miljöhoten och med de, som jag ser det, stora framtida hotbilder som vi har framför oss. Det är egentligen också förutsättningen för en värld i fred och säkerhet.

En viktig del i det här är naturligtvis FN:s roll och FN:s framtida roll, där förändringsarbetet kanske är den stora möjlighet som står som en öppen dörr. Vi borde också från svenskt håll jobba med detta för att kunna visa på möjligheterna att få ett fungerande FN inför 2000-talet, för att FN också ska kunna jobba mycket mer med att minska spänningar och konflikter, värna mänskliga rättigheter och i större utsträckning kunna jobba förebyggande för att lösa konflikterna.

När man tittar på det här betänkandet i stort kan man säga att det för oss i utskottet har varit ett oerhört intressant arbete. Vi har under ganska lång tid fått tränga in i vissa av dessa frågor på en lite djupare bas än vad vi normalt hinner när vi behandlar motioner i utskottet. Det har varit givande på många sätt. Jag tycker också att betänkandet i stort är mycket läsvärt, att där finns mycket att läsa och ta till sig och som man har nytta av när de här frågorna diskuteras.

Jag tänkte ta upp lite grann om våra reservationer i betänkandet. Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 3 och 10.

Reservation 3 tar upp det som jag tror är en nödvändig framtidsåtgärd, nämligen att vi får en internationell miljödomstol som aktivt kan arbeta för att se till att vi undviker miljökonflikter i bemärkelsen att man

i domstol kan komma till rätta med dem i tid. Det här har utskottet tyckt inte behövs i det här läget, men jag är helt övertygad om att det är någonting där Sverige borde vara mer pådrivande. Jag tror att vi från Miljöpartiet kommer att få rätt i vår kamp för en internationell miljödomstol som får större kraft än vad nuvarande möjligheter ger.

Den andra reservationen, reservation 10 som jag också har yrkat bifall till, berör konfliktförebyggande arbete. Där tycker jag att vi från svenskt håll skulle kunna göra mycket mer genom att jobba mer med det konfliktförebyggande arbetet. Det är här vi har vår kunskap och kompetens, som vi bättre borde ta till vara än vad vi gör i dag.

Det är också intressant hur representanten för Folkpartiet i sitt inlägg betonar vikten av Natomedlemskap. Där har vi en helt annan uppfattning än Folkpartiet. Vi från Miljöpartiet tycker inte att Sverige ska bli medlem i Nato. Det gör vi bl.a. med motiveringen att om Sverige blir medlem i Nato har vi inte någon större internationell roll att spela. Men så länge Sverige är alliansfritt kan vi spela en viktig internationell roll just i konfliktsituationer, där medlare som kan arbeta utifrån att man inte har någon allianstillhörighet i dag efterfrågas väldigt mycket. Det här tror jag att Sverige skulle kunna bli mycket starkare på och bidra med mycket mer om vi var tydliga och sade att det här är frågor som vi kan och vill arbeta mer med framöver.

Naturligtvis stödjer jag våra övriga reservationer och särskilda yttranden, men jag tänker inte för tids vinnande yrka bifall till dem i det här läget. Men innehållsmässigt har de väldigt stor relevans. De bygger på de motioner som vi har lagt. Det här paketet innehåller en stor mängd motioner som vi har behandlat. De varierar utifrån att alla partier kanske inte har väckt motioner på samma område och som därmed inte finns med på samma sätt i behandlingen. Men så fungerar utskottsarbetet, att vi väcker våra motioner under den allmänna motionstiden, och sedan ska de beredas och behandlas. Vi har kanske inte i lika stor utsträckning som en del andra partier skrivit motioner på säkerhetspolitikens område som behandlas i det här betänkandet.

Jag skulle vidare ta upp miljöhoten lite djupare, eftersom jag känner att den roll som Miljöpartiet ganska ofta får spela i utskottet är att lyfta fram miljöfrågorna och miljöhoten som en viktig del i säkerhetsarbetet. Där borde utskottet ha varit tydligare med att tala om att vi har stora miljöhot som kommer att påverka säkerheten framöver. Vattenfrågorna är t.ex. ett sådant hot. Två tredjedelar av jordens befolkning kommer att ha vattenbrist 2025. Man kan fundera lite över den svindlande situation som vi står inför. Vi vet att vatten är ett av de viktigaste livsmedel vi har, en av de viktigaste förutsättningarna för att vi ska kunna odla på vår jord. Vad händer då? Kommer människor att tvingas att i allt större utsträckning fly av miljöskäl? Redan för fem år sedan hade vi 25 miljoner miljöflyktingar i världen. Det påverkar naturligtvis framtidsmöjligheterna om vi inte har en hållbar miljösituation. Vattenfrågorna tror jag kommer att bli en av de svåra och stora konfliktfrågorna framöver, om man inte i förebyggande syfte försöker att göra någonting för att undvika de konflikter som kommer att uppstå.

Så till kampen om naturresurserna. För inte så länge sedan hade jag en interpellationsdebatt om Sudan här i kammaren. Det är ingen tvekan om att oljan i konflikten spelar en viktig roll. Kongo är ett annat sådant

land. Det finns andra naturtillgångar som på grund av det internationella intresset för att få del av dem också skapar konflikter och bidrar till att bibehålla konflikterna i många områden. Det här tycker jag är frågor som i alltför liten utsträckning tas med när man talar om säkerhetsordningen. Det blir så lätt den militära säkerhetsordningen som blir den dominerande. Därför skulle jag vilja att vi i större utsträckning framöver jobbar med dessa övergripande överlevnadsfrågor, som också har relevans för säkerhetsordningen i framtiden.

Med detta yrkar jag alltså bifall till de här två reservationerna. I övrigt stöder jag våra övriga reservationer.

Anf. 27 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! I den här debatten kommer Birgitta Ahlqvist senare att ta upp Europaavsnittet, och jag kommer att ägna mig åt övriga delar av betänkandet.

Fru talman! Svensk säkerhetspolitik har gått in i ett nytt skede. De senaste 10–15 åren har vår omvärld och därmed Sveriges säkerhetspolitiska läge förändrats radikalt. Borta är det kalla kriget med dess förhållandevis förutsägbara situation. I stället har vi en ny och ovan situation att utgå ifrån. Sedan Sovjetunionens och Warszawapaktens fall har vi successivt byggt upp en ny säkerhetspolitik, byggd på dagens och inte gårdagens hot.

Det har varit en smärtsam process. Många är de som fortfarande sitter fast i det kalla krigets tänkande, som inte förmår att ta till sig att världen har förändrats. Två tydliga exempel på detta är Högersns tro på militäralianser och Vänsterpartiets fastklamrande vid en otidsenlig neutralitetsdoktrin.

Dagens säkerhetspolitik måste utgå från ett mycket bredare säkerhetsbegrepp än gårdagens. Säkerhet handlar inte längre bara om militär säkerhet utifrån staternas behov utan om människors säkerhet. De hot och risker som framstår som akuta är inte bara den fysiska säkerheten utan även brott mot mänskliga rättigheter, naturkatastrofer, miljöförstöring, svält och mycket annat som direkt och indirekt hotar människors säkerhet och trygghet. En säkerhetsordning för 2000-talet måste bygga på denna nya och breddade syn på säkerheten.

För oss handlar säkerhet också om att sammanfoga den globala, den europeiska och den nationella säkerheten till en helhet. Vår värld hänger samman, mer i dag än kanske någonsin tidigare. Denna gemensamma säkerhet kräver nya verktyg och ett nytt sätt att arbeta för att fungera. Den kan bara skapas av staterna tillsammans. Men detta ”tillsammans” kräver mycket även av oss. Vi har en lång tradition att inom FN:s ram arbeta förebyggande och fredsbevarande. Vi har sedan mer än 50 år tillbaka varit en av de mest aktiva staterna i detta arbete. Därför är inte detta samarbete något nytt. Nu också inom EU:s ram bidrar vi aktivt till att konfliktförebyggande och konflikthatering med civila och militära medel blir en del av unionens arbete. Det innebär att vi fullföljer en svensk tradition på detta område. Samtidigt måste vi göra det inom ramen för en ny världsordning och med hjälp av delvis nya verktyg.

Fru talman! I regeringens skrivelse *Att förebygga väpnade konflikter* pekas på behovet av det förebyggande arbetet. Det här är en skrivelse

som det finns anledning att stanna upp vid en stund. Jag önskar att kammarernas alla ledamöter ville läsa den från pärm till pärm.

Katastrofer som dem i Jugoslavien i början av 90-talet, i Rwanda 1994 och i Kosovo 1999 visar tydligt på behovet av ett förebyggande arbete innan våldet bryter ut. Detta förebyggande arbete handlar om att arbeta på flera nivåer. Det kanske viktigaste är att reagera på de tidiga varningssignalerna och att sedan ha instrumenten för att kunna agera.

Genom ett ökat samarbete med MR-organisationer och med universitetens fredsforskare kan vi förbättra vår kunskap om konflikthantering. Många olika insatser kan bli aktuella, och mycket skrivs om detta i regeringens skrivelse. Det kan handla om alltifrån samtal, analys och medling till rena biståndsinsatser och stöd till rättsvårdande institutioner. Det handlar om att främja en kultur för det förebyggande arbetet, att stärka det internationella normsystemet, att stärka det internationella institutionella ramverket och att stärka Sveriges egen kapacitet att bedriva förebyggande arbete.

Helheten måste präglade delarna på samma sätt som delarna präglar helheten. Kampen för säkerhet, mänskliga rättigheter eller en god miljö i fjärran länder är också direkt och indirekt en kamp för vår egen säkerhet. Jag tror att exemplet med den nyligen uppblående konflikten i Makedonien i slutet av mars i år speglar dagens arbete för säkerhet och stabilitet i vår omvärld på ett bra sätt.

När det stod klart att albaner på båda sidor om den makedoniska gränsen underminerade stabiliteten i såväl Kosovo som Makedonien tog utrikesutskottet snabbt ett initiativ för att utöka den svenska insatsen och vidga det geografiska mandatet för våra KFOR-förband i området. På detta sätt kunde Sverige tillsammans med övriga världssamfundet bidra till att minska spänningarna i området. I dag är den militära säkerheten i huvudsak återställd, och nu måste vi arbeta vidare med den civila utvecklingen och med att förebygga fortsatta konflikter. Som ett led i detta kommer regeringen att stödja etableringen av universitet i Tetovo. Det tycker jag är ett gott exempel på en konfliktförebyggande åtgärd.

Fru talman! Det sätt som vi i utskottet har arbetat fram detta betänkande på är unikt. Vi har tittat på säkerhetsfrågorna ur en rad olika perspektiv och byggt vårt betänkande på fem skrivelser från regeringen och på inte mindre än 350 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden under de tre senaste åren. Det är ett stort och omfattande arbete som ligger bakom att sammanfoga allt detta till en helhet som speglar bredden i svensk säkerhetspolitik. En nackdel med detta arbets sätt är att arbetet har kommit att ta en osedvanligt lång tid. Men vår säkerhet är en helhet, och därför måste också vår säkerhetspolitik vara det.

Vad jag tidigare sade om vår syn på säkerhet måste hänga ihop med den globala, europeiska och nationella nivån, och det måste präglade vårt sätt att arbeta. Detta betänkande, vars arbetsnamn har varit *Millenniebetraktandet*, är ett uttryck för hur sammansatt svensk säkerhetspolitik i dag måste vara.

De reservationer som har inkommit mot betänkandet är i flera fall helt onödiga. Reservanterna vill att utskottet ska tillstyrka ett motionsyrkande här eller ha en något starkare skrivning där, men i sak innebär det inte någon större skillnad i förhållande till den förda politiken. Marianne

Andersson sade t.o.m. i sitt inledningsanförande att man kanske var ganska överens, men att man vill reservera sig ändå.

Vanligen handlar det om att reservanterna vill att regeringen ska göra lite till av vad den redan gör eller ge högre prioritet åt vissa områden, utan att man för den skull konkretiserar i vad detta skulle bestå.

Fru talman! Svensk säkerhetspolitik har en bredare säkerhetspolitisk förankring än vad antalet reservationer och särskilda yttranden indikerar. På några punkter finns det dock stora principiella skillnader mellan partierna. Jag skulle vilja sammanfatta dessa under fyra olika områden.

Det handlar om synen på militär alliansfrihet och neutralitet, om synen på Natomedlemskap, om frågan om rätten för vissa länder att utan FN-mandat göra s.k. humanitära interventioner och om synen på hur man ska gå till väga vid FN:s reformering. Här är skillnaderna mellan partierna stora.

Frågan om den militära alliansfriheten och neutraliteten är just nu föremål för partiledaröverläggningar om den nya säkerhetspolitiska doktrinen. Frågan om Natomedlemskap hänger samman med denna, men verkar ännu så länge mest vara en fråga som Folkpartiet diskuterar med sig självt, även om också moderaterna slirar lite på frågan.

I dagens DN uppmanar Lars Leijonborg moderaterna att genomföra en intern omröstning om Natomedlemskap. Det är förstås inte min sak, men om jag vore i Bo Lundgrens kläder skulle jag inte lyssna särskilt mycket till det rådet. När Folkpartiets egna opinionsundersökningar och den egna interna omröstningen visar att knappt en femtedel av de egna medlemmarna står bakom Folkpartiets syn i Natofrågan skulle jag tro att man inte är en särskilt god rådgivare. Jag skulle akta mig för att lyssna till det rådet, Bo Lundgren och Göran Lennmarker.

Fru talman! Låt mig klart slå fast att den princip som utskottet utgår ifrån är att Sverige även fortsättningsvis ska vara militärt alliansfritt. Frågan om Natomedlemskap är inte aktuell. Precis som jag tecknade i början av mitt anförande ser jag inget behov av att Sverige skulle gå med i någon militärallians. Vi har helt enkelt inget att vinna på det.

Resultatet om vi skulle gå med i Nato är att vi förlorar vår möjlighet att bedriva en självständig säkerhetspolitik. Resultatet skulle också innebära en osäkrare omvärld. Säkerheten i norra Europa skulle inte gynnas om vi gick med i Nato. Tvärtom skulle vi äventyra den positiva utveckling som vi i dag ser runt Östersjön. Natomedlemskap, kära kolleger, är en omodern form av säkerhetspolitik.

Med frågan om humanitär intervention är det annorlunda. Här är vi överens om målet, men inte om medlen. Målet är att grova och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter, politisk och religiös förföljelse samt folkfördrivning aldrig ska kunna ses som en stats inre angelägenheter. Detta är också något som få av världens regeringar i dag går emot. Människors rättigheter får ett allt större värde på staters bekostnad. Detta är en utveckling som vi välkomnar.

Men, och det vill jag särskilt betona, humanitär intervention är något som måste ske i FN:s regi. FN är den enda aktör som med folkrättslig legitimitet kan intervensera i andra länder.

I flera reservationer hävdar Folkpartiet och Centern, men också Moderaterna att FN-stadgan ska ändras och att möjligheten till humanitär

intervention ska skrivas in. Men det har inte varit FN-stadgan som hittills har varit hindret utan det har varit den politiska viljan.

Jag vill fråga Lars Leijonborg om han och Folkpartiet, som envist driver en ändring av FN-stadgan som en fråga som Sveriges regering ska driva, om han vet hur en ändring av FN-stadgan går till, kan föreställa sig hur lång tid det skulle kunna ta i allra bästa fall. Jag skulle gärna vilja höra om Lars Leijonborg har den insikten.

Nej, låt mig i stället påminna om vad Olof Palme sade när FN fyllde 40 år, och det är fortfarande aktuellt. Han sade så här:

”Låt oss inte göra FN till syndabock för problem som återspeglar våra egna brister. Det är inte FN som inte nått upp till oss. Det är vi som inte har nått upp till Förenta Nationernas höga ideal. Det är genom att förbättra oss själva och vår politik som vi kan förbättra Förenta Nationerna.”

Kofi Annan själv säger det, och FN-kännare och fredsforskare som exempelvis Peter Wallensten hävdar att FN-stadgan redan i dag ger möjlighet till militär intervention i humanitära fall. En ändring av FN-stadgan är därmed onödig och skulle i alla fall inte skapa den nödvändiga politiska viljan. Det är bara en omständlig och energikrävande process som enbart tar fokus från det egentliga problemet. Vår väg att stärka FN går i stället genom att fortsätta den redan påbörjade reformeringen av FN. Vi vill att FN:s säkerhetsråd ska utökas för att få större legitimitet och att vetorätten, genom frivilliga överenskommelser, ska begränsas till att endast gälla frågor som rör den egna nationens säkerhet. Därmed skapar vi en vetofri kultur som gör FN mer kraftfullt och effektivt.

Moderaterna pläderar för att vi i förväg ska definiera situationer där säkerhetsrådets beslut helt kan avvaras även vid fredsframtvängande insatser. Det vore verkligen att underminera hela FN-tanken. Vad Moderaterna egentligen menar är att vissa länder eller grupper av länder skulle ges rätt att ingripa i andra länder utan ett mandat från FN:s säkerhetsråd.

I dag råder ett generellt våldsförbud enligt FN-stadgan. Det finns bara två typer av situationer där våldsanvändning är legitimt. Den ena situationen är självförsvar, när länder enskilt eller kollektivt utövar sin urgamla rätt att försvara sig mot väpnade angrepp. Den andra situationen är när det finns ett mandat från FN:s säkerhetsråd. Att tillåta humanitär intervention utan mandat från säkerhetsrådet skulle öppna en tredje möjlighet att använda våld – inte byggd på den internationella rättens solida grund utan på enskilda staters godtycke. Om var och en skulle kunna ta sig rätten att intervensera i en annan stat upplöses det generella våldsförbudet. Resultatet av detta är i dag oöverskådligt.

Inom parentes sagt kan det tyckas lite märkligt att Moderaterna, ett parti som i vanliga fall säger sig stå för lag och ordning, här förespråkar denna något udda typ av civil olydnad – eller kanske militär olydnad är ett bättre uttryck. Det är något som Moderaterna gärna får förklara närmare i debatten. Problemet med Moderaternas anarkistiska modell är i grunden samma problem som med medborgargården. Genom att man sätter de gemensamma spelreglerna ur funktion öppnar man för anarki och godtycke. Den gamla devisen ”Land ska med lag byggas” borde vara självklar även i den internationella rätten. Därför kommer Sverige även fortsättningsvis att kräva FN-mandat för fredsframtvängande insatser.

Fru talman! Det betänkande som vi diskuterar i dag i kammaren bär namnet *En säkerhetsordning för 2000-talet*. Jag tycker att det lever upp till sitt namn. Vår nya säkerhet måste bygga på mer än kulor och krut. Den måste bygga på en förståelse om att vår värld i dag är gemensam. De hot och risker vi står inför står vi inför tillsammans, och tillsammans måste vi lösa dem. Då duger det inte att sitta och vänta tills konflikter bryter ut. Vi har alla ett ansvar för att bidra till en konfliktförebyggande kultur.

Det är som Václav Havel uttrycker det: Endast ur en nyfödd känsla av globalt ansvar kan växa ett system av instrument att möta alla hot som mänskligheten själv har skapat. Ett stilla liv på randen till en vulkan är illusoriskt. I dagens värld angår allt alla.

Fru talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 28 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! K-G Biörsmark kommer att beröra FN-frågor, så han kommer att svara på den fråga som Viola Furubjelke ställde om humanitär intervention.

Jag vill kommentera detta med att Natomedlemskap skulle vara omodernt. Varför har då tolv länder sökt medlemskap i Nato? Varför deltar 25 länder i PFP-samarbetet? Varför har sex länder i Nordafrika gått in i Medelhavsdialogen med Nato? Varför omfattar det euroatlantiska partnerskapsrådet 43 länder inklusive Ryssland? Nato är den viktigaste säkerhetsstrukturen i Europa, och Sverige har ett förtroendefullt samarbete med Nato.

Problemet med Viola Furubjelkes argumentation både här och i några tidningsartiklar är att genom socialdemokratins nej till fullvärdigt medlemskap försöker man demonisera Nato på något sätt. Sanningen är att den utrikespolitik som Viola Furubjelke företräder här i riksdagen innebär ett mycket nära samarbete med Nato. Så varför klassa ut Nato som omodernt när vi vet att det i högsta grad är en dynamisk faktor i europeisk utrikespolitik?

Sanningen är också att när man talar om kärnvapenedrustning finns det ingen kraft i världen som i praktiken har åstadkommit så mycket skrotade kärnvapen som just Nato på grund av att organisationen genom sin existens framtvungade den europeiska kommunismens kollaps. Självfallet kan vi som Natomedlemmar fortsätta att mycket aktivt driva vapenedrustning.

Jag skulle gärna vilja att Viola Furubjelke förklarade varför en organisation som vi har så tätt samarbete med är fullständigt utesluten för fullvärdigt svenskt medlemskap?

Anf. 29 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Det ska bli mig ett nöje att reda ut de här frågorna för Lars Leijonborg. Han har tydligen fått dem helt om bakfoten. Sverige deltar mycket aktivt i Natorelaterade aktiviteter. Men vi vill inte ha ömsesidiga försvarsgarantier med Nato. Vi vill inte ha fullt medlemskap och omfattas av Natostadgans kapitel 5, eller artikel 5 kanske det heter.

Skälet till detta är att vi faktiskt vill bygga någonting nytt. Vi anser att det i det nya millenniet är tid att börja arbeta konfliktförebyggande, att

använda andra metoder, och tydligare metoder, för konflikthantering än dem som Nato förfogar över. Nato förfogar över militär konflikthantering. Det kan komma att bli nödvändigt att använda sådan även i framtiden, men då vill vi att det ska underställas FN:s regi. Vi anser att det arbete som sker inom PFP och i andra Natosammanhang, t.ex. KFOR, är värdefullt och viktigt. Men det är faktiskt så att Nato där har frångått sin traditionella roll. Nato har försökt att söka sig en annan roll än den militäralliansroll som man ursprungligen formades för.

Vi har naturligtvis ingenting emot att pragmatiskt samarbeta med en organisation som har samma mål som vi själva. Men vi vill inte söka medlemskap i den, för den omfattar också ömsesidiga försvarsgarantier. Den är högst begränsad i sin verkningsgrad för fredsfrämjande arbete genom att den enbart har en militär struktur.

De länder som söker medlemskap i Nato har en helt annan historia än vi har. De är fortfarande förlamade av rädsla för att Sovjetunionen åter ska slå till och att de ska komma under oket av kommunistländerna. De som har sökt sig till Natomedlemskap av det skälet kommer i framtiden förmodligen att inse att världen ser annorlunda ut. Jag är övertygad om att Sveriges arbete som militärt alliansfritt land också kan bidra till att en sådan situation skapas.

Anf. 30 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Viola Furubjelke säger att de länder som söker medlemskap har en annan historia. Jag vill påstå att vi har en gemensam europeisk historia. Václav Havel har bl.a. åberopats som auktoritet inom utrikespolitiken av Viola Furubjelke. Det var med stor stolthet som han som företrädare för sitt land inträdde i Nato häromåret.

Det borde väl ringa en varningsklocka hos Viola Furubjelke när partier med vitt skilda utgångspunkter, som t.ex. Folkpartiet och Vänsterpartiet, skildrar svensk utrikespolitik på samma sätt när det gäller västmakternas intervention på senare år. Sanningen är ju att Sverige stödde de allierades aktion för att hjälpa Kuwait. Sverige skickade ett fältsjukhus. Vänsterpartiet, som då fortfarande hette kommunisterna, var emot detta. Den svenska regeringen accepterade Natoalliansens ingripande i Kosovo. Vänsterpartiet var emot.

På de här punkterna stöder jag regeringens agerande, men jag håller med t.ex. Lars Ohly om att det är en omorientering av svensk utrikespolitik. Det naturliga slutsteget i den processen, eller rättare sagt en naturlig fortsättning på den processen, vore ett fullvärdigt svenskt Natomedlemskap. För vad innebär det? Jo, att vi har beslutsrätt i en organisation som vi har gjort oss djupt beroende av.

Anf. 31 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Lars Leijonborg ger uttryck för en exempellös fantasilöshet – vi kan bara lösa morgondagens konflikter med gårdagens metoder. Så anser inte vi att fallet är. Vi vill utveckla någonting nytt som bygger på konfliktförebyggande, tidiga insatser med olika medel och endast undantagsvis med militära tvångsinsatser.

Det är något märkligt när Folkpartiets företrädare här i riksdagen talar om Natomedlemskap utan att ha ett uns av stöd vare sig hos det svenska folket, hos sina partivänner eller kolleger bland samarbetspartierna, Mo-

deraterna, eller från den egna medlemskretsen. Det är bara 19 % av folkpartisterna som enligt en sen opinionsundersökning förespråkar ett svenskt Natomedlemskap. Det är färre än i den svenska opinionen i övrigt som uppgår till 24 %. Det är 46 % av folkpartisterna som är emot ett Natomedlemskap. Det är fler än i den svenska opinionen i genomsnitt.

Jag tycker väl ändå, Lars Leijonborg, att om man så kraftfullt talar för ett Natomedlemskap och om man upptar nästan hela sina talartid med detta, så borde man väl åtminstone ha sitt eget parti med sig eller förvissa sig om att man har en majoritet här i kammaren.

Anf. 32 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! En viktig fråga är Sveriges hållning till Estlands, Lettlands och Litauens Natomedlemskap. Statsministern har i Baltikum sagt att Sverige stöder detta. Utrikesutskottet är i sitt betänkande helt tyst i frågan, medan utrikesutskottets ordförande, om jag förstod henne rätt, avråder. Hon sade att det var omodernt med Natomedlemskap. Då ställer jag frågan: Vad är det nu som gäller? Vilken linje är den som socialdemokraterna står för som parti? Jag kan notera tre varianter.

Det andra gäller frågan om FN-stadgan och FN-stadgans principer. Jag tror att var och en inser att det här finns en spänning mellan att försvara FN-stadgans principer och att följa FN-stadgans beslutsregler. Det är ett dilemma, som ju ligger i sakens natur, att FN-stadgans principer t.ex. handlar om att hindra folkmord, medan det kan hända att FN:s säkerhetsråd inte fullgör sina skyldigheter. Vi har ju sett detta. Jag tror att var och en måste inse att det inte låter sig lätt lösas genom att man hävdar att det bara handlar om procedurprinciperna. Ska man värna FN-stadgans principer så är det faktiskt något viktigare, djupare och tyngre än att bara helt lättfärdigt konstatera att FN:s säkerhetsråd inte förmår fatta beslut i saker som rådet enligt FN-stadgan egentligen är skyldigt att ta hand om, nämligen internationell fred och säkerhet.

Anf. 33 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Göran Lennmarker vet mycket väl att även statsministern står bakom de baltiska ländernas rätt att själva välja sin säkerhetspolitiska väg. Det är också vad utrikesutskottet skriver i betänkandet. Vi är inte tysta i betänkandet.

När moderaterna går ut och anför att vi har en annan uppfattning än att vi vill hävda deras rätt att själva välja, då är det falskt, och då är det falsk vittnesbörd.

Om det är omodernt för Sverige, så behöver det inte vara omodernt för ett annat land. Det får detta land avgöra självt, och vi respekterar vad man kommer fram till. Men med vår historia, med våra utgångspunkter och med vår erfarenhet så anser vi att det är omodernt att ansluta sig till en militärallians som grundades för det kalla krigets syften.

Låt mig sedan reda ut detta med FN-stadgans principer. Det är inte alls någon motsättning i detta, som moderaterna har hävdad i debatt efter debatt. Om man tar del av FN-stadgan och läser den från pärm till pärm så står det i flertalet av artiklarna just att medlemmarna måste följa principerna i FN-stadgan. Det är nämligen så att det redan i formuleringen av FN-stadgan talas om principerna i FN-stadgan, och därmed omfattas naturligtvis stadgan av principerna. Tydligare än så kan det inte vara. Jag

rekommenderar därför Göran Lennmarker om han har en sådan här liten bok att ta fram den och läsa den ordentligt, så kanske vi inte behöver ha den här debatten om principerna mer.

Anf. 34 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! När det gäller de baltiska ländernas Natomedlemskap är det klart att de har rätt att välja det själva. Det vore ju alldeles sensationellt om Sverige skulle gå mot fundamentala principer. Men frågan gäller ju om Sverige stöder detta och ser detta som bra eller ej. Statsministern har uttalat sin tydliga position, medan utrikesutskottet ju passar i den frågan i en för svensk säkerhet och för Östersjösäkerheten väldigt vital fråga. Den berör oss mycket bestämt. Jag hoppas att det ändå ska vara möjligt för Sverige att ge sitt stöd till de baltiska länderna. Det är viktigt för dem. Sverige har nu en möjlighet att påverka.

Slutligen beträffande FN-stadgans principer. Fru talman! Bekymret uppstår när FN:s säkerhetsråd inte vaktar FN-stadgans principer. Då sitter man illa till. FN:s säkerhetsråd har skyldighet att värna internationell fred och säkerhet. Men det gör inte alltid FN:s säkerhetsråd. Det väljer att titta bort eller att använda vetot. I exemplet med Makedonien, som Viola Furubjelke nämnde, ska vi erinra oss att det var ett veto från Kina som gjorde att den förebyggande insatsen, som kanske hade gjort att detta inte hade uppstått i Makedonien, drogs undan. Det var till följd av ett veto i säkerhetsrådet. Den här situationen gör det nödvändigt för oss att ändå hantera frågan. Vi kan inte bara blunda. Fallet Rwanda är ju det mest upprörande när det gäller säkerhetsrådets oförmåga att självt leva upp till och fatta beslut enligt FN-stadgans principer.

Anf. 35 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Det är inte sant att utrikesutskottet passar i frågan om baltiskt Natomedlemskap. Utrikesutskottet hävdar de baltiska ländernas rätt att själva välja sin säkerhetspolitiska linje. De har valt Natomedlemskap. Vi har inte uttryckt någonting annat än respekt för det. Men vi lägger oss inte i, förordar inte och deltar inte aktivt lobbyismen för att de ska få ett sådant medlemskap, eftersom vi inte tillhör den organisationen. Men självklart respekterar vi detta.

Jag skulle vilja ställa frågan på ett annat sätt. Om Baltikum i stället hade fått en revanschistisk regering som hade valt att förespråka en förening med Ryssland, skulle vi också då ha valt att stödja Baltikums säkerhetspolitiska linje? Handlar det inte här i stället om att rätten att bestämma är universell och att den respekterar vilket val man än gör? Men om jag verkligen skulle granska moderaternas kort här så handlar det nog bara om att de baltiska länderna ska ha rätt att välja om de väljer som moderaterna själva vill.

När det sedan gäller säkerhetsrådets arbete så är jag den första att beklaga att vetot har använts på ett olyckligt sätt och på ett otillbörligt sätt av flera av FN:s permanenta medlemmar. Vi vill arbeta för att reformera FN och göra FN bättre och mer beslutsfäigt genom att försöka introducera en vetofri kultur där länderna själva kommer överens om att begränsa vetoanvändningen. Jag skulle vilja säga att vi nästan hade en sådan situation i mitten av 90-talet. Under de första fem åren av 90-talet lade något land in sitt veto endast tre gånger, två gånger av USA och en

gång av Kina. Exemplet varierar naturligtvis, men jag har aldrig hört Göran Lennmarker protestera mot att USA har lagt in sitt veto vid varje tillfälle när man har varit på gång med en kraftfull insats mot Israel för Israels övergrepp mot palestinierna och därmed gjort säkerhetsrådet obeslutsamt och utan beslutskraft. Det har aldrig framställts någon kritik från moderat håll i den vägen. Vi vill ha en vetofri kultur som gäller alla länder, Kina, USA, Ryssland, Frankrike och Storbritannien.

Anf. 36 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jag har en vädjan till socialdemokraterna och Viola Furubjelke. Delta inte i förtälet av den svenska neutralitetspolitiken. Låtsas inte som om den uppstod som en frukt av det kalla kriget. Reducera den inte till oigenkännlighet och urholka inte betydelsen av den traditionella svenska alliansfriheten och neutralitetspolitiken. Den har betytt så mycket mer än att man bara har hävdad avsaknaden av ömsesidiga försvarsgarantier. Den har betytt så mycket mer än att man bara har stått neutral i ett krig mellan två militära allianser. Därför är den inte omodern. Därför är den fortfarande relevant.

Viola Furubjelke tog upp några frågor som hon menade att det finns motsättningar kring. Jag skulle vilja lägga till en, nämligen synen på uppbyggnaden av en militär dimension inom den europeiska unionen.

I mitt huvudanförande ställde jag en fråga som Viola Furubjelke nu får en andra chans att besvara: Kommer Sverige att tvingas att solidariskt vara med och betala för militära insatser som görs av EU:s snabbinsatsstyrka även om vi valt att själva inte delta? Det är en enkel fråga. Besvara den gärna med ett ja eller ett nej!

Viola Furubjelke har också värtaligt försvarat den linje som innebär att fredsframtvängande insatser enbart ska kunna ske med FN-mandat och hävdar också att formuleringen ”FN-stadgans principer” inbegriper den stadga som kräver ett FN-mandat.

Därför är min fråga: Fanns det ett stöd i FN-stadgans principer för Natos angreppskrig mot Jugoslavien?

Anf. 37 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Vi förtalar självklart inte den period som ligger bakom oss med militär alliansfrihet och med neutralitetspolitik. Men formellt neutrala har vi, Lars Ohly, varit endast under en väldigt kort period av svensk historia. Det går bra att gå hem och läsa på historien. Vi var neutrala ungefär fram till mittskedet av andra världskriget, under en kortare period. Därefter har vi kallat vår politik för neutralitetspolitik; detta för att skilja den från de formellt och konstitutionellt neutrala staterna. Vi har själva valt den. Den är inte lagfäst och den är inte påtvingad. Dessutom har den varit lyckosam men framför allt är det väl så att det är den aktiva utrikespolitiken som har varit lyckosam liksom att vi inte har ingått i några militärallianser och att vi har varit militärt alliansfria.

Vi kan vara stolta över den period som gått och över det vi har gjort men det är nu en ny tid, en ny värld, som kräver nya åtaganden av oss. Vi kan inte med allt fog i världen hävda att vi i dag är strikt neutrala bara för att kunna stå neutrala i händelse av krig och att vi ska utveckla en doktrin som säger att vi har det här förhållningssättet bara för att skydda oss själva i händelse av krig. När vi har chansen att utveckla konfliktföre-

byggande civila tidiga konfliktlösningsmekanismer inom EU som kräver aktivitet av oss kan vi inte gärna säga att vi därmed också är neutrala.

Det här är insatser som kan ske inom vad som betraktas som kapitel 6 i FN-stadgan och som inte kräver ett FN-mandat, så vi kan heller inte luta oss mot den auktoritet och den överstatlighet som vi gett FN. Det är de facto ett frångående av neutralitetspolitiken men den militära alliansfriheten består; den är mycket vidare än så.

När det sedan gäller frågan om angreppskriget mot Jugoslavien har stöd i FN-stadgan kan jag säga: Nej, det har inte stöd i FN-stadgan och det har också utskottet konstaterat. Det har inte folkrättslig legitimitet. Så är det med den saken.

Anf. 38 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! När det gäller det sistnämnda vill jag gärna uttrycka min tacksamhet över det klara ställningstagandet, som lite grann skiljer sig från det förhållningssätt som regeringen intog när man sade att det inte fanns ett *entydigt* stöd. Därmed lät man påskina att någon form av stöd fanns. Men Viola Furubjelke och jag verkar vara överens – det var ett övergrepp mot folkrätten från Natos sida att bomba det civila Jugoslavien – och det tackar jag för.

Min andra fråga fick inget svar: Kommer Sverige, inom ramen för uppbyggandet av en militär dimension inom den europeiska unionen, att tvingas att solidariskt vara med och betala för militära insatser som Sverige självt har valt att inte delta i? Det skulle i så fall vara ytterligare ett steg på vägen mot den fullständiga urholkning av alliansfriheten som vi tyvärr redan har sett alltför många tecken på.

Anf. 39 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Angreppskriget mot Jugoslavien för serbernas övergrepp på kosovoalbanerna har inte folkrättslig legitimitet – det är inte förenligt med FN-stadgan. Men i den uppkomna situationen, då den politiska viljan hade saknats för tidigare insatser som vi alla hade hoppats på ändå skulle komma till stånd, fanns det inte något annat alternativ. Det måste också sägas i sammanhanget. Vi har inte fördömt den här insatsen. Där emot kan vi inte med någon vilja i världen påstå att den är förenlig med folkrätten. Detta är det fullständiga ställningstagandet i fråga om den saken.

Den fråga som Lars Ohly ställde redan inledningsvis hade jag väl hoppats att Birgitta Ahlqvist skulle ta. Jag nämnde i min inledning att hon ska tala om Europaavsnittet. Men jag försöker gärna svara på frågan.

När det gäller EU:s krishantering har Sverige möjlighet att antingen konstruktivt avstå eller rösta emot. I något av dessa skeden innebär att man röstar emot också att själva aktionen hindras från att sättas i stånd.

Det är det s.k. dubbla vetot som här träder in. Det blir ju ingenting om vi röstar emot. Men om vi konstruktivt avstår och anser att vi inte vill vara med kan naturligtvis den situation inträffa där man får överväga och diskutera om Sverige med ekonomiska bidrag ska ge sitt stöd till detta. Jag tror att den frågan just nu diskuteras och avtalas och utgår från att man från svensk sida *inte* ska finansiera sådana insatser. Men jag törs inte vara alldeles säker eftersom jag tror att diskussionerna om detta ännu inte är slutförda.

Det bör ändå vara en svensk hållning att vi inte ska behöva betala för det som vi inte ställer oss bakom.

Prot. 2000/01:99
25 april

Anf. 40 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har ett par frågor till Viola Furubjelke. Min första fråga är nog delvis besvarad. Det handlar om alliansfriheten och neutraliteten. Viola Furubjelke upprepade de båda orden samtidigt vid flera tillfällen i sitt anförande. Tycker Viola Furubjelke att neutraliteten är fortsatt relevant i den säkerhetspolitiska verklighet som vi i dag lever i?

Min andra fråga gäller vår reservation. Jag sade inte alls att jag tycker att vår reservation är det minsta onödigt, utan jag sade att det råder stor enighet, för det gör det – egentligen också i många andra frågor. Men just när det gäller militär intervention har vi en, tycker jag relevant reservation.

Självklart är vi överens om att det är viktigt att arbeta för en vetofri kultur och att det är i yttersta nödfall som en humanitär intervention utan säkerhetsrådets godkännande ska kunna användas. Men det är inte på något sätt så som Viola Furubjelke sade i debatten här, nämligen att man skulle utlämna det åt enskilda staters godtycke – eller någonting sådant. Det handlar ju om att ha en reglering. Vi säger i reservation 2: ”Sverige bör därför driva på för att legitimera och reglera en humanitär nödvärnsrätt, s.k. humanitär intervention, och verka för en förändring av FN-stadgan i enlighet med detta.”

Det handlar om att få en sorts regelsystem för det yttersta nödfall när detta kan bli nödvändigt. Vi vet ju att en vetofri kultur faktiskt inte finns men det handlar om att ändå ha en grund för detta. Sedan vet vi ju också hur svårt det är att genomföra sådant och att anta en sådan här reglering. Bara det att det ändå finns ett utkast, en modell för detta, är ändå ett steg på vägen. Där har vi inte riktigt samma uppfattning.

Anf. 41 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Marianne Andersson frågar mig om relevansen vad gäller det nya neutralitetsbegreppet i dag. Jag skulle vilja tala om vår säkerhetspolitiska doktrin så som denna är formulerad, för det är detta som diskussionen gäller: Vi ska vara alliansfria i fred syftande till att vi ska kunna vara neutrala i händelse av krig i vårt närområde.

Det är denna senare del av doktrinen som stöter på problem för oss, nämligen att vi enbart ska vara alliansfria för att sedan kunna ta på oss en neutral kostym i händelse av konflikt eller krig. Vi vill ju inte det, utan vi vill vara aktiva och förebygga krig och konflikter. Vi vill redan tidigt ta ställning för mänskliga rättigheter och för de värderingar som vi står för. Då kan vi inte bara ha en doktrin som säger att den bara är till för att vi själva ska kunna vara neutrala.

Därför vill vi stryka den senare delen. Vi får väl se vad partiledaröverläggningarna leder fram till. Jag ska inte föregå dem, men min personliga uppfattning är att den militära alliansfriheten måste bestå.

När det gäller frågan om stadgeändringar och FN vill jag, eftersom ingen här tycks känna till hur det faktiskt förhåller sig, en gång för alla göra klart hur det faktiskt förhåller sig. Det krävs två tredjedelars majoritet av alla FN:s medlemsländer. Sannolikt skulle det ha varit en mycket lång och mångårig diskussion innan man kom till ett sådant resultat.

*En säkerhetsordning
för 2000-talet*

Därefter ska två tredjedelar, ungefär 124 av FN:s medlemsstaters parlament, ratificera ändringen. Det gäller varje liten ändring. Vi vet ju hur svårt det är att få en ändring av EU-fördragen till stånd och hur lång tid en ratificering tar mellan 15 medlemmar. Ni kan ju tänka er och förutspå en ändringstid på kanske 20–25 år. Är inte det att lägga kraft på något där vi med praxisändringar och genom användning av den stadga som faktiskt är så bra som den är i stället kunde försöka utnyttja möjligheten att påverka den politiska viljan?

Anf. 42 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi delar inte den uppfattningen. Vi menar att båda dessa processer måste kunna pågå samtidigt. Vi är fullt medvetna om att det är svårt att ändra FN-stadgan, men det är fråga om en viktig signal om vad vårt land vill göra. Arbetet för en vetofri kultur måste naturligtvis pågå samtidigt.

Jag skulle vilja kommentera något annat som Viola Furubjelke sade, nämligen att vi i stället ska arbeta konfliktförebyggande och att vårt arbete över huvud taget ska inriktas på det. Jag hoppas att Sverige lever upp till detta på ett lite bättre sätt än vad som sker t.ex. i Afrika. Jag ska ge ett par exempel som jag tycker är ganska bedrövliga.

Det handlar först om det lilla landet Guinea-Bissau, som vi har haft uppe till diskussion så många gånger. Sverige har minskat sitt bistånd och tagit bort sin diplomatiska närvaro där. Vi vet mycket väl att det har varit ett kaos i det landet, men när man äntligen lyckades genomföra ett demokratiskt val och utse en ny president drogs stödet till det landet bort. När man hade fått vissa förutsättningar att gå en positiv utveckling till mötes, drog omvärlden bort stöd, så att man inte kunde betala löner osv. Detta gör att det kommer att vara omöjligt för landet att utvecklas demokratiskt, och det kommer att bli konflikter igen. Jag tycker att det är helt fel metod.

Ett annat exempel är Burundi, där vi under flera år har haft en närvaro för att stötta parlamentet och medverka till en demokratisk utveckling. Det finns i Burundi en oerhört bräcklig demokrati, som behöver stöd, men man tar i stället bort sin närvaro där och satsar på Burkina Faso, där utvecklingen just nu håller på att gå lite grann åt fel håll.

Jag tycker att vår modell för påverkan borde vara att stärka den positiva utveckling som finns. Jag tycker att Sverige ibland gör missar i det sammanhanget.

Anf. 43 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Marianne Andersson säger nu att vi naturligtvis ska göra bådadera när det gäller FN-stadgan, men låt oss titta på hur detta faktiskt skulle fungera. Sveriges regering skulle i så fall i morgon lämna en anmälan om att Sverige önskar ändra FN-stadgan på det och det sättet och föreslå en ny text. Det skulle skapa enorma reaktioner och väcka ett motstånd från många länder. Det finns i dag inte en majoritet för en ändring, även om man med läpparnas bekännelse säger att man tycker att det inte gäller staters inre angelägenheter. Alltför många länder är – kanske med fog – rädda för att forna kolonialister skulle komma tillbaka och lägga sig i deras interna angelägenheter.

Vi vill i stället ändra attityder. Om man vill göra det går man inte ut och säger vad som är målet för den förändringsprocessen, utan man får då successivt och genom praxisändring visa att det här inte är så farligt, att man inte är illasinnad utan faktiskt vill någonting gott. När man med goda exempel, övertalning och förtroendebyggande till slut kommer fram till en situation där en stadgeändring är helt odramatisk kan den ske.

Jag har många gånger i den här debatten försökt säga att det är helt fel väg att börja i den andra änden. Det kräver energi för fel saker, och det skapar en oerhörd oro i FN-systemet. Det handlar faktiskt bara om att vara pragmatisk och taktisk, att inte förlora målet ur sikte men ändå veta hur man ska gå till väga.

Anf. 44 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill fylla på lite grann när det gäller alliansfriheten. Det är bra att Viola Furubjelke vill värna alliansfriheten och en egen svensk säkerhetspolitik. Det är väldigt viktigt att vi kan ha just en egen säkerhetspolitik. Jag måste ändå fråga om Viola Furubjelke ser några risker med EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och om den begränsar våra möjligheter att behålla den egna säkerhetspolitiken utifrån det som Viola Furubjelke uttryckte i sitt anförande.

Min andra fråga gäller västra Balkan. Vi har i utskottet en ganska lång skrivning om situationen i det området. Vi uttrycker en relativt stor oro över situationen, som inte är så jättetrygg och lugn. Det krävs ett stort uppbyggnadsarbete, som ännu inte har genomförts.

Jag skulle vilja höra hur Viola ur säkerhetssynpunkt ser på att man nu från svenskt håll kräver att de flyktingar som finns i Sverige ska återvända till detta område. Ser hon några risker med det?

Anf. 45 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom EU är ett mellanstatligt samarbete med vissa begränsningar. Det finns en vilja och en strävan att hitta gemensamma ståndpunkter i utrikespolitiska frågor, och det tycker jag är bra. Jag håller med Lars Leijonborg om att ett alliansbyggande av den sort som den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken grundar sig på är viktigt i vår tid. Det finns dock, som jag sade, begränsningar i detta. Varje land har sina små frågor som man vill hävda och där man inte vill ha eller inte anser sig kunna forma en gemensam syn. För svensk del har det t.ex. gällt frågan om dödsstraffets behandling i FN och frågan om kärnvapenedrustningen, där vi har gått en egen väg.

Just den här formen av mellanstatligt samarbete ger möjlighet att hålla en hög profil i vissa frågor och att påverka starkt inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Samtidigt kan man där värderingarna sammanfaller känna styrkan av att många tillsammans driver frågorna. Jag ser inte detta som en fara utan som en möjlighet. Jag hoppas att Sverige ska kunna påverka mycket inom just det här politikområdet, utrikespolitiken. Jag tycker t.ex. att vi redan väldigt klart har fått tanken på konfliktförebyggande, som i huvudsak är svensk, anammad av många av EU-staterna.

Jag skrev upp den andra frågan men hittar inte min anteckning. Jag kanske kan få frågan upprepad.

Anf. 46 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Det här är hållbart så länge EU tillämpar mellanstatligt samarbete, men vad EU strävar efter är ju mer och mer av överstatligt samarbete. Då försvinner möjligheten att ha en egen säkerhetspolitik.

Den andra frågan, som Viola Furubjelke inte besvarade, gäller den situation som råder på västra Balkan och de krav som regeringen ställer på att de flyktingar som finns här i Sverige ska återvända nu, trots att det i betänkandet uttrycks en ganska stor oro för situationen där nere.

Anf. 47 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Låt mig för att avsluta samtalet om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken säga att jag inte för egen del har några farhågor om att det här området skulle bli överstatligt. De flesta regeringar inom EU är alltför rädda om sin egen linje för att vilja foga sig i någonting som är överstatligt på andrapelområdet. Jag tror alltså inte att den risken föreligger. Skulle några stater yttra sådana åsikter finns det i alla fall inte en majoritet för det. Någon sådan majoritet går inte heller att få. Sverige skulle inte vilja ha överstatlighet inom det här området, för det skulle innebära att vi tvingades in i t.ex. en gemensam politik på kärnvapenedrustningens område. Jag tror alltså inte att vi behöver oroa oss för det.

Utvecklingen på västra Balkan har gått i vågor. Situationen är i dag väldigt mycket bättre än den var för ett år sedan, men så sent som i mars i år instabiliserades läget återigen av gränsstrider och terroraktioner. De kosovoalbanska flyktingarnas situation är en fråga för regeringen och för de institutioner som finns för att hantera sådana frågor. Jag vill inte från denna talarstol ge uttryck för en uppfattning som skulle gälla dessa flyktingar som grupp. Jag anser att varje flykting ska få sin fråga individuellt bedömd. Möjligheterna att flytta tillbaka måste också bedömas individuellt beroende på varifrån man kommer. Jag tycker inte att det är klokt att ta kollektiva beslut i sådana här frågor. Det kan skapa prejudikat som blir oerhört svåra att fullfölja för framtiden.

Anf. 48 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! I dagens betänkande behandlas de motionsyrkanden som låg till grund för fjolårets omfattande debatt om behovet av en ny neutralitetskommission.

Den första neutralitetskommissionen gjorde ett viktigt arbete i att beskriva hur den svenska regeringen under det kalla kriget värderade hotet mot landet och sökte säkra landets försvar, i händelse av krig.

Kommissionen hade i uppdrag att beskriva situationen som den såg ut under tiden från andra världskrigets slut fram till november 1969 eller, som resonemanget i direktiven gick, intill dess att den internationella nedrustningspolitiken fick genomslag.

Neutralitetskommissionen gjorde på en rad punkter mycket betydelsefulla insatser. I perspektiv av den första kommissionens värdefulla arbete ter det sig som uppenbart att centrala delar av den svenska efterkrigshistorien inte är lika väl skildrade som tiden före 1969.

Det finns behov av en genomlysning av tiden mellan november 1969 och 1989. Då och då blossar debatter upp om Sveriges agerande under det kalla krigets senare del, där medieuppgifter vållar stor uppmärksam-

het och politisk turbulens. Det må vara ubåtar eller västsamarbete. Regeringens svar brukar bli att under press tillsätta kommissioner eller utredningar för att bekräfta eller falsifiera de nya uppgifternas påstådda substans. Ett sådant förhållningssätt, där historien betraktas styckevis och delat, gör att kunskapen blir till ett glest lapptäcke.

Förhållningssättet måste vara det omvända och det säkerhetspolitiska agerandet mellan 1969 och 1989 skildras i ett sammanhang. Så kan historien bäst förstås och sammanhang skapas mellan olika uppgifter.

Om historien inte är väl dokumenterad saknas möjligheter att på en full kunskapsgrund diskutera hur säkerhetspolitiken sköttes under det kalla krigets senare delar. Utan kunskap och debatt om gårdagen blir förutsättningarna för den framåtsyftande säkerhetspolitiska debatten bristfälliga.

Det handlar verkligen inte – som regeringen påstått – om att en ny neutralitetskommission skulle haft till uppgift att tillse att alla partier landar på samma ståndpunkt om Sveriges framtida säkerhetspolitiska vägval. Förutsättningarna för en partiövergripande linje ter sig knappast som goda, med tanke på partiernas varierande inställning till europeiskt samarbete. Men det avgörande är att Sveriges framtida säkerhetspolitiska vägval är en renodlat politisk fråga, inte en uppgift för en ny neutralitetskommission.

Utan god kunskap om det som varit kan beslut om framtidens säkerhetspolitiska vägval inte fattas på rationell grund. De partier som inte fruktar de uppgifter en ny neutralitetskommission skulle kunna tänkas frambringa borde därför vara intresserade av att kunskapsbasen om Sveriges agerande under det kalla krigets senare del växer.

En ny neutralitetskommission, med mandat att arbeta sig vidare fram i tiden också efter november 1969, är därför påkallad.

Fru talman! Fram till nyligen har säkerhetspolitiken hanterats med stor varsamhet och vilja till samförstånd över partigränserna. En ny neutralitetskommissions förutsättningar, uppdrag och former borde därför ha diskuterats mellan partierna, så att kommissionens arbete kunnat vinna bredast möjliga stöd och förtroende.

Vi moderater begärde därför partiledaröverläggningar för att åstadkomma en bred enighet. Inför den första neutralitetskommissionens tillsättande resonerade dåvarande statsministern Bildt med dåvarande partiordföranden Carlsson om formerna för dess arbete. Socialdemokraterna har den här gången blankt avvisat sådana överläggningar.

I stället för en bred uppgörelse med riksdagens partier om en ny neutralitetskommission valde socialdemokraterna att köra över oppositionen både i sak- och formfrågan.

Hela hanteringen har präglats av förvirring och av att riksdagen har hållits utanför frågan. Det var först via uppgifter i medierna som det framkom att vice statsministern ville att den tänkte ubåtsutredaren Rolf Ekéus skulle ges förändrade och utökade direktiv, så att också säkerhetspolitiska frågor skulle ingå i hans uppdrag.

Via andra uppgifter i medierna framgick det att vice statsministern ansåg att Rolf Ekéus skulle få sällskap av ytterligare ett antal experter. Inte mindre än fyra statsråd, med statsministern i spetsen, hade då hunnit uttala sig i frågan.

Riksdagen hölls dock i okunnighet. Varken utrikesutskottet eller riksdagen som helhet informerades om hur regeringen tänkte sig Ekéus utredning. Det är snudd på skandal.

Utrikesutskottets majoritet hänvisade, när man förra våren avvisade förslaget om en ny neutralitetskommission, till Rolf Ekéus kommande direktiv, som skulle presenteras längre fram på sommaren. Han hade då inte ens fått sina direktiv om ubåtsfrågan, än mindre några tilläggsdirektiv om säkerhetspolitiken.

Majoriteten vägrade att invänta direktiven, vilket vi borgerliga begärde, detta trots att vi beviljat majoriteten möjlighet att söka information vid ett tidigare tillfälle. Utrikesutskottet fattade således sitt beslut i blindo, utan att veta vare sig hur direktiven, resurserna eller utredningstiden för Rolf Ekéus skulle utformas. Därmed avsvor sig riksdagen inflytande över en central säkerhetspolitisk fråga. Passivare kan knappast ett riksdagsutskott förhålla sig.

Fru talman! Det är en betydande skillnad mellan att utreda ubåtsfrågan under 1980- och 90-tal och att utreda det samlade säkerhetspolitiska agerandet från 1969 till 1989. Ingen självklar koppling eller samordningsfördel finns mellan de båda uppdrag regeringen gett ensamutredaren.

En avgörande kritik är att regeringen drev igenom att utredningen skulle genomföras av en ensamutredare. Detta skiljer sig i grunden från den första neutralitetskommissionen, som bestod av en rad erfarna ledamöter, som är seniorer inom sina områden. Uppdragets omfattning ska inte underskattas.

För att en utredning om landets säkerhetspolitiska agerande ska vinna förtroende måste ett antal förutsättningar vara uppfyllda. Regeringens alternativ till en ny neutralitetskommission har inte fullt ut klarat att möta något av dessa kriterier.

- Utredningen måste ha ett starkt och tydligt mandat från regeringen. Om det framgår eller framstår som att regeringen egentligen inte alls önskar en fullödig granskning av tidigare regeringars agerande kan detta skapa diskussion om utredningens möjligheter att vända på alla stenar.
- Tiden utredningen har till sitt förfogande måste vara tillräcklig. Den första neutralitetskommissionen hade 18 månader på sig. Den ensamma dubbelarbetande utredaren fick kortare tid till sitt förfogande. Snabbutredningar kan möjligen för den som har det intresset vara ett försök att få bort frågan från den offentliga politiska debatten men skapar frågor om utredningens tillförlitlighet.
- Resurserna som utredaren har till sitt förfogande måste vara rimliga, t.ex. vad avser antalet ledamöter, experter och sakkunniga.
- Utredningen måste ges tillgång till allt relevant material och alla relevanta personer.
- Utredarens direktiv och förutsättningar måste ha ett brett stöd i riksdagen. Om hanteringen är tveksam riskerar utredningen att förlora kraft redan innan den fullgjorts. Svensk säkerhetspolitik kan inte be-

handlas som vore den en intern angelägenhet för socialdemokraterna med stödpartier.

Prot. 2000/01:99
25 april

Fru talman! Det är svårt att undvika tanken att en ny neutralitetskommission avvisas för att regeringen är rädd för att sanningen om det verkliga säkerhetspolitiska agerandet under regeringarna Palme och Carlsson skulle komma ut. Genom att ändra direktiven för den tänkta ubåtsutredaren lyckas regeringen ensam behålla kontrollen över frågan.

Varför ska svenska folket nekas rätten till sin historia? Vilka fakta är det som svenska folket inte ska få del av?

Som vi ser det kvarstår behov av en ny, fullständig neutralitetskommission.

Fru talman! I dagens betänkande behandlas också frågan om mandat för EU:s krishantering. Att upprätthålla FN-stadgans principer är en oerhört viktig fråga. Det kan man inte förenkla till att handla enbart om mandat från FN:s säkerhetsråd. Frågan är större än så. Det handlar om att det internationella samfundet måste kunna agera i en allvarlig krissituation.

Det finns ett tydligt mönster i regeringens säkerhetspolitiska agerande. Civil säkerhet kan regeringen hantera ganska bra, men säkerhetens kärna, den militära krishantering, klarar man över huvud taget inte att hantera på ett rationellt sätt.

Alla är överens om att fredsframtvängande militära insatser i första hand ska ske med mandat från FN:s säkerhetsråd. Men vad gör EU om säkerhetsrådet inte förmår axla sitt utpekade huvudansvar för internationell fred och säkerhet och FN-mandat därför blockeras?

Ska Sverige hävda formalismens företrädesrätt och hindra insatser? Ska vi låta folkmord fortgå? Ska vi låta civila dö? Eller ska Sverige och EU välja att agera för freden ändå?

EU:s regeringschefer har slagit fast att besluten om EU:s krishanteringsinsatser måste fattas i enlighet med FN-stadgans principer. I ordförandeskapets slutsatser från Helsingfors står följande att läsa:

”Unionen kommer att bidra till internationell fred och säkerhet i enlighet med principerna i Förenta nationernas stadga. Unionen erkänner att Förenta nationernas säkerhetsråd har huvudansvaret för bevarandet av internationell fred och säkerhet”.

Detta är alltså principer som gäller för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Märk väl att det står ”i enlighet med principerna” i FN-stadgan och att säkerhetsrådet har huvudansvaret för fred och säkerhet. Denna formulering, som för övrigt överensstämmer med Natos, valdes just för att undvika att EU skulle handlingsförlamas i akuta kriser.

Den svenska regeringen har ändå valt att kräva konkreta FN-mandat för att EU ska kunna agera. ”Fredsframtvängande insatser kräver ett beslut av FN:s säkerhetsråd”. Det kommer från regeringens utrikesdeklaration. Anna Lindh har sagt i riksdagen: ”När vi säger att man ska följa principerna i FN-stadgan betyder det ... att man ska ha mandat från säkerhetsrådet när det gäller fredsframtvängande insatser”.

Också statsministern har villkorat EU:s militära krishantering med säkerhetsrådsmandat: ”När det gäller nödvändigheten av ett FN-mandat för sådant som innebär våldsanvändning är det klart fastlagt i dagens slutsatser att det byggs på FN-stadgan”.

*En säkerhetsordning
för 2000-talet*

Som svar på en journalistfråga om detta innebar krav på säkerhetsrådsmandat svarade statsministern: ”Ja, det bygger på FN-mandat för våldsanvändning”. Detta säger alltså statsministern i direkt strid med toppmötets slutsatser.

Det må vara hans egen uppfattning, men det är en felaktig beskrivning av Helsingforsmötets beslut. Situationen är inte så enkel som regeringen har försökt att ge intryck av, vilket händelserna på Balkan visar.

FN-stadgans principer är mer än bara en beslutsordning. Det finns också åligganden för länderna att hindra t.ex. folkmord. FN-stadgans principer och inte ett entydigt mandat från en resolution var det Nato hänvisade till när man inledde aktionen för att stoppa Miloševićs brott i Kosovo.

En sådan åtstramning av Helsingforsmötets beslut som den svenska regeringen sökt göra skulle hindra EU från att agera i humanitära nödlägen som det i Kosovo där säkerhetsrådsmandat uppenbart orätt blockeras. Vem har intresse av det?

Vi är alla överens om att EU:s krishanteringsinsatser primärt ska ske med säkerhetsrådsmandat i grunden. Men att som den svenska regeringen i praktiken villkora EU:s agerande för freden till ett godkännande från ett obstruerande Fastlandskina är fel.

Regimen i Kina stoppade t.ex. för några år sedan fortsatt FN-närvaro med fredsbevarande trupp i Makedonien när den som bäst behövdes. När den svenska regeringen viker sig för veto eller hot om veto säger den underförstått att makt är rätt.

EU:s regeringschefer valde tvärtom en formulering i mandatfrågan som skulle utgöra en försäkring mot passivitet. De flesta är överens om att det vore fel att inte agera i humanitära nödlägen som det i Kosovo. Det var därför som Sverige trots allt stödde Natoinsatsen i Kosovo och beskrev den som nödvändig, väl medvetet om att den saknade säkerhetsrådsmandat.

Utrikesministern sade: ”Vi hade helst sett ett FN-beslut. Men det viktiga nu är att få Milošević att ge efter.” Samtidigt har utrikesministern sagt att det är fråga om hypotetiska situationer där EU skulle behöva agera utan FN-mandat. Det är det inte alls, vilket hennes eget agerande har visat.

Sverige måste nu agera för att skapa en klarare situation för framtiden. Det är bättre att vara förberedd än att alltid överraskas om säkerhetsrådet blockeras. Men i stället för ett rationellt agerande i mandatfrågan har regeringen valt en man-ska-aldrig-säga-aldrig-doktrin, för att låna utrikesministerns ord.

Å ena sidan säger regeringen att FN-mandat enligt Sveriges uppfattning ovillkorligen krävs för fredsframtvängande insatser. Å andra sidan medger regeringen under press att man aldrig kan säga aldrig. Det är orimligt. Regeringen har dock själv försatt sig i denna ohållbara situation genom att av inrikespolitiska skäl försöka omtolka de beslut den har varit med om att fatta i EU.

Sverige har nu ett antal olika alternativ som borde diskuteras. Vi kan säga att de gånger Sverige accepterar agerande utan säkerhetsrådsmandat är undantagssituationer som inte är prejudicerande. Det skapar dock osäkerhet i varje given situation och är motsägelsefullt.

Sverige kan verka för att modernisera och förtydliga FN-stadgan och vetorätten. Det är någonting som bl.a. Tysklands utrikesminister har resonerat om.

Sverige skulle också kunna lyfta fram *Uniting for Peace*-mekanismen som ett alternativ att använda i låsta situationer. Generalförsamlingen övertar då säkerhetsrådets uppgifter om säkerhetsrådet förlamas.

Sverige kan tydligt säga att EU måste kunna genomföra krishante-ringsuppgiften i humanitära nödlägen också om FN-mandat saknas. Agerandet måste dock alltid ske i enlighet med FN-stadgans principer, som också innefattar bl.a. krav på att hindra folkmord.

Sverige kan driva att skyddet mot folkmord och folkfördrivning ska kunna utgöra grund för ingripanden enligt FN-stadgan.

Sverige kan slutligen välja kombinationer av dessa eller andra lös-ningar.

Det som inte är acceptabelt är passivitet i humanitära nödlägen där människor dör på grund av politiska låsningar i säkerhetsrådet eller oförmåga att ta ställning från bl.a. svensk sida.

Regeringen har glidit också vad gäller bruket av vetorätten i EU. ”Det finns möjlighet för de enskilda länderna att använda sitt veto om det mot förmodan skulle finnas olika tolkningar när det gäller ett FN-mandat”. Det har utrikesministern sagt här i riksdagen.

Att flagga för att Sverige kan komma att använda sitt veto sänder helt felaktiga signaler om Sveriges vilja att delta i fredssamarbetet.

Menar regeringen verkligen att Sverige skulle kunna hindra 14 andra EU-länder från att agera för freden? Kan Sverige tänka sig att blockera de andra EU-länderna när de vill hantera en krissituation i närområdet? Det vore helt orimligt.

Det är närmast omöjligt att se någon situation där ett svenskt veto skulle kunna vara aktuellt. Däremot är det mycket lätt att se situationer där ett gemensamt agerande inom EU är avgörande för freden. Regering-en måste ta sin uppgift på allvar och inte sprida vanföreställningar i man-datfrågan för att rädda sitt rödgröna samarbete.

Fru talman! Jag vill avsluta med att beklaga att Viola Furubjelke har lämnat kammarsalen så att vi inte kan få en debatt om frågan om mandat för EU:s krishantering.

Anf. 49 BERIT JÓHANNESSEN (v):

Fru talman! Att hantera kriser och konflikter är en stor och viktig del av säkerhetspolitiken. Det underströks också av Viola Furubjelke förut. Det är av betydelse vem som formulerar problemen, vem som har ansvar, vem som agerar, vilka medel man använder och vilka mål man vill uppnå.

Sverige har kommit relativt långt i det allmänna jämställdhetsarbetet. Vi driver frågan internationellt i EU, i FN, osv. Men när det gäller säker-hetspolitiska sammanhang lyser jämställdhetsperspektivet vad gäller insikter och praktiskt handlande med sin frånvaro.

Möjligtvis finner man något som liknar jämställdhetstänkande när det handlar om civilbefolkningen. Då pekas speciellt kvinnor ut som krigets offer. Men man talar sällan om och ser än mer sällan kvinnor som aktörer i bevakandet och bevarandet av den nationella och internationella säker-heten. Detta är ett problem både för demokratin och säkerhetspolitiken.

I betänkandet tas det upp en del om det svenska internationella arbetsanalys om kvinnornas situation i världen och också om studier om genderfrågor som bedrivs. Det är mycket positivt. Man menar också att om fler kvinnor involveras i konfliktförebyggande och konflikthantering skulle det i många fall göra arbetet mer framgångsrikt och mångfacetterat.

Just det. Därför måste vi ha en strategi för att föra in jämställdhetsaspekterna i säkerhetspolitiken. Denna strategi bör omfatta allt från representation till förberedelse och genomförande av internationella operationer. Jämställdhetsperspektivet ska genomsyra utformningen av den svenska säkerhetspolitiken på alla nivåer och inom alla områden, såväl civila som militära.

I Försvarsberedningen, där jag är medlem, har vi lämnat en rapport till försvarsministern i mars. Alla har ställt sig bakom att all konflikthantering i samtliga skeden ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Här skriver vi också att i samtliga skeden av krishantering bör kvinnors kompetens och erfarenheter tas till vara för att skapa effektivare insatser och hållbarare lösningar. Mandat för fredsfrämjande insatser ska aktivt uppmärksamma och involvera kvinnor och uppmuntra kvinnligt deltagande när fredsavtal förhandlas fram. Vi tar också upp den FN-resolution som uppmanar medlemsstater att stärka kvinnorepresentationen på alla beslutsnivåer inom krishantering.

Fru talman! Den europeiska unionen håller på att bygga upp en krishanteringsförmåga och en kapacitet. Fokus ligger mycket starkt på den militära delen. Inom EU driver Sverige på utvecklingen av den s.k. civila krishanteringen. De beslut som finns i dag rörande den civila delen innebär att medlemsstaterna har åtagit sig att senast år 2003 kunna bidra med upp till 5 000 poliser för internationellt uppdrag. Från svenskt håll säger man sig också trycka på när det gäller konfliktförebyggande åtgärder. De civila delarna är än så länge endast polisiära, vilket betyder att tyngdpunkten ligger på krishanteringsinsatser där de nationella våldsmopolen är aktörer. Detta betyder också att den s.k. europeiska krishanteringen är tydligt inriktad på av tradition manligt dominerade områden – krishanteringens aktörer är män.

På ett seminarium i Simrishamn togs bl.a. dessa frågor upp. Till det förberedande möte inför toppmötet i Göteborg som ägde rum i samma stad överlämnades krav på att utbilda internationellt arbetande personal i genusmedvetenhet för att motverka den könsblindhet som i dag befäster kvinnors och mäns olika maktpositioner. Det gäller också att se kvinnor som nyckelaktörer i konfliktförebyggande krishantering och uppbyggnadsarbete efter krig. Nu gäller det verkligen! Nu får vi se om Göteborgsmötet kan driva på jämställdheten inom krishanteringen.

Egentligen är det onödigt att man ska behöva peka på att det före, under och efter väpnade konflikter finns både kvinnor och män som är inblandade. Så länge man bevisligen inte kan konstatera att kvinnor och män drabbas på samma sätt av väpnade konflikter eller har samma möjlighet att påverka utvecklingen av en kris eller återuppbyggnad av samhället efter en konflikt så bör allt säkerhetspolitiskt arbete grunda sig på en analys av kvinnors och mäns villkor. Målet för allt säkerhetspolitiskt arbete bör därför alltid innehålla ett jämställdhetsperspektiv. Det är detta som vi måste ha en strategi för. Sverige måste gå från ord till handling.

Fru talman! Jag ska kort ta upp en annan fråga. Det handlar om utarmat uran.

Vänsterpartiet har i en motion krävt att Sverige och FN ska initiera förbud mot utarmat uran i projektiler. Bakgrunden är de sjukdomssymtom som soldater från Gulfriget uppvisar, men också att Nato nu äntligen har erkänt att man har använt utarmat uran även i Kosovo och Bosnien.

Det är riktigt att forskare är oense om effekterna på både människor och miljö. De som påtalar riskerna är främst läkare. Utskottet hänvisar till FOA, som hävdar att det i *dagsläget* – märk väl – inte finns några bevis på skador.

Skador på människor och miljö kan komma efter en ganska lång tid. Även om FOA i *dagsläget* inte ser några risker så bör försiktighetsprincipen råda. Det finns många exempel på ämnen och verksamheter som ansetts vara ofarliga men som på lång sikt har visat sig vara förödande.

Ett svenskt initiativ till en internationell överenskommelse om förbud mot militärt användande av utarmat uran skulle vara ett steg på vägen mot nedrustning och förbättrad kontroll mot användandet av vapen som i värsta fall kan leda till svåra, långvariga skador på människor och miljö.

Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 6.

Anf. 50 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Detta betänkande, som har gått under arbetsnamnet Milenniebetänkandet, inleds med följande mening:

Främjandet av respekt för de mänskliga rättigheterna i hela världen är en av grundpelarna i svensk utrikespolitik, och om kränkningar förekommer måste det påtalas.

Sedan följer ett par hundra sidor där detta utvecklas. Betänkandet avslutas med den här meningen:

Med utgångspunkt i en vidgad syn på säkerhet bör säkerhetspolitikens nationella och internationella dimensioner formas i ett kontinuerligt samspel mellan olika politiska områden.

Och det är just vad man gör i detta betänkande. Här tar man upp området mänskliga rättigheter, demokratins roll i fredsarbetet, FN:s roll, EU:s fredsskapande roll, OSSE, PFF osv.

En fråga som många människor ställer sig när de ser rapporter i TV, lyssnar på radio och läser sina tidningar är: Varför gör inte FN något åt situationen? Man kan också höra: Varför gör inte EU något? Är det inte EU:s ansvar att tackla de här problemen? Och varför går inte Sverige in och gör något?

Det är förtvivlade rop från människor som upplever situationen som ohållbar.

Jag ska först upprätthålla mig lite grann kring FN:s roll. Problemet är, som också har framförts här i dag, att FN:s säkerhetsråd inte alltid tar sitt ansvar ens vid grova brott mot FN:s principer. Exempelvis svek säkerhetsrådet sitt ansvar när folkmorden i Rwanda ägde rum 1994. Vi minns fortfarande de gräsliga TV-bilderna.

Säkerhetsrådet har inte heller förmått ge mandat till USA:s och Storbritanniens insatser för att skydda kurderna i norra Irak mot planerade folkmord. Också dessa bilder förföljer oss fortfarande.

Inte heller kunde säkerhetsrådet vidhålla den militära insatsen i Makedonien. Detta fick i sin tur förödande konsekvenser när strider bröt ut i Makedonien mellan albanska väpnade grupper och den makedoniska armén.

Denna brist på ansvarstagande kan inte accepteras när det gäller att förhindra grova brott mot FN:s principer. Gräsliga folkmord och folkfördrivningar måste stoppas. Vi vänder oss till FN för handling och agerande. Skydd mot denna typ av brott måste kunna ges kraftfullt och med FN-stadgan som plattform för ingripande. En reformering av säkerhetsrådet måste ske, så att det bättre förmår uppfylla sitt ansvar och sitt agerande.

FN-stadgan måste ändras så att humanitära interventioner kan ske för att förhindra folkmord och förödande konflikter med gräsligt lidande för civila.

Carlsson–Ramphal-rapporten har nämnts här. I den tas problemet upp med att FN-stadgan inte ger mandat att gå in i interna konflikter. Vi har diskuterat detta tidigare, både i utskottet och här i kammaren. Men något riktigt stöd för förslaget har aldrig Carlsson–Ramphal-rapporten fått. Det är olyckligt. FN måste ta sig samman på den här punkten.

Säkerhetsrådet måste alltså ges möjlighet att agera även vid inomstatliga konflikter. Hänvisning till att detta inkräktar på staters suveränitet är i längden inget hållbart argument när människor mördas, lemlästas, fördrivs och måste fly sina hem.

Grova kränkningar av mänskliga rättigheter kan aldrig accepteras med hänvisning till att det rör sig om ett lands inre angelägenheter. Universella mänskliga rättigheter måste värnas. Detta är FN:s viktigaste uppgift. Förändring av FN-stadgan är en viktig åtgärd för att åstadkomma detta.

Där grundläggande värden står på spel och alla andra vägar har uttömts ska militära ingripanden från det internationella samfundets sida kunna ske med FN-stadgan som plattform.

Generalsekreterare Kofi Annan har presenterat ett antal rapporter angående FN:s reformering. Han är också inne på linjen att FN måste reformeras. Det har sagts här tidigare i debatten att man inte ska röra FN-stadgan, men en reformering och även en ändring av stadgan måste till – det inser också Kofi Annan.

I den senare rapporten föreslår han att verksamheten ska fokuseras på tre kärnområden, nämligen fattigdomsbekämpning, säkerhet och hållbar framtid.

Jag menar att det också finns ett fjärde område där FN kraftfullt ska agera. Det gäller demokratiområdet. Utan demokrati kommer inte de tre områden Kofi Annan talar om att hållbart kunna förverkligas. Ett viktigt område för demokratibygandet är genomförandet av fria och demokratiska val, men det är naturligtvis inte det enda området. Här har FN defintivt ett ansvar och måste agera kraftfullt. Därför menar jag att FN bör inrätta en samordnande funktion för demokratiska val. Jag utvecklar detta i reservation nr 4, som jag härmed yrkar bifall till.

Fru talman! Den svenska neutralitetspolitiken är inte entydig, och har aldrig varit det. Det visar inte minst den debatt som har ägt rum här i dag. Neutralitetspolitikkommisionen hade uppdraget att beskriva situationen som den såg ut under tiden från andra världskriget och fram till 1969.

Den gjorde ett viktigt arbete med att beskriva hur den svenska regeringen under det kalla kriget värderade hotet mot landet och sökte samarbete för att säkra landets försvar i händelse av krig. Där kom också fram hur viktig den atlantiska länken är för svensk säkerhetspolitik och att den även varit det historiskt.

Centrala delar av den svenska efterkrigshistorien är varken tillfredsställande utredda eller skildrade. En ny neutralitetspolitikkommission med mandat att arbeta sig vidare fram i tiden efter november 1969 borde redan ha tillsatts. Är regeringen rädd för hur sanningen om det verkliga säkerhetspolitiska agerandet ser ut? Eller vad är förklaringen till att man inte vill tillsätta en kommission som grundligt får gå igenom frågan? Ett folk, i det här fallet det svenska, har rätt till sin egen historia, och den ska skildras rätt. Därför är det viktigt att en sådan här kommission tillsätts. Det skulle också ge en bra bakgrund till den fortsatta säkerhetspolitiska debatten i Sverige.

Anf. 51 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! I fredags kom en kvinna och hennes två små tvillingflickor till Luleå. De hade rest i fem dygn utan mat och utan vatten. De kom med buss. De kom från krigets Groznyj i Tjetjenien och irrade omkring på Storgatan i Luleå utan att veta vart de skulle ta vägen. De hade tappat bort pappan och lillasystemen efter vägen, och de kunde bara uttrycka sig på ryska. Familjen var på flykt undan kriget i Tjetjenien. De hade först flytt till S:t Petersburg. Där steg de på en buss till Sverige. De hamnade så småningom i Haparanda och sedan i Luleå.

Världen är liten ibland. Jag sitter uppe i Luleå långt från Groznyj och Tjetjenien och ska förbereda mig för att tala om fred och säkerhet ur ett europeiskt perspektiv i Sveriges riksdag. Då kommer Larisa och hennes två små flickor Alina och Amina till Luleå som för att påminna mig om kriget i Tjetjenien och Rysslands roll i europeisk säkerhetspolitik. Tack Larisa, Alina och Amina. Jag hoppas att ni har det bra i dag och att ni så småningom hittar er pappa och lillasyster.

Utvecklingen i Ryssland har i kraft av landets storlek och status som permanent medlem i FN:s säkerhetsråd en avgörande betydelse för säkerheten i Europa. Demokratiseringen och övergången till marknadsekonomi har tyvärr visat sig vara mer mödosam i Ryssland än i många andra av de central- och östeuropeiska länderna.

Ett stabilt, demokratiskt samt socialt och ekonomiskt välmående Ryssland i fredligt och förtroendefullt samarbete med väst är en nödvändig byggsten i den framtida alleuropeiska säkerhetsordningen. Det är av största betydelse att Ryssland inte isoleras i förhållande till övriga Europa. EU har därför, inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, antagit en gemensam strategi för relationerna med Ryssland.

Samma krav på demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna som ställs på andra länder måste också gälla för Ryssland. De väpnade stridigheter som pågår i Tjetjenien, varifrån Larisa och hennes två små flickor kom, och den ryska militärens agerande där inger stor oro. Vi har alla ett ansvar att påtala de kränkningar som sker och skett i Tjetjenien. Det måste stå klart för Ryssland att situationen för de mänskliga rättigheterna i landet i hög grad påverkar relationerna med omvärlden. En

förutsättning för att samarbetet med Ryssland ska utvecklas till sin fulla potential är att konflikten i Tjetjenien löses genom förhandlingar.

Krig, konflikter och katastrofer i Europa måste bekämpas på bred front och med effektiva medel. Därför inrättar nu också EU en ny organisation för civil och militär krishantering. Krishanteringens ska innefatta humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevarande och fredsfrämjande insatser samt konfliktförebyggande insatser med både civila och militära medel. EU:s krishantering ska ske i enlighet med principerna i FN-stadgan. EU:s arbete för freden måste stå på en stabil folkrättslig grund. Det är dock viktigt att påpeka att EU inte ska utvecklas till en försvarsallians.

EU:s krishantering innehåller ett brett spektrum av instrument, och de militära tvångsåtgärderna ska endast vidtas om inte de andra metoderna visat sig verkningsfulla. Det är FN:s säkerhetsråd som ska fatta beslut om fredsframtvängande insatser. Efter den här debatten bör det dock påpekas att det finns insatser där det enligt FN-stadgan inte behövs beslut i FN:s säkerhetsråd. Det kan t.ex. röra sig om förebyggande åtgärder, övervaknings- eller katastrofhjälp. Fokus ska ligga på tidigt agerande och civila insatser så att konflikter förebyggs eller begränsas i ett tidigt skede.

Senast 2003 ska EU:s medlemsländer ha en gemensam pool om 60 000 man tillgängliga för att inom 60 dagar kunna sättas in för de s.k. Petersbergsuppgifterna under minst ett år.

Samarbetet är mellanstatligt, och den beslutande makten ska således ligga på den enskilda medlemsstaten. Ett beslut om insats fattas av ministerrådet, av utrikesministrarna, där varje medlemsstat kan lägga veto mot en operation. En annan möjlighet för ett medlemsland att avstå från att delta i en insats är det s.k. konstruktiva röstnedläggandet, som finns inskrivet i fördraget. Det innebär att ett land kan manifesteras sitt missynke mot operationen genom att lägga ned sin röst, men utan att för den skull blockera genomförandet. Dessutom bestämmer varje stat i vilken omfattning man vill delta i en insats. Att ett land har anmält t.ex. två bataljoner till den gemensamma poolen innebär inte att man har förpliktigt sig att delta med dessa.

När det gäller ekonomiskt stöd till aktioner som landet inte kommer att delta i utreder i dagsläget Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik frågan liksom många andra detaljfrågor.

Så några ord om västra Balkan. Under det senaste decenniet har länderna genomlevt en turbulent period som kännetecknas av konflikter, krig, mänskligt lidande, stora flyktingströmmar och bildandet av nya stater. Fredsavtalet, Daytonavtalet, som undertecknades bringade kriget till ett slut i Bosnien-Hercegovina. Men trots detta har den politiska och ekonomiska utvecklingen gått mycket sakta. Svensk trupp har varit på plats i landet sedan 1993.

Våren 1998 exploderade Kosovo i ett väpnat uppror från den albanska befolkningens sida. Detta följdes sedan av en serbisk storoffensiv. Stora strömmar av internflyktingar samt MR-övergrepp rapporterades. OSSE kom på plats 1998 i en internationell närvaro, den största insats OSSE någonsin gjort. Sverige har hela tiden funnits på plats. Vi har tagit på oss olika uppdrag för att hjälpa till.

Jag ser att min talartid håller på att ta slut. För att avsluta det här om västra Balkan vill jag säga att händelseutvecklingen i länderna i västra

Balkan ser orolig ut. Det senaste valet i Montenegro kan mycket väl starta en kedjereaktion i västra Balkan. EU måste ta ansvar och agera fredsfrämjande i området. Det gör nu också Sverige som ordförande-land. Det svenska engagemanget för Balkan har varit och bör också fortsättningsvis vara omfattande och långsiktigt.

Jag yrkar bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet och avslag på alla reservationer.

Anf. 52 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Alla är överens om att fredsframtvingande åtgärder i första hand ska ske genom mandat från FN:s säkerhetsråd. Jag vill ha ett svar från socialdemokraterna. Vad ska EU göra om säkerhetsrådet inte förmår att axla sitt utpekade huvudansvar för internationell fred och säkerhet och ett FN-mandat därför blockeras?

Jag menar att socialdemokraterna flyr den här frågan. Ska Sverige hävda formalismens företrädesrätt och hindra insatser för freden? Ska vi låta folkmord pågå? Ska vi låta civila dö? Eller ska Sverige och EU välja att agera för freden ändå?

Den inskränkning som socialdemokraterna i dagens debatt försökt göra av EU:s möjligheter att agera skulle ha hindrat EU från att agera i humanitära nödlägen som det i Kosovo, där ett mandat uppenbarligen orätt blockerades. Vem har intresse av det? Socialdemokraterna flyr frågan, och så landar man i en man-ska-aldrig-säga-aldrig-doktrin som den utrikesministern står för.

Så till den andra frågan jag vill ställa. Svenska politiker i alla partier har pratat om en alleuropeisk säkerhetsordning som någonting positivt i ganska många år och om att Sverige ska ingå i den. Jag skulle vilja be Birgitta Ahlqvist utveckla vad hon ser att en sådan består i.

Som jag ser det består den i att inom EU hanterar vi ekonomiskt, politiskt och säkerhetspolitiskt samarbete, inom Europarådet mycket av demokratifrågor och frågor om mänskliga rättigheter och inom Nato säkerhetspolitik och militär samverkan men också de strukturer som ger Sverige och EU möjlighet att agera för freden i olika konkreta fredsbevarande och fredsskapande uppdrag.

Jag skulle gärna vilja höra socialdemokraternas syn på hur den så länge omtalade alleuropeiska säkerhetsordningen ser ut. Det är uppenbarligen så att Sverige inte ska ingå i alla delar, och man är uppenbarligen också motståndare till vissa delar av det samarbete som finns i dag.

Anf. 53 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! I den första frågan tycker jag att både jag och utrikesutskottets ordförande, Viola Furubjelke, har varit väldigt tydliga. Vi har flera gånger i dag sagt att EU:s krishantering ska ske i enlighet med principerna i FN-stadgan, och när det gäller fredsframtvingande insatser ska det finnas ett beslut i FN:s säkerhetsråd.

När det gäller den andra frågan har jag i mitt anförande i dag försökt att redogöra för hur vi ser på den alleuropeiska säkerhetspolitiken. Att ta det ytterligare en gång vore inte rätt av mig.

Anf. 54 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det var ett mycket vackert icke-svar, och det var väl ingen slump att det avkortades i förtid.

Det som Birgitta Ahlqvist säger skulle innebära att det som utrikesministern sade var rätt – dvs. det faktum att Nato agerade i Kosovo var egentligen fel. Där fanns nämligen inte det uttryckliga mandat från FN:s säkerhetsråd för fredsframtvingande insatser som just nu Birgitta Ahlqvist sade var en förutsättning för EU:s agerande. Man har tydligen varit för något som man egentligen är emot.

Det är precis så här förvirrat, otydligt och icke-konstruktivt som socialdemokraterna agerar vad gäller EU:s krishanteringsfrågor. Man kan hantera civil krishantering, men man är fullständigt ute och cyklar vad gäller den militära delen.

Konsekvensen, Birgitta Ahlqvist, vore ju att socialdemokraterna nu sade: Vi tänker låta civila dö om Kina blockerar ett säkerhetsrådsmandat i framtiden. Vi tänker låta etnisk rensning pågå. Vi tänker låta flyktingsituationer skapas om Kina, en diktatur, blockerar ett säkerhetsrådsmandat. Det är den yttersta konsekvensen. Jag tycker att Birgitta Ahlqvist nu ska ta möjligheten och säga att det var fel som västvärlden gjorde för att skydda civilbefolkningen i Kosovo. Det är nämligen konsekvensen av det hon just har sagt.

Det andra, om den alleuropeiska säkerhetsordningen, var möjligen nytt riksdagsrekord i otydlighet. Det finns en struktur som har växt fram under åren, där EU har sin roll, Europarådet har sin roll, OSSE har sin roll och Nato har sin roll. EU är också entydigt beroende av Nato för att ha strukturer för att kunna förverkliga den gemensamma politik för fredsskapande, fredsbevarande åtgärder som man själv kan fatta beslut om. EU har inte de strukturerna, men Nato har de strukturerna. Sverige och EU är beroende av Nato för att kunna utföra sin egen politik för freden.

Jag vill gärna höra Birgitta Ahlqvist utveckla en del av socialdemokraternas syn på Nato, som tidigare i dag tydligen var så omodernt enligt utrikesutskottets ordförande.

Anf. 55 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! När det gäller arbetet med säkerhetspolitiken inom Europa och globalt inom hela världen har vi mycket tydligt sagt att FN står högst upp på listan för oss. För oss är arbetet i FN det primära och det viktiga. Men vi vill också bygga upp de demokratiska institutionerna i Europa tillsammans med OSSE, EU och Europarådet.

När det gäller den andra frågan känner jag att jag har svarat mycket tydligt. Om Sten Tolgfors vill tolka svaret så att det är otydligt är det upp till honom.

Anf. 56 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Med anledning av det senaste replikskiftet vill jag understryka att internationell rätt likaväl som svensk rätt alltid måste vara ett uttryck för det allmänna rättsmedvetandet. Det innebär att vi kommer att få en glidning i frågan om s.k. interna folkmord. Jag tror att det är väldigt allvarligt om man läser upp sig för att inte acceptera den glidning som är på väg och som kommer att slå igenom inom en rimlig framtid.

Fru talman! Millenniebetänkandet, som vi nu diskuterar, har varit ett väldigt spännande och ambitiöst försök att under loppet av ett år och över två motionsperioder, under en tid när mycket i världen har ändrats, försöka lösa två uppgifter, nämligen att närmast göra en utredning eller översikt över säkerhetspolitiken samtidigt som vi åstadkommer en omfattande motionsslakt. Det har väl inte blivit någon perfekt produkt, men det är ett sätt att arbeta som innebär många spännande nya möjligheter.

Jag vill här prata rätt mycket om MR-frågorna, som vi har gjort under väldigt många år från vår sida. Europa var det mest krigshärjade området i världen under första hälften av förra seklet. När vi bröt trenden av stor-krig i Europa var det kanske mest instrumentella att man skapade Europarådet som bas för en kontroll av värnandet av de mänskliga rättigheterna. Man ställde krav på medlemmarna. Man införde domstolen, och detta fick en påtaglig effekt.

I dag är det kanske framför allt FN som har de mänskliga rättigheterna som grund. De mänskliga rättigheterna är en universell etisk norm som man har försökt skapa oberoende av religion och kultur och därför är tillämpbar världen över. Den bygger på de klassiska etiska principerna om humanismen och allas lika värde. Den bygger på de grundläggande etiska principerna om godhet, om att man icke ska skada, om rättvisa och om självbestämmande. Det gör också att det är oacceptabelt med länder som säger att de uppfyller vissa mänskliga rättigheter. De mänskliga rättigheterna är någonting som måste tas fullständigt och helt och inte styckevis och delat.

Vi menar att det nu är dags att också i FN få en årlig rapport om situationen vad gäller mänskliga rättigheter, precis som vi i det svenska parlamentet får en sådan rapport om våra samarbetsländer, och att detta leder till en debatt i generalförsamlingen just för att åstadkomma *name and shame*.

Jag vill erinra om Interparlamentariska unionen, där det envisa arbetet med att visa på upprörande MR-brott gentemot parlamentariker världen över har visat sig så instrumentellt, nyttigt och effektivt.

Det område som i dag är utsatt för de många krigen är Afrika, och där har Sverige en mycket stor uppgift. Man kan inte säga att Afrika har varit ett ställe där vi har saknat *early warning*, och ändå har det uppstått katastrofer som den i Rwanda. För närvarande är FN inne i Sierra Leone, Etiopien, Eritrea och i viss mån också i Kongo, och vi ska hoppas att de erfarenheter vi har gjort i Afrika tidigare ska komma till nytta.

Det är vissa saker som jag tror är speciellt viktiga att satsa på i vårt samarbete med Afrika och Afrikas länder. Jag tror exempelvis att tillskapandet av ett MR-organ av Europarådets typ är någonting som vi kan ha mycket stor nytta av. Jag tror att det också gäller att begränsa presidentmakten genom att stärka parlamenten, öka internationaliseringen, öka det ekonomiska utbytet och få ett konkret frihandelssamarbete både från Sveriges och EU:s sida med de fattiga afrikanska länderna.

Att utrota fattigdomen är naturligtvis grundläggande, men också att öka det kulturella utbudet och samarbetet och öka den fria rörligheten. Jag tror att det är viktigt att vi finns mer på plats och att exempelvis Sida finns med sin utvecklingsavdelning i Afrika och lär känna miljön. Jag tror att det är viktigt att vi stärker samarbetsorganen i Afrika och att vi på olika sätt försöker bygga upp OAU och regionala organ som SADC,

Ecovas och IGAD för att åstadkomma och etablera en afrikansk freds- och säkerhetsordning som kan arbeta långsiktigt.

Jag tror alltså att vår Afrikapolitik måste få en säkerhetspolitisk dimension och också att vi ska vara beredda på att kunna delta i krishanteringsprojekt i Afrika.

Anf. 57 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Bertil Persson inledde med att säga att den svenska rätten liksom den internationella rätten måste vara i enlighet med det allmänna rättsmedvetandet. Det låter väldigt bra, och det är nära att man säger ja utan att reflektera över vad det innebär.

Men vad syftar man på när det gäller internationell rätt om man säger att rätten måste vara i enlighet med det allmänna rättsmedvetandet? I FN finns 191 medlemsstater, och det finns förmodligen lika många uppfattningar om vad det allmänna rättsmedvetandet egentligen står för.

Jag tror att det är viktigt att man hävdar den internationella rättens universalitet och att dess bokstav ska gälla och lyda och att man inte luddar till begreppen genom att prata om något slags allmänt rättsmedvetande i denna fråga, för då hamnar vi säkert i väldigt svåra tolknings- tvister.

Sedan är det en annan sak att den kan ändras genom praxis och sedvanerätt, men det är en lång procedur som inte bara bygger på ett allmänt rättsmedvetande som finns för stunden.

En årlig MR-rapport i FN:s säkerhetsråd har moderaterna krävt i en reservation. Jag vill bara säga att väldigt mycket av det moderaterna vill ha finns i dag, fast på annat sätt och under andra rubriker. FN:s MR-kommission i Genève har sin årliga session på våren, och man rapporterar till Ecosoc. MR-kommissionen i Genève är en del av FN-systemet. Man har valt att utlokalisera just den sessionen till Genève, men den geografiska platsen har knappast någon betydelse. Här görs den ordentliga genomgång av MR-läget i de olika länderna som krävs.

Under generalförsamlingen arbetar tredje utskottet med MR-frågor, och här formuleras också de resolutioner som sedan antas av FN som helhet.

Name and shame måste till, och det sker i stor utsträckning i FN:s plenardebatt, där vår egen utrikesminister vid samtliga tillfällen har lyft fram problemländer som t.ex. Burma.

Anf. 58 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Först och främst är det naturligtvis på det viset att om man har en rättsordning som inte stämmer med det allmänna rättsmedvetandet, med vad svenska folket och folken i världen upplever som rätt och riktigt, kommer respekten för reglerna inte att bli sådan som den egentligen bör vara.

Folkmord är oetiskt, oavsett om folkmord begås av ett land mot ett annat eller av en grupp i ett land mot en annan grupp i samma land. Det allmänna rättsmedvetandet är alldeles påtagligt; folkmord är icke acceptabelt. Det innebär också att det kommer att bli en förskjutning av regel-systemet efterhand som debatten i den här frågan blir mer och mer omfattande.

När det gäller FN är det naturligtvis på det viset att ju mer *name and shame* man åstadkommer desto bättre är det för att nå respekten för mänskliga rättigheter, som är så grundläggande.

Prot. 2000/01:99
25 april

---

*En säkerhetsordning
för 2000-talet*

Anf. 59 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Jag kanske var otydlig, men Bertil Persson upprepar återigen att det allmänna rättsmedvetandet är viktigt. När vi talar om internationell rätt handlar det ju om väldigt många olika nationer med olika kulturer och religioner där det allmänna rättsmedvetandet inte kan upphöjas till en norm som skulle kunna vara gemensam på något sätt. Det går i Sverige, där man kan prata om en allmän opinion, och det går säkert i varje land för sig. Men det allmänna rättsmedvetandet i ett globalt perspektiv existerar knappast i singularis. Däremot håller jag självklart med om att internationell rätt ska respekteras, att folkmord måste beivras och att FN måste ingripa när folkmord förekommer. Det råder ingen som helst oenighet mellan oss på den punkten. Så jag kan försäkra Bertil Persson om att han har det stödet från socialdemokraterna och säkert också från hela riksdagen och alla partierna.

Anf. 60 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för det. Men jag vill samtidigt påpeka att vi har en glidning i det allmänna rättsmedvetandet. Det är Kina som nu alltid lägger in veto när det gäller åtgärder som de betraktar som interna. Även ganska allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter leder till kinesiska veton på ett sätt som inte stämmer med det allmänna rättsmedvetandet i världen. I och med den utveckling som pågår i Kina har vi en utveckling av det allmänna rättsmedvetandet även där som kommer att sätta sina spår även i regelsystemet framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

7 § Ändringar i lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU14
Ändringar i lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m. (prop. 2000/01:60).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 10 §.)

8 § Egenskapskrav på byggnader

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2000/01:BoU8
Egenskapskrav på byggnader.

Anf. 61 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! I dag talas det mycket om det ekologiskt hållbara samhället och om ekologiska kretsloppstillämpningar. Men när det närmar sig en konkretion av dessa begrepp blir det genast värre. Statsministern har använt begreppet i sin regeringsdeklaration, och enligt den kommande miljömålspropositionen ska vi i Sverige inom en 20-årsperiod åstadkomma något som liknar ett ekologiskt hållbart samhälle. Vi ska uppnå mätbara miljö kvalitetsmål inom 15 områden. Ett av de målen gäller den byggda miljön.

Man kan då fråga sig om det går att uppnå ett ekologiskt hållbart samhälle när det gäller den byggda miljön. Svaret är nog nej, men det går att göra mycket för att minimera de skadliga verkningar som den byggda miljön för med sig.

I ett internationellt perspektiv är det här nödvändiga krav för detta jordklotets överlevnad om vi samtidigt vill uppnå en ekologisk hållbar fördelning av jordens resurser. Den rika världens konsumtion av jordens resurser kräver fyra jordklot till om hela världens befolkning ska ha samma möjligheter som vi har. Det går naturligtvis att sätta stort hopp till teknisk utveckling, men det krävs också ett revolutionärt grönt tänkande och ett systematiskt åtgärdande av fel och brister i den byggda miljön. Vi som bor i Sverige och tillhör den rika världen måste naturligtvis föregå med gott exempel och göra det vi kan på både kort och lång sikt.

I det betänkande som nu ska behandlas har Vänsterpartiet tre reservationer. Där finns exempel på nödvändiga förändringar av regelsystemet och lagstiftningen för att man på sikt ska nå miljö kvalitetsmålen för den byggda miljön.

I lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk finns inte begreppet ekologisk kretsloppstillämpning med. Hur ska då planerare och byggare veta vad man har att rätta sig efter när det gäller dessa frågor? Vilka råd och anvisningar finns att tillgå? Det är naturligtvis magert, och i stället för att samhället tar ett ansvar och ställer kraven blir det här en affärsidé för byggtreprenörer som rätt ofta misslyckas. Det mest kända exemplet på senare år är Hammarby Sjöstad som skulle bli en föregångare på miljöområdet och i stället blev en stor skandal med fukt- och mögelproblem för redan inflyttade bostadsrättsköpare.

Miljöbalken ger en fingervisning om att det som byggs ska vara ekologiskt hållbart, vilket klart och tydligt framgår av balkens 2 kap. 4 och 5 §§. Begreppet är dock otydligt och måste naturligtvis följas upp i den lagstiftning som gäller byggprocessen och i de författningsbestämmelser som gäller byggnadsverk och byggnadsprodukter. Lagen om tekniska egenskapskrav bör kompletteras med ett tionde egenskapskrav, nämligen ett krav på tillämpning av ekologiskt hållbara kretslopps lösningar i sin helhet. En sådan lagstiftningsparagraf kan naturligtvis inte vara heltäckande från början utan bör kompletteras och ändras allteftersom nya kunskaper och nya krav kan tillföras. Begreppet måste konkretiseras, och det

finns ingen anledning att vänta längre med detta. Utskottets avslagsmotivering är minst sagt lam och intetsägande. Utskottet hänvisar till skrivningarna i miljöbalken, men de ger ingen vägledning i byggprocessen, och byggtekniska frågor ska ju hanteras där. Det är bara allmänna råd och anvisningar. Nej, ni måste nog bättra på argumenten, socialdemokrater! Eller vill ni inte vara med på båten när det gäller att försöka uppfylla miljö kvalitetsmålen för den byggda miljön fram till 2020?

Ett annat grundläggande krav är att få till stånd en miljö- och energideklaration av bostäder. Det är ett krav som nu verkar dras i långbänk, ungefär som kravet på tillgänglighet för funktionshindrade i den byggda miljön gjorde. Redan 1995 gjorde riksdagen på bostadsutskottets förslag ett tillkännagivande till regeringen om att ett system för kvalitetsdeklaration av bostäder bör utvecklas och komma i praktiskt bruk så snart som möjligt. Det har alltså gått sex år sedan dess. Socialdemokrater! Det är väl ändå inte att betrakta som särskilt snabbt agerat med tanke på de resultat som uppnåtts hittills.

Försöksverksamhet i all ära, men det är naturligtvis en lagstiftning som behövs, och den ska vi inte behöva vänta längre på. Det finns snart varudeklarationer på det mesta i konsumtionsväg men inte på en så betydelsefull produkt som en bostad. En miljö- och energideklaration är viktig ur flera aspekter. Den sätter press på byggherrarna vid nyproduktion att använda bästa möjliga material och att bygga energisnålt. Det ger goda förutsättningar att bättre ta till vara använt byggmaterial vid ombyggnationer. Det ger också bättre möjligheter att bedöma livslängden och driftskostnaderna på bostaden utifrån de byggmaterial som finns.

Nu är det väl dags att sätta ett datum för när en energi- och miljödeklaration av bostäder ska kunna användas i praktiken!

Det tredje förslaget för en ekologiskt hållbar byggd miljö är kravet på förbud mot direktverkande el som uppvärmningskälla i en- och tvåbostadshus. Det finns alternativa lösningar. Detta är också nödvändigt att genomföra med tanke på dels den energiomställning som ska genomföras i landet, dels att det är direkt olämpligt att använda en förädlad energiråvara till en lågproduktiv produkt som uppvärmning.

Alltför många egnahemsägare och bostadsrättsinnehavare sitter fast i ett beroende av direktel. Dessutom är det dyrt att ställa om till andra uppvärmningsformer. Ca 40 % av all elenergi i landet används till att värma upp bostäder och lokaler – ett dyrt och slösaktigt sätt att använda elenergi på som bör fasas ut.

Utskottet vill inte ifrågasätta att detta är ett rimligt krav men vill se frågan i ett större sammanhang och hänvisar till en kommande miljömålsproposition under våren. Vad jag har erfarit kommer inte denna fråga att vara föremål för denna proposition. Detta är ju en enskild fråga, och tycker man att vi bör förbjuda direktverkande el vid nyproduktion och större ombyggnader kan man göra detta utan att hänvisa till andra beslut. Socialdemokrater! Det är bara att slå till! Förslaget finns här och nu.

Till sist vill jag ta upp en fråga som berör barnen och deras säkerhet i boendet. Den byggda miljön ska ju inte bara vara ekologiskt hållbar utan även socialt hållbar. Barnolyckor där oskyldiga barn faller från fönster och balkonger, ibland med dödlig utgång, därför att det saknas säkerhetsanordningar som förhindrar detta måste elimineras. De flesta olyckorna

sker i miljonprogramsområdena, i hus byggda före 1973, vilket Barnombudsmannen påpekar gång på gång i sina årliga rapporter till regeringen. Oskyldiga barn drabbas, särskilt barn i miljonprogramsområdena. Alltså är detta även ett klassbetingat problem.

Problemen är väl kända. Boverket föreslog redan 1993 att detta skulle ändras så att samma regler för barnsäkerheten som gäller i bostäder byggda efter 1973 skulle gälla även i bostäder byggda före 1973. Hur länge ska moderater och socialdemokrater bromsa detta krav? Bryr ni er inte om barnens säkerhet? Fem partier står enade i frågan. Från Vänsterpartiets sida kommer vi oförtrutet att kämpa vidare för denna självklara lagstiftning.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 5 och 7. Jag står naturligtvis bakom våra övriga reservationer också.

Anf. 62 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! "Ett hållbart samhälle" har blivit ett modeuttryck. För att möjliggöra detta krävs mycket av praktisk handling. Jag kommer här att koncentrera mig till byggd miljö, trots att vi också har reservationer om äldreboende och barnsäkerhet.

Sambanden mellan innemiljö och hälsa är komplexa. De flesta tillbringar 85–90 % av sin tid inomhus. Livsstilsfaktorer har lett till att immunförsvaret blivit känsligare för förändringar i innemiljön. Länder i väst har högre frekvens av allergiska sjukdomar än länder i tredje världen och forna östblocket. Stadsbor är i allmänhet mer utsatta än befolkningen på landsbygden. Allergiska reaktioner ökar kontinuerligt hos barn och ungdomar. Nya allergiska reaktioner påvisas även högre upp i åldrarna. Personer födda efter 1970 löper högre risk att bli allergiker än vad äldre gör.

Forskningen kring konsekvenserna av boendet i de moderna bostäderna måste intensifieras. Folkhälsoarbete och Agenda 21 måste integreras för att minska förekomsten av allergibesvär som kan leda till astma.

Kristdemokraterna har egentligen valt att i princip inte öronmärka medel utan låta kommunpolitiker själva avgöra var pengarna ska användas, detta eftersom vi tror på det kommunala självstyret. Därför har vi i årets budget 3,5 miljarder mer till kommuner och landsting än vad regeringen har. Just vad gäller allergiproblemen har vi dock sett en anledning att märka 50 miljoner just för att marknadsföra och bidra till allergisaneering särskilt i förskolor och skolor.

Vi har länge lyft fram att byggforskningen kring allergi och överkänslighet måste intensifieras. En nationell handlingsplan för förstärkt förebyggande av allergier och astma bör utredas. De nordiska länderna har här varit föregångare. Nu är det så sakteliga på gång i vårt land, men för att göra en extra markering bör riksdagen i ett tillkännagivande begära att regeringen så snart som möjligt återkommer med förslag om ett nationellt handlingsprogram med den inriktning som vi föreslagit. Jag instämmer i vad Owe Hellberg sade: Det tar alldeles för lång tid för socialdemokraterna att komma i gång med det här arbetet. Jag yrkar därför bifall till reservation 4 under punkt 4. Jag står givetvis bakom alla våra reservationer men väljer reservation 4 för att vinna tid.

Fru talman! Det ekonomiskt kärva läge många kommuner befinner sig i får inte gå ut över barns och ungdomars hälsa. Skolor med fukt, torr

luft och kemiska emissioner är i dag alltför vanliga. Lokaler som kommunerna nyttjar måste byggas, inredas och underhållas så att ingen blir sjuk eller får symtom till följd av brister i inomhusmiljön. Val av inredning måste ske med tanke på allergibesvär och överkänslighet.

År 1990, alltså för mer än tio år sedan, kom arbetsmiljölagen att omfatta även alla elever från årskurs 1 och uppåt. De är alltså i lagens mening jämställda med arbetstagare. Enligt lagen ska luft-, ljud- och ljusförhållanden och övriga arbetshygieniska förhållanden i en arbetslokal vara tillfredsställande.

Den faktiska och konstaterade ojämlikheten mellan barns och vuxnas arbetsplatser tenderar att bli en generationsfråga. I en studie av Arbetarskyddsstyrelsen som gjordes redan 1992 konstaterades att det är stor skillnad mellan barns och vuxnas arbetsmiljöer. Dålig hälsostandard påvisades för 10 % av kontorsmiljöerna, 40 % av förskolemiljöerna och 50 % av skolorna. Studien följdes upp år 1993 och 1997. Vi har inte kommit så mycket längre. Den stress som Skolverket i veckan påtalat att elever upplever – i våra medier kommenteras nu dagligen vad vi ska göra åt att eleverna i skolan upplever stress – har också sin grund i trånga lokaler och dålig innemiljö. Jag anser att varje undervisningslokal ska kvalitetsdeklarerars. Våra barns och ungdomars miljö måste upprioriteras.

Detta visar också Sveriges Provnings- och Forskningsinstituts skadeutredningar i förskolor och skolor. Här finns uppgifter om slarvigt uppförda byggnader med dåligt underhåll och dålig skötsel. Man har undersökt 220 olika skolbyggnader. Främst handlar det om dålig ventilation och fuktskador. Många dåliga innemiljöer kunde ha undvikits om den kunskap som finns i byggbranschen bättre tagits till vara. Institutet påpekar också att kontrollen av skolbyggnader är för dålig.

Det behövs fortfarande utbildning av skolpersonal för att öka förståelsen för och kunskapen om allergibesvär och astma. Föräldrautbildning via barnvårdscentralerna och i övrigt information till föräldrar är också angeläget. Skolhälsovården måste ges förutsättningar att identifiera och hjälpa till att förebygga allergirisker i barnens arbetsmiljö.

Har detta med egenskapskrav på byggnader att göra? Javisst, det har det. Det är ju kunskapen och informationen om byggnaderna och deras egenskaper som gör att det kommer att bli bättre. Man kommer att rätta till felaktigheter, och det kommer att bli bättre kvalitetsdeklarationer.

Fru talman! Det är faktiskt så i vårt land att märkning och innehållsdeklaration av allergiframkallande ämnen i livsmedel fungerar rätt väl. Det finns en frivillig överenskommelse som innebär att allergener i livsmedel även fortsättningsvis kommer att deklarerars. Den har slutits mellan Livsmedelsverket och livsmedelsbranschen. Lika självklart borde bostäder kvalitetsdeklarerars.

Owe Hellberg tog i sitt anförande upp mögelproblemen i Hammarby Sjöstad. De har på sista tiden rönt stor uppmärksamhet. Det visar att åtgärderna måste sättas in i ett tidigt skede. Vårt effektiva samhälle gör att också bostäder och byggnation stressas. Fukten byggs in redan vid nybyggnationen. Detta leder till ohälsoproblem.

Jag skulle klart vilja uppmana regeringen att ta tag i denna fråga. Talesman för socialdemokraterna i dag är Dag Ericson, tyckte jag att jag såg på talarlistan. Skriv in ett kapitel i det nationella handlingsprogrammet om att bostäder inte får stressas. Medan människor blir utbrända blir

stressade bostäder möjliga. Inse att tid är pengar. Det kostar jättesummor för Skanska att åtgärda Hammarby Sjöstad. Det är inte bara ombyggnadskostnader, utan kostnader för att bibehålla fortsatt förtroende.

Dag Ericson! En ordentlig översyn över plan- och bygglagen behöver också göras. Det handlar om byggherrens ansvar, kontrollplan och slutbevis samt kvalitetsansvarigas arbetsuppgifter. Se över hur regelsystemet verkligen ser ut! På vilken nivå är kraven i realiteten lagda? Hur fungerar tillsyn och kontroll? Detta är viktigt och allvarligt och en verklig folkhälsofråga.

Fru talman! För att kvalitetssäkra inomhusmiljön krävs kunskap om vilka faktorer och vilka halter av luftföroreningar som kan förekomma i rumsluft och uteluft samt vilken påverkan de har på miljön. Olika boendevanor, rökning, husdjur, möbler, hushållskemikalier m.m., kan också påverka rumsluften. Det gäller att hålla isär vad det är som påverkar. Husets byggnads- och inredningsmaterial kan bidra med emissioner.

Mätning och kvantifiering kan göras på olika sätt. Det finns ett stort behov av enkla instrument och jämförbara mätmetoder för luftföroreningar för att kunna säkerställa en god innemiljö. Drift och skötsel av anläggningar samt utbildning av driftpersonal får inte förglömmas.

Här spelar den tvärvetenskapliga forskningen en stor roll. Forskningsprojektet Det sunda huset måste också fortsätta och ges resurser för att man ska kunna komma vidare, så att inte byggforskningen drunknar i det större sammanhanget, i miljöforskningen, som i sig är mycket viktigt. Men vi måste framhålla detta, och vårt betänkande handlar om egenskapskrav på byggnader.

Fru talman! För att kvalitetssäkra innemiljön krävs alltså kunskap. Riksförbundet mot Sjuka Hus har gått ut med tre systemkrav som ska gälla för innemiljö:

1. Byggprodukter får inte innehålla cancerframkallande ämnen som kan frigöras om produkten utsätts för fukt eller oönskad temperatur.
2. Byggprodukter får inte innehålla ämnen som är klassade som allergiframkallande och som kan frigöras om produkten utsätts för fukt eller oönskad temperatur.
3. Leverantörer ska garantera att deras byggprodukter inte avger något av nämnda ämnen i kombination med andra normalt ingående byggprodukter.

Kristdemokraterna har framhållit dessa krav. Det tredje kravet är också avhängigt den information leverantören har tillgänglig genom forskning och upplysning.

Fru talman! Jag ska avsluta med att säga att experimentbyggandet kan ge en positiv hävstångseffekt för hälsa, miljö och samhällsekonomi. Ett exempel påvisade Bomässan i Umeå 1987 när det gäller skadesäkert byggande. Staten bör stödja särskilda projekt som kan fungera som utvecklings- och demonstrationsprojekt för mer miljöanpassade tekniker för framtida bostadsproduktion. Det har blivit för lite experimentbyggande. Det säger man också inom forskningen. Man har inte resurser till detta. Men det betyder väldigt mycket.

En annan del som måste studeras vidare är den roll ventilationen spelar för uppkomsten av innemiljöproblem. Det har vi inte tagit med så

mycket om i just det här betänkandet. Men det är mycket viktigt att vi tittar närmare på det och att vi också arbetar mot en förnybar energi- och elproduktion som får ekonomiska incitament för att vi långsiktigt ska kunna stå för en växande andel av Sveriges energiförsörjning.

Jag skulle givetvis, fru talman, vilja säga väldigt mycket om barnsäkerheten. Den är oerhört viktig. Jag skulle kunna utveckla vad vi vill när det gäller byggregler för äldreboende, för att kunna hitta olika mellanboendeformer. Men jag har, som jag sade, valt att koncentrera mig på reservation nr 4.

Anf. 63 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Ulla-Britt Hagström tar upp ett viktigt problem när det gäller allergifrågorna. Det är på grund av det problemet som det i dag är möjligt att söka pengar inom de lokala investeringsprogrammen. Men jag får det inte att riktigt gå ihop med kristdemokraternas syn på vissa frågor. Ulla-Britt Hagström hävdar det fullständiga kommunala självbestämmandet, men samtidigt säger ni att ni vill inrätta ett nationellt stöd när det gäller allergisanering.

Jag har funderat lite grann över vad det är för regelsystem som ska styra. Ska det vara fritt fram för kommunerna att använda de pengarna hur man vill?

När det gäller upphovet till allergier kan vi notera att det beror på den byggprocess som leder fram till den produktion vi har. Boverket konstaterar att uppåt 30 % av det som byggs är fuktskadat. Jag tror tyvärr inte att det hjälper att bara se över den kvalitetsansvariges roll, utan här handlar det om ett mycket mer noggrant planerande i projekteringsstadiet. Det här kräver faktiskt en omfattande översyn av plan- och bygglagen. Jag tyckte att Ulla-Britt Hagström sade att det var nödvändigt att göra. Jag skulle vilja höra hur hon ser på det.

Anf. 64 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Vad gäller de lokala investeringsprogrammen har vi lite grann insett att det är som ett lotteri. Det är som att spela Bingo för kommunen att få del av det. Där gick vi i ett tidigt skede in och begärde att man skulle kunna sätta över resurser för att just allergisanera förskolor och skolor. Jag hade ett par interpellationsdebatter med miljöminister Kjell Larsson om detta. Jag ställde någon fråga. Det tog väldigt lång tid att få detta notifierat inom EU, men sedan blev det notifierat och möjligt.

Det vi då kan använda våra 50 miljoner till är att marknadsföra detta så att kommunerna inser att det är möjligt att få stöd och att kommunerna också kan ta av sina egna resurser, eftersom vi avsätter mer till kommuner och landsting. 50 miljoner räcker inte långt, men det räcker till marknadsföring, det räcker till stimulans och för att ge vissa stöd. Det var fråga ett.

Fråga två gällde byggprocessen. Jag tog upp att vi måste se över byggreglerna. Vi måste se över målsättningen, ändamålet, byggherrens roll. Vi måste se över den kvalitetsansvariges roll osv. Därför behöver vi arbeta om plan- och bygglagen och göra en rejäl översyn. Det räcker alltså inte riktigt med de råd som Boverket ger. Det finns för många flaskhalsar i detta och för många länkar som inte hänger ihop riktigt. Där håller jag med Owe Hellberg.

Anf. 65 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är bra, Ulla-Britt Hagström. Då finns det möjlighet att till nästa betänkande stödja fler av Vänsterpartiets reservationer. De går precis i den riktningen.

Vi är av samma åsikt när det gäller allergifrågan och de lokala investeringsprogrammen. Vi sade redan från början att det som handlade om byggnation i de lokala investeringsprogrammen skulle användas som ett generellt stöd i stället för att vara med i Bingolotteriet – som Ulla-Britt Hagström uttrycker det. Det hade varit bättre. Då hade det blivit mer långsiktighet och regelbundenhet i användningen av den delen av slantarna. Där är vi överens. Men där har vi i Vänsterpartiet inte kommit längre i frågan i samarbetet med regeringen.

Anf. 66 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det handlar om att ge och ta. Jag tar inte hänsyn till parti och person där sakfrågan är viktig. Vi har ställt upp på t.ex. Vänsterns reservation *Deklaration av bostäder* under punkt 5. Vi hade ungefär samma skrivningar i våra motioner. Vänstern stöder oss i vissa andra sammanhang. Det är inte fel att stödja varandra i miljöfrågor. Det bästa vore om Socialdemokraterna insåg detta också, så att vi finge alla med på vagnen så att det verkligen går att komma vidare i nästa betänkande både i allergifrågorna och vad gäller plan- och bygglagen.

Anf. 67 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman och ärade riksdagskolleger! Många gånger har jag varit förundrad över riksdagens arbetsformer, speciellt över hur man behandlar ledamöters motioner. Jag är säkert inte ensam att t.o.m. känna frustration över att år ut och år in väcka motioner. De flesta motioner väcker vi efter kontakt med människor ute i våra bygder. Det är människor som har tagit oss på allvar och vi dem. De har berättat om sina problem, och de har visat oss deras vardagsmiljö. Många av oss har lyssnat påtagligt intresserade och t.o.m. engagerat oss och lovat att ta med oss detta till riksdagen; om just detta ska vi väcka en motion.

Vad blir det av motionen? Ibland är jag glad över att jag inte behöver redovisa exakt hur majoriteten i riksdagen avslår den ena goda motionen efter den andra. Det blir inte mycket kvar. Men, det gäller att inte ge upp, och vi står här igen och propagerar för våra motioner och majoriteten avslår.

I det här betänkandet återkommer det arbetssättet – för vilken gång i ordningen vet jag inte. Utskottets förslag i korthet är följande. ”Riksdagen bör avslå ...” Den artigaste formen är ”bör”. Men om något är tvärsäkert så är det att riksdagen kommer att avslå motioner som begär ett ekologiskt anpassat boende, som föreslår att försiktighetsprincipen ska gälla vid användning av byggmaterial, att kretsloppslösningar ska vara krav vid byggande, att åtgärder måste vidtas för allergiproblem och en deklARATION av bostäder.

Kan ni socialdemokrater tala om för mig och andra motionärer i kammaren vad det är för fel på dessa motioner?

När jag lyssnar på bl.a. miljöministern talar han ofta om betydelsen av hur viktigt det är med en bra miljö, t.o.m. om de ansvarsområden vi har att besluta om. I det här betänkandet säger majoriteten att man delar

bedömningen i de aktuella motionerna om att en fortsatt omställning av byggsektorn i ekologisk riktning måste komma till stånd. Ni hänvisar till 15 antagna miljömål. Ett av dessa mål har följande lydelse:

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Det är ju oerhört vackra ord. Men varför vill inte ni som makten har ver se resultat av de vackra miljömålen? Varför tillåter ni att människor mår dåligt, får bestående allergier av den miljö som de vistas i? Varför tillåter ni att t.ex. ventilationen i skolor är undermålig? I Uppsala är nästan sju av tio skolor utdömda. Varför skärper ni inte kraven när ni tycks se problemen?

Centerpartiet vill ha en skärpning. Vi anser att det ankommer på regeringen att ta de initiativ som behövs för att t.ex. försiktighetsprincipen ska få genomslag i byggproduktionen.

Boverket presenterade redan 1998 en rapport om deklaration av bostäder. I rapporten redogörs för olika metoder och aspekter på energi- och miljödeklaration. Rapporten har remissbehandlats, och försöksverksamhet håller på att slutföras. Kommer nu regeringen att prioritera arbetet? Vad ämnar socialdemokraterna göra för att påverka sina ministrar, och vad kommer samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet att göra? Vänsterpartiet är ju glädjande nog med på tongångarna och driver frågan bra. Driver ni på regeringen så kraftfullt så att vi inte nästa år står här igen och återupprepar samma krav igen?

Fru talman! Det finns också krav från oss i Centerpartiet om att äldre ska kunna bo kvar i sin hemmiljö. Det ska också vara möjligt att byta till olika former av seniorboende eller särskilda boendeformer där det också går att få vård om man behöver det. Det nuvarande regelsystemet styr i alltför hög grad hur äldreboendet utformas. Det behövs en översyn för att få fram enklare regler som tillfredsställer och möjliggör ett flexibla boende för äldre.

Vi måste ta hand om de äldre, men vi har också barnen. Barnen är en annan grupp som vi berör i en reservation. Den handlar om barnsäkerhetskrav i bostäder. På det här området har det under en lång rad år återkommit motioner från olika partier med krav på att det måste vidtas åtgärder så att barnsäkerheten i våra bostäder ökar.

Det borde vara självklart att även socialdemokrater bifaller dessa motioner. Det finns ju inget högt pris för att minska barnolyckor. Något sådant högt pris finns inte. Det handlar inte bara om pengar. Det handlar om barns liv. Barn får inte ramla ut genom fönster eller ned från balkonger på grund av att det saknas säkerhetsåtgärder. Det gäller för hus som är byggda före 1973. Det innebär att det finns en massa hus i Sverige som inte inbegrips i den lagstiftning som gäller på området.

Regeringen måste agera. Socialdemokraterna måste lyssna på oss. Det handlar om att förebygga risker för barnen. Varför reagerar ni inte?

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1 samt reservation 2 under punkt 2. Jag vill naturligtvis tillägga att jag står bakom övriga reservationer där Centerpartiet har anmält sig.

Till sist ber jag att få citera Tage Danielsson. Han har sagt många kloka ord och har fått rätt i sina påståenden.

För den trötta samhällskroppen
vore kanske bästa boten
ifall tankarna från toppen
kom från roten.

Det verkar som om s-regeringen håller på att bli trött.

Anf. 68 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag och Vänsterpartiet har sedan jag kom in i riksdagen drivit både kravet på miljö- och kvalitetsdeklaration av bostäder och barnsäkerhetskraven. Vi ska vara lite rättvisa. Jag vänder mig naturligtvis till socialdemokraterna eftersom de är vår samarbetspartner. Men de som bromsar är regeringen och Rigmor Stenmarks tilltänkta regeringspartner moderaterna. Så är det ofta.

Jag ber Rigmor Stenmark att försöka påverka sina moderata kolleger i de här frågorna, för det är nog så vi måste få till det. Politiken är ju helhetslösningar, och då får vi göra det vi kan på var sitt håll.

Anf. 69 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Owe Hellberg säger att vi behöver en ny regering. Det tycker jag också. Det behövs en ny regering, där vi från de borgerligas sida säkert kommer överens om de här frågorna. Jag lovar att jag ska sparka hårt om jag finns med då.

Anf. 70 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Där har vi nog inte riktigt samma uppfattning. När man har den roll som vi har, både Centerpartiet och Vänsterpartiet, i de här sammanhangen är det inte alltid så lätt att åstadkomma det vi vill eftersom vi har de procentsiffror som vi har. För min del tror jag nog att det är lättare för mig att övertyga mina kamrater i det socialdemokratiska partiet än vad det är för Rigmor Stenmark att övertyga sina moderata kolleger.

Anf. 71 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Då förvånar det mig att Owe Hellberg inte har lyckats övertyga de socialdemokratiska medlemmarna i regeringen. När Centerpartiet samarbetade på liknande sätt som Vänsterpartiet nu gör med Socialdemokraterna fick vi igenom ganska mycket som vi var nöjda med.

Försök nu att påverka! Jag tror att Owe Hellberg har den rätta inställningen till just de här frågorna. Då ska jag när det blir en ny regering påverka Moderaterna. Kan vi vara överens om det?

Anf. 72 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! I det här betänkandet från vårt utskott behandlas, som sagt var, ett stort antal motioner om egenskapskrav på byggnader. Jag ska beröra de punkter där vi i Folkpartiet har reservationer, egna eller tillsammans med andra.

På punkten 4, som gäller åtgärder mot allergi, har vi tillsammans med kd, Centern och Miljöpartiet reserverat oss. Precis som Ulla-Britt Hagström och flera andra har sagt ökar allergierna i vårt land på ett skrämmande sätt. Jag har ingen statistik på hur det ser ut i andra länder, men vi vet att ungefär 50 % av 20-åringarna i vårt land lider av någon form av allergi. Vi kan alla ha den teorin att vi i Sverige, som vistas mycket inomhus i välisolerade hus för det mesta och ofta med konstgjord luftförsörjning, är speciellt drabbade.

Av egen erfarenhet vet jag att jag alltid blir irriterad i luftvägarna när jag kommer till Riksdagshuset och den konstgjorda luften här från den friska luften i Lycksele. Det är förmodligen dålig luft, mögelpartiklar och annat som finns i systemen, även om många förnekar att det är så. Det här torde drabba många fler av ledamöterna och de anställda.

En god inomhusmiljö är av oerhört stor betydelse. I reservationen anför vi att riksdagen bör begära att regeringen snarast ger oss ett förslag till ett nationellt handlingsprogram för att åstadkomma en bättre luftvård. Jag yrkar alltså bifall till reservation 4, vilket tidigare talare också har gjort.

På punkten 5 har vi i Folkpartiet reserverat oss till förmån för en motion som syftar till att vi ska få ljudklassning av våra bostäder. Det är alltså inte bara dålig luft som stör och stressar människor utan också för hög bullernivå. För att vinna tid yrkar jag inte bifall till den reservationen, men jag uppmanar den som är intresserad att läsa.

På punkten 7 har Folkpartiet också en egen reservation som gäller åtgärdande av tvåglasfönster. Det går åt väldigt mycket energi för uppvärmning av våra bostäder, och den uppvärmningen släpper ut bl.a. mycket koldioxid, precis som vår biltrafik. Enligt uppgift från Energimyndigheten försvinner cirka en tredjedel av husens värme ut genom fönstren. En av de bästa metoderna för att minska energianvändningen i bostadsbeståndet skulle därför vara att minska värmestrålningen genom fönstren. Det här kan ske på ett ganska enkelt sätt genom att man kompletterar befintliga tvåglasfönster med ett tredje. Det finns i dag väldigt bra teknik för det.

Jag hade hoppats att riksdagen skulle ställa sig bakom mitt förslag att tillkännage för regeringen vad jag har sagt i motionen om möjligheten att stimulera uppgradering av treglasfönster genom någon form av ekonomisk hjälp och också genom information. Men vi blev ensamma på den här punkten, och jag yrkar därför inte heller bifall till den reservationen.

När det sedan gäller byggregler för äldreboende har tidigare talare varit inne på det. Också vi i Folkpartiet står bakom reservation 9. Vi anser att byggreglerna för äldreboende behöver ändras för att just möjliggöra det som tidigare talare varit inne på, dvs. mer flexibilitet och möjlighet att införa nya slag av boenden för äldre. Många av oss är där att vi kanske behöver den typen av förändringar av våra bostäder. Jag ställer mig bakom den reservationen.

På punkten 9 handlar det om barnsäkerhet i bostäder. Owe Hellberg och flera andra har mycket väl utvecklat hur det ligger till på den här punkten. Vi vet att barnolycksfallen i våra bostäder är alldeles för vanliga, och vi har därför under ett antal år föreslagit att åtgärder ska vidtas för att förebygga barnolycksfall också i de något äldre bostäderna. Trots detta har ingenting hänt.

Ledamöter från fem partier – tyvärr alltför små för att vinna majoritet – har under flera år i reservationer föreslagit att regeringen ska ges i uppdrag att föreslå förändringar i byggnadslagstiftningen för att krav på barnsäkerhetsutrustning ska kunna gälla hela bostadsbeståndet. Tyvärr har våra krav inte fått gehör hos socialdemokrater och moderater, vilket tidigare talare har utvecklat och påpekat mycket väl. Vi får fortsätta kampen för att få de stora partierna att ändra sig. Jag yrkar bifall till reservation 10. Även vi i Folkpartiet kommer att envetet återkomma i den här frågan tills det blir en förändring.

Anf. 73 DAG ERICSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i bostadsutskottets betänkandet nr 8, *Egenskapskrav på byggnader*. Samtidigt vill jag passa på att avstyrka alla motioner och reservationer.

Jag vill också tala om att jag inte kommer att kommentera alla punkter, alla reservationer och alla motioner, för det skulle ta för lång tid. Vi kanske kan ta det lite senare i debatten.

Fru talman! Bostaden är en social rättighet för alla människor. Den har en grundläggande uppgift för att vi som samhällsmedborgare ska kunna fungera och trivas på ett bra och värdigt sätt. Vi tillbringar en stor del av livet i bostaden, och vårt sociala och mänskliga liv utgår därifrån. Det är därför viktigt att vi kan erbjuda alla en god bostad.

Ofta förknippar vi bostaden enbart med ett skal, men i våra krav för en god bostad finns det mycket mer. Jag ska ta några exempel.

Vi ska kunna känna trygghet i vår bostad.

Vi ska kunna känna avskildhet och inte behöva utsättas för buller och störningar.

Vi ska inte heller känna rädsla för att vistas i vår närmiljö.

Vi ska känna stolthet när vi får hem på besök våra släktingar och vänner.

Och sist men inte minst ska vi känna oss säkra på att den bostad som vi bor i inte skadar oss genom att vi utsätts för farliga ämnen som kan orsaka allergier och andra faror som el- och brandskador.

Fru talman! Jag ska redovisa huvudpunkterna i betänkandet och börjar med avsnittet om ekologiskt anpassat byggande. I motion Bo223 tar man upp frågan om ekologiskt byggande. Utskottet delar motionärens uppfattning att vi ska fortsätta med byggande i ekologisk riktning, vilket utskottet vid flera tillfällen har sagt. Bl.a. har detta gjort att ett omfattande arbete med ekologisk omställning av bygg- och bostadssektorn har inletts. Där har Boverket tidigare bedrivit ett omfattande utrednings- och utvecklingsarbete och håller fortfarande på med det.

Eftersom bidrag redan i dagens läge kan lämnas för merkostnader i samband med ekologiskt byggande vid ny- och tillbyggnader av hyres- och bostadsrättshus i sammanhållande bostadsområden, finns det ingen anledning enligt utskottets mening att bifalla motionen. Även reservation 1 avstyrks därmed.

I motion MJ711 tas frågan upp om försiktighetsprincip vid användande av byggmaterial. Utskottet anser att det naturligtvis är ett samhällsintresse att inte nya, osunda bostadsmiljöer skapas men anser samtidigt att ansvaret för byggverksamheten ska falla på byggherre och byg-

gare. Det är inte samhället som i detalj ska överta det ansvaret och friskriva byggherre och byggare från det ansvar som ska ligga på dem.

I denna fråga har regeringen gett statliga myndigheter som själva har uppgifter som byggherre att tillsammans bilda ett byggbranschens kvalitetsråd, där avsikten är att alla aktörer ska ingå i rådet. Syftet är att skynda på kvalitetsarbetet på både byggandet och förvaltningen av byggnader. En annan uppgift för rådet är att utforma regler så att inga oprövade byggnadsmaterial används. Med detta finner vi att motionen till stor del är uppfylld och avstyrks därmed motionen, liksom reservation 2.

I motion Bo513 tas frågan upp om lagstiftning kring kretsloppslösningar som krav vid byggande. Sådana krav har ställts tidigare, och då har utskottet hänvisat till att ett omfattande arbete pågår för att åstadkomma en kretsloppsanpassning av byggsektorn. Eftersom dessa frågor regleras i miljöbalken och ett arbete pågår avstyrks även denna motion och därmed också reservation 3.

När det gäller energianvändning i bostäder finns det två motioner, dels om direktverkande elvärme, dels om åtgärdande av tvåglasfönster. I motion Bo513 vill man ta bort möjligheten att en- och tvåbostadsfastigheter får förses med eluppvärmningssystem för direktverkande el om byggnaden har särskilt goda egenskaper när det gäller energihushållning, dvs. att den är oerhört väl isolerad. Detta gäller dock inte fritidshus.

Rent generellt ska en- och tvåbostadshus, som i huvudsak ska värmas med el eller naturgas, ha en planlösning som gör det möjligt att ha en uppvärmning på ett annat sätt och att omläggning kan underlättas. Skälet till dessa restriktiviteter med direktverkande el är krav på att behovet av elkraft ska minska och att den el som finns ska användas till annat än uppvärmning.

Enligt uppgifter som vi har är det väldigt få direktverkande elvärme-system som installeras i dag som inte också kan konverteras till andra system. Miljövårdskommittén föreslår som ett delmål att endast fritidshus får förses med direktverkande el med start år 2005. Regeringen har aviserat en proposition om miljömålen, varför det finns skäl att dels avvakta regeringens ställningstagande, dels avstyrka motionen och även reservation 7.

Motion Bo205 berör åtgärdande av tvåglasfönster. Vi ska försöka hitta ett system att få in någon form av tredje glas. Motionärerna vill genom dels en större informationsinsats, dels någon form av ekonomisk stimulans uppnå en minskning av energiförbrukningen i bostäder och lokaler. Utskottet anser naturligtvis att det är mycket bra med ökad information i denna fråga men är inte berett att tillskjuta ekonomisk stimulans, varför motionen därmed avstyrks.

Det har varit mycken diskussion om barnsäkerhetskrav i våra bostäder. Där har väckts tre motioner. Utskottet har vid ett flertal tillfällen haft uppe denna fråga och har även gjort tillkännagivande och därvid särskilt påvisat behovet av informationsinsatser dels vad gäller befintlig lagstiftning, dels om vad som kunde åstadkommas med enkla medel på frivillig väg.

Motionärerna önskar en översyn och ändring av bygglagstiftningen vad gäller barnsäkerhetskraven i äldre hus, dvs. hus byggda före 1973 eller ombyggda före 1976. Motionären önskar även att information och forskning ska uppmärksammas mer.

Utskottet har, som sagts tidigare, uttalat sig om informationsinsatser men när det gäller krav på ändringar av bygglagstiftningen ansett att ett ställningstagande från regeringens sida bör avvaktas. Eftersom regeringen hela tiden uppmärksammat dessa frågor och arbetar med dem finns det inget skäl att agera från utskottets sida, varför motionen avstyrks, även om vi delar uppfattningen att detta är en viktig fråga. Även reservation 10 avstyrks.

I en motion krävs en lagstiftning som säger att alla hushåll måste ha minst en brandvarnare per våningsplan och som ska träda i kraft år 2002. Naturligtvis instämmer utskottet i att det är viktigt att förebygga bränder i vårt bostadsbestånd. I dag finns en lagstiftning som säger att nybyggda bostäder ska förses med brandvarnare, men det är även viktigt att fortsätta arbetet med uppmaning till fastighetsägare att i det befintliga beståndet installera varnare. Utskottet är dock tveksamt om det är lämpligt eller nödvändigt att i lag införa krav på befintliga fastigheter, eftersom det redan nu pågår ett arbete med insatser från myndigheter och försäkringsbolag. I flera kommuner, bl.a. Stockholm, Malmö och Visby, finns redan i dag krav på brandvarnare, och flera är på gång. Flera bostadsbolag har redan tagit beslut om att förse alla sina fastigheter med brandvarnare. Skulle det bli ett lagkrav ser man från utskottets sida problem med kontroll av installation, av hur batterierna ska skötas osv. Vi tror att det är bättre att det sker på frivillig väg, att alla känner att det är viktigt, att det inte kommer några krav uppifrån.

Utskottet ser mycket positivt på att initiativ tas för att öka användningen av brandvarnare men anser att ett tillkännagivande inte är nödvändigt. Motionen avstyrks därmed, liksom reservation 11.

Det har även ställts krav på jordfelsbrytare. Liksom i förra frågan delar utskottet och motionären den rent principiella synpunkten att jordfelsbrytare är bra och att så många som möjligt ska installeras. I detta fall kommer dock vissa ekonomiska och installationstekniska frågor in. Vid nybyggnad och ombyggnad av befintliga gruppcentraler är det redan krav på att installera jordfelsbrytare, men när det gäller äldre bestånd finns inte detta. I stället för lagkrav vill utskottet peka på att det finns billiga flyttbara jordfelsbrytare som kan användas för att skydda delar av anläggningen i väntan på att den rätta tidpunkten för att installera en komplett jordfelsbrytare. Utskottet är således inte i dagsläget berett att stödja ett krav på installation av jordfelsbrytare i alla befintliga byggnader och avstyrker därmed motionen.

Ja, det här var mycket tekniska frågor, men därför inte mindre viktiga för oss alla.

Med detta vill jag än en gång tillstyrka utskottets förslag i dess helhet och yrka avslag på samtliga reservationer.

Anf. 74 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Egenskapskrav på byggnader handlar om såväl byggmiljö som den nybyggnation som sker. Regeringens förhållningssätt att mer än 60 % av nybyggnation belastas med skatter och avgifter är en orsak till den tidspress som gör att byggnader inte hinner torka ut, att vi får byggnader med mögel som ett nytt samhällsproblem.

Jag skulle vilja fråga Dag Ericson: Finns det några diskussioner om att försöka underlätta nybyggnationen med att sänka skatterna för att

slippa den här problematiken? Nu blir det byggherrarna som får ta hela smällen. Det är rimligt, för det ansvaret har de. Det ska inte byggas hus med fuktproblem. Men 60 % i skatter och avgifter är faktiskt en allvarlig parameter i villkoren för nybyggnationer.

Prot. 2000/01:99
25 april

Egenskapskrav på byggnader

Anf. 75 DAG ERICSON (s) replik:

Fru talman! Man kan väl inte säga att bara för att det är höga skatter ska man fuska när man bygger. Det tycker jag var en väldigt konstig koppling. Det kan jag inte få att gå ihop. Det verkar omöjligt för mig. I det sammanhanget tror jag inte att det hjälper att sänka skatterna.

Naturligtvis ska det byggas så att det inte kommer in fukt och mögel i byggnaderna, det är helt självklart. Där har byggherren och byggaren en stort ansvar. Det är de som ska sköta det här. De ska se till att när de lämnar ifrån sig en produkt ska det inte finnas fukt och mögel i huset. Det är mycket enkelt. Det är byggherrens och byggarens uppgift att se till att det fungerar.

Sedan har vi lagt fram ett förslag i samband med vårpropositionen för att se till att man har råd att bygga främst hyresbostäder. Därför har vi tillskjutit 2 ½ miljarder kronor under en femårsperiod. Det i sin tur kan kanske hjälpa till, men det har inte ett dugg med fukt och sådant att göra. Rent byggfusk ska byggherre och byggare ha ansvaret för.

Anf. 76 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Men, Dag Ericson, ni vill inte sänka skatter, ni vill inte se över plan- och bygglagen och reglerna för måluppfyllelsen så att de blir tydliga när det gäller byggherrens roll, kvalitetsansvarets roll osv. och så att hela den processen blir känd.

Det går långsamt fram med det nationella handlingsprogrammet som handlar om folkhälsan. Ni kopplar inte heller någon samverkan med Boverket direkt till detta, såvitt jag kan se. Vad tänker ni då göra? Också byggforskningen håller på att tappa lite grann i den nya samlade miljöforskningen.

På fyra olika punkter försämrar ni och bidrar därmed till att det uppstår fukt och mögel. Sedan säger ni att det inte ska få finnas fukt och mögel, och givetvis ska det inte få finnas sådant. Men vad gör ni för att underlätta så att vi slipper detta med stressade bostäder?

Anf. 77 DAG ERICSON (s) replik:

Fru talman! Det här med stressade bostäder var ett nytt uttryck som jag tidigare inte har hört.

När det gäller kvalitetskraven står det i betänkandet att vi håller på att arbeta med dessa. Regeringen kommer med nya förslag och det finns redan en mängd lagstiftning. Även folkhälsan håller på att undersöka och kommer med krav och idéer. Det är därför som vi har avstyrkt motionerna.

Vi har inte sagt att dessa motioner är felaktiga och att vi ska bortse från dem. Vi har sagt att det pågår utredningar, arbeten och försöksverksamheter. Det är därför som vi avstyrker motionerna. Det är viktigt att komma ihåg den skillnaden.

Vi delar mycket av värderingarna och uppfattningarna i motionerna, men man håller på att arbeta med många av dessa saker. Varför ska vi då sätta i gång med ett sådant arbete när det redan är på gång?

Sedan kan jag fortfarande inte koppla skatter till systemet för byggande. Det blir inte bättre byggt för att man har lägre skatter. Det finns inget samband, utan detta ska byggare och byggherrar sköta om.

Anf. 78 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var ett ganska enkelt svar som Ulla-Britt Hagström fick av Dag Ericson.

Jag skulle vilja ha ett förtydligande. Vad ska jag säga till Hasses föräldrar om han har ramlat ned från balkongen? Eller vad ska jag säga till lilla Josefin som inte kan vara på dagis för att hon blir sjuk av att vistas där? Ska jag säga att det är byggherrarnas fel, att de har fuskat, trots att det kan bero på det offentliga ägandet av dagiset?

Jag var på byggindustrin och fick en genomgång där. Det gällde bl.a. reparationer och tillbyggnader av våra hus i Sverige. Det skrämde mig att det är så dåligt underhåll av våra bostäder. Då vill jag fråga: Är socialdemokraterna beredda att anslå pengar, s.k. ROT-pengar, för att komma till rätta med problemet och ge stimulans? Någoting måste väl ändå socialdemokraterna vilja göra snabbt?

Anf. 79 DAG ERICSON (s) replik:

Fru talman! ROT-pengar har i väldigt många sammanhang utnyttjats i samband med lågkonjunkturer. Jag tycker att det är ett bra sätt att kunna utnyttja sådana saker vid de tillfällena.

Det finns i dag inget förslag om att införa ROT-pengar. Däremot tycker jag att det är oerhört viktigt att vi ser till att vi underhåller våra fastigheter så att de fungerar bra.

Rigmor Stenmark tog upp frågan om allergi på daghemmen. Det finns lagar som reglerar hur ventilationen ska fungera. Men i sina besparingskrav struntar många kommuner i dessa bitar, även om de ibland många gånger får påpekanden från sina egna miljö- och hälsoskyddsnämnder. Det finns regler för hur ventilationen ska utformas och det finns uppföljningsprogram. Jag tror att det är vart tredje år som man ska göra en nybesiktning.

När det gäller byggindustrin anser jag att husen ska underhållas och repareras.

Anf. 80 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag fick inget svar på min fråga vad socialdemokraterna vill göra. Det måste väl ändå kännas lite märkligt om man har makten i Sveriges riksdag att bara hänvisa till att det är andra som ska göra allting. Vi kan se att människor blir sjuka av sjuka hus. Vi ser att förfallet är alldeles för bedrövligt när det gäller husen i Sverige. Vad vill man från socialdemokraterna göra? Har man inga visioner om att man ska rätta till de här bitarna?

Man säger att man inte vill använda sig av skatter. Då måste jag ändå fråga: Den fastighetsskatt som man tar ut och som alla berörda anser vara en mjölkko för regeringen, ska inga av dessa pengar kunna användas för att gå tillbaka till just fastigheter?

Anf. 81 DAG ERICSON (s) replik:

Fru talman! Jag börjar med att ta upp frågan om offentliga byggnader, för jag antar att det var sådana som Rigmor Stenmark utgick ifrån när det gällde daghem, förskolor, skolor osv. Det är kommunernas skyldighet såsom fastighetsägare att sköta detta. Eller om kommunen hyr privat ska den privata fastighetsägaren se till att det fungerar. Man måste följa de regler som finns. Staten ska inte ändra dessa regler, för de är bra. Att man sedan inte följer dem ordentligt är en annan sak.

När det gäller fastighetsskatten och pengar tillbaka kan man diskutera fastighetsskatten många gånger. Men den diskussion som har förts har mera handlat om hur den ska tas ut och hur den ska fungera. Att fastighetsskatten ska gå tillbaka till någonting speciellt har vi tidigare aldrig diskuterat.

Anf. 82 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är populärt att använda begreppet ekologiskt hållbart boende. Sedan blir det problem när man ska komma till konkretiseringen av det hela, men det måste vi faktiskt börja med. Vi kan inte använda ord som inte har någon betydelse.

Vi har lagt fram ett väldigt konkret förslag till hur man ska lösa det här. Man ska införa ett tionde egenskapskrav i reglerna om tekniska egenskapskrav i PBL. Då hänvisar utskottet till att det står i miljöbalken om detta. Ja, det gör det. Men PBL inryms inte i miljöbalken, utan där finns de allmänna paragraferna som även ska omfatta PBL.

Jag vill att Dag Ericson utvecklar frågan lite grann: Var i miljöbalken finns de konkreta reglerna om ekologisk kretsloppstillämpning i dess helhet? Var finns preciseringarna, och var finns de skrivningarna i denna lagstiftning? Jag har inte sett till dem, man kanske Dag Ericson har gjort det.

Anf. 83 DAG ERICSON (s) replik:

Fru talman! Nu måste Owe Hellberg ge mig lite tid så att jag kan se efter exakt vad som står i skrivningarna.

Men ett ekologiskt byggande har med bl.a. de 15 kvalitetsnormerna att göra. Där ingår det att man ska bygga en god miljö. Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöras av god hälsosam livsmiljö osv. Hela den biten finns med i det ekologiska sammanhanget, och detta står även i miljöbalken. Detta finns också med i utskottets handlingar.

Anf. 84 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Dag Ericson är lite dåligt informerad. De 15 miljökvalitetsmålen preciseras ju i en proposition som blev klar i går. Vi vet båda väldigt lite om vad som står i den när det gäller dessa frågor. Jag tror nog att det är som vanligt, att utredning pågår och att arbetet ska fortsätta.

Men vi har ett väldigt konkret förslag till vad man kan göra och hur man ska kunna börja med det här arbetet. Jag begriper inte varför ni inte kan tillstyrka det förslaget.

En annan fråga är: När få vi miljö- och energideklarationer av bostäder? Hur länge ska vi vänta? Det är fem sex år sedan det här arbetet började. Ska det vara lika trögt som när det gäller frågorna om tillgänglighet för funktionshindrade?

Till sist har jag en fråga som gäller barnen. Gång på gång, år efter år, kommer Barnombudsmannen med precis samma rapport. Problemen är väl beskrivna, väl kända. Boverket har föreslagit förändringar i regelsystemet och i lagstiftningen. Det är mycket konkret och tydligt. Då kan man inte säga att utredning pågår. Fast det är väl ändå rimligare än förra årets avslagsyrkande gällande denna motion. Då hänvisade man till barnens föräldrar. Då var det deras ansvar. Så kompotten varierar något, men det blir inte bättre för det.

Anf. 85 DAG ERICSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller barnsäkerheten i bostäderna är vi rörande ense om att det är en oerhört viktig fråga. Nu håller regeringen på med detta, och Boverket håller på. Man håller på med försöksverksamhet och allt det där. Detta måste få fortsätta och bli klart, alltså dessa utredningar och försöksverksamheter, innan vi går vidare. Sedan säger jag än en gång att vi är överens om att detta är ett viktigt område. Det är mer fråga om hur vi praktiskt handlägger de här frågorna. Då tycker inte vi från utskottets majoritet att vi ska göra en massa tillkännagivanden. Vi väntar på att det här ska bli klart.

Anf. 86 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Dag Ericson och utskottsmajoriteten vill alltså avslå min motion om komplettering av tvåglasfönster med en tredje ruta. Jag har förståelse för att det i alla fall i dagsläget inte finns någon sjö av pengar att ösa ur och att man därför inte vill sätta in pengar för stimulans. Däremot tycker jag nog att det skulle finnas skäl att vidta ytterligare informationsåtgärder. Jag vet att Energimyndigheten har informationsmaterial som jag själv har studerat väldigt noga. Men jag tror inte att det är tillräckligt. Det behöver göras mer. Vad vi kan göra är väl att fortsätta diskussionen på den här punkten och försöka sprida informationen så gott det går även om ni nu inte vill ställa er bakom det direkta motionskravet.

Anf. 87 DAG ERICSON (s) replik:

Fru talman! På den frågan kan jag bara svara att vi också är överens om att det är väldigt bra att sätta in tre, ibland t.o.m. fyra, rutor. Sitter man framför ett tvåglasfönster respektive ett treglasfönster känner man väldigt stor skillnad när det gäller värmen eller kylan som kommer utifrån. Det är alltså alldeles utmärkt. Är det så att det behövs bättre och mer komplett informationsmaterial ställer vi naturligtvis också upp på det. Det är självklart.

Däremot gäller det oerhört stora pengar om det ska bli mycket av det här i hela landet. Det är fruktansvärt många miljarder. Hur många vet jag inte, men det är mycket pengar. Vi är i alla fall helt överens om att vi ska ha bättre informationsinsatser, och även fler informationsinsatser om det behövs. Det är alldeles utmärkt!

Anf. 88 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! När ett parti av ett eller annat skäl hamnar på majoritetsidan kan det ibland bli som i *Pelle Svanslös*, där Bill och Bull med ett ”just det” och en lätt felaktig upprepning av budskapet instämmer i vad

Måns har sagt. Vänsterpartiet och Miljöpartiet känner väl till den situationen från många ärenden. I det här fallet är det Moderaterna som har hamnat på majoritetssidan. Vi har inga reservationer.

Det ska inte tolkas som att vi invänder mot strävandena att exempelvis miljöanpassa byggprocessen eller på annat sätt förbättra byggandet. Däremot är vi inte beredda att urskillningslöst acceptera alla krav på statliga medel och nya regleringar. Det är inte nödvändigt att införa statliga regleringar som måste effektueras i nya komplicerade krav för bygglovgivning. I stället tycker jag att man automatiskt borde få bygglov om inte kommunen har kunnat avgöra ett bygglovsärende inom två månader.

Vi har med tillfredsställelse noterat att byggare och byggherrar i ökad utsträckning har utvecklat sina miljökrav och sin miljöteknik – och sina säkerhetsanordningar också för den delen – vid byggande. Det har de helt enkelt gjort av den anledningen att de har insett att det är ett konkurrensmedel i den kommersiella verksamheten. Utvecklingen går alltså i mångt och mycket av sig självt i den för alla önskvärda riktningen. Vad gäller deklarerationer av bostäder pågår ju en process med försöksverksamhet efter Boverkets rapport, något som också påpekas i betänkandet.

Statens uppgift i de här sammanhangen är ju, som i andra sammanhang när det gäller krav på byggande och byggnader, att ge lagliga ramar för att byggare ska utveckla sin verksamhet på ett sätt som bostadskonsumenter vill ha och efterfrågar. Det gör man inte med överdrivna krav på statliga pengastöd, petimetriska krav på regleringar eller kraftig beskärning av den kommunala kompetensen vad gäller ramar för byggnaders utformning. I nästa ärende ges exempel på en önskvärd ökad frihet vad gäller bl.a. friggebodar och husbåtar.

Socialdemokraterna brukar ofta med avsmak tala om ”systemsifte”. Så gör kanske den oreflekterade vardagskonservative. Det är klart att vi moderater med rätta kan beskyllas för att vara systemskiftare, särskilt vad gäller byggfrågorna. Vi vill ge byggare och bostadskonsumenter större frihet att finna möjligheter att få fram de byggnader som bäst passar krav på ändamålsenlighet, bekvämlighet och miljö utan att säkerheten och tryggheten ifrågasätts. Det är inte alltid detta bäst uppnås genom att man så fort en olägenhet varnas kräver åtgärder, ekonomiska bidrag eller andra regleringar. Smidiga metoder bör först prövas. Detta vill jag säga som en förklaring till vårt ställningstagande i det här ärendet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

9 § Plan- och byggfrågor

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2000/01:BoU9
Plan- och byggfrågor.

Anf. 89 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Det känns skönt att kunna uttrycka sin demokratiska mening utan maskerade poliser, ilska hundar och ilsket trampande hästar.

Plan- och byggfrågor

Det här betänkandet innehåller en rad olika frågor och ganska många reservationer. Jag tänker i huvudsak koncentrera mitt anförande omkring en del av Vänsterpartiets reservationer.

Boendet är kanske den viktigaste grunden för våra liv och våra möjligheter att förverkliga våra livsprojekt. Just därför blir man orolig när man läser de utredningar och undersökningar som gjorts kring otryggheten i boendet. SIFO:s undersökning, gjord på uppdrag av Vår Bostad, visar tydligt att otryggheten är ett stort problem som vi måste ta på största allvar. När vi dessutom vet, tack vare Bengt Owe Birgerssons utredning, att just tryggheten är den viktigaste faktorn bakom människors val av bostad blir det här problemet ännu större.

Undersökningen visar att det framför allt är unga kvinnor som upplever otrygghet i sitt boende. Så mycket som var tredje kvinna i åldern 15–30 år uppger att hon är rädd där hon bor. Oron gäller dessutom framför allt brott som är mycket kränkande till sin karaktär. Det handlar om rädsla för inbrott, överfall och våldtäkt. Undersökningen visar att det är den unga åldersgruppen, de mellan 15 och 19 år, som känner den största rädslan. Den visar också att otryggheten är större i områden med flerfamiljsbostäder än i villaområden. Den rädsla och otrygghet som finns, och som tenderar att öka, innebär faktiskt ett hinder för att utveckla ett demokratiskt och harmoniskt samhälle där alla har möjlighet att delta och bidra med sina kunskaper och erfarenheter.

Vi måste ta rädslan på största allvar och med kraft bekämpa orsakerna. Staten och kommunerna måste tillsammans med andra aktörer på bostadsmarknaden ta ansvar för att faktiskt förändra situationen.

Vi har föreslagit en rad åtgärder som borde vara enkla att bifalla för övriga partier och som inte skulle innebära några större budgetpåverkande insatser. Men tyvärr har vi tvingats reservera oss i denna del.

I grunden handlar detta om tre ganska enkla förslag.

För det första: Arbetet med det brottsförebyggande arbetet måste ske lokalt tillsammans med de boende som är de som har de bästa kunskaperna om den lokala situationen. För att få kunskap, om just detta arbete ska fungera, vill vi ge Boverket i uppdrag att initiera och utvärdera ett sådant arbete samtidigt som man utvärderar de lokala initiativ som redan pågår.

För det andra: Vänsterpartiet har under en rad år krävt obligatoriska boendeplaneringsprogram i kommunerna för att skapa en helhetssyn på boendet. I boendeplaneringsprogram är t.ex. arbetet med trygghet och förebyggande brottsarbete en självklarhet.

För det tredje: Vi menar att varje kommun borde åläggas att ta fram ett kvinnofridsprogram och att de delar som handlar om boendet skulle vara en självklar del av boendeplaneringsprogram.

Fru talman! I målen för bostadspolitiken betonas särskilt vikten av en god uppväxt för barn och ungdomar. Detta har en mycket dålig förankring i den svenska lagstiftningen. Det saknas tydliga och styrande krav när det gäller hur barns lekmiljö ska vara utformad. Och när det gäller redan bebyggd miljö är reglerna om möjligt ännu otydligare. Man måste ställa sig frågan hur barns miljö påverkas av förtätningar, underhåll, anläggning av friytor osv. och vem som ska föra barnens talan i arbetet med översiktsplaner och detaljplaner.

Sverige har ratificerat FN:s barnkonvention och borde därför se till att efterleva densamma. I 3 § i barnkonventionen slås fast att barnens bästa alltid ska komma i första hand och att barnen ska ha rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör dem. I 31 § fastslås att barnen har rätt till lek, vila och fritid. Läger vi samman dessa och en del andra paragrafer kan vi konstatera att Sverige faktiskt bryter mot barnkonventionen och att majoriteten i den här kammaren än så länge inte har varit beredd att göra något åt detta.

I plan- och bygglagen finns det i dag ingenting som tillförsäkrar att barns åsikter och intressen tillvaratas. I utskottsmajoritetens svar på vår motion sägs att man delar vår syn på vikten av att tillvarata barns intresse i samhälls- och trafikplaneringen. Majoriteten hänvisar till utredningar som ser över barns inflytande, och utifrån dessa säger man att ingenting behöver göras utan att vi ska fortsätta att vänta. Jag vädjar till utskottsmajoriteten att ta sitt förnuft till fånga och äntligen besluta sig för att sluta vänta. Det finns kunskap, bl.a. från Norge, om hur vi kan gå till väga. Det finns också kunskaper från Barnombudsmannens utredning och från Boverkets utredning. Det borde vara fullt möjligt att ge regeringen i uppdrag att redan under 2001 ge riktlinjer för hur man kan införa regler i plan- och bygglagen som tillvaratar barns intressen i trafik- och samhällsplanering.

Fru talman! Det kommunala planmonopolet utgör en av grunderna för det kommunala självstyret och bör därför försvaras så långt som möjligt. Utan tvekan utgör det kommunala planmonopolet en viktig demokratisk grundprincip, nämligen principen om att besluten ska fattas så nära människor som möjligt. Samtidigt går det inte att komma ifrån att regioner större än kommuner får allt större betydelse för människor. Detta gäller både avseende boendet och arbetet.

Miljöpåverkan stannar inte heller inom kommungränserna utan påverkar lokalt, regionalt, nationellt och globalt. Om vi i Sverige har en stark planering på det lokala planet har vi en mycket svag regional planering. I Vänsterpartiets reservation 6 pekar vi på behovet av att stärka den regionala planeringen vad avser beslut som påverkar mellankommunalt och regionalt. Även om det kommunala planmonopolet inte berättigar till vilka beslut som helst utan regleras av PBL:s krav på intresseavvägningar och beslutsunderlag, så visar inte minst etableringen av externa köpcentrum att det finns stora brister i den regionala planeringen.

Vi föreslår därför två förtydliganden i PBL när det gäller lokaliseringsbeslut som får mellankommunala eller regionala effekter utan att för den sakens skull göra några inskränkningar i det kommunala planmonopolet.

Våra krav är för det första att ställa formella krav på beslutsunderlaget inför beslut som får mellankommunala och regionala konsekvenser. Detta skulle skapa bättre förutsättningar för ordentliga konsekvensutredningar och ge länsstyrelserna ett verkningsfullt redskap i diskussionerna med kommunerna. För det andra ställer vi krav på att planläggningsbeslut oavsett vad det får ingripande regionala effekter ska belysas i översiktsplan före detaljplaneläggning.

Utvecklingen i Skåne avseende externa köpcentrum visar att det nu är nödvändigt att göra någonting åt situationen. Jag har tidigare vid varje sådan här debatt sagt att jag egentligen är beredd att tillstyrka ett morato-

rium för utvecklande av fler externa köpcentrum med tanke på att ingenting sker i fråga om lagstiftningen som skärper den regionala möjligheten till planering.

Fru talman! Avslutningsvis: Tystnad är en bristvara framför allt i tätorter samtidigt som det i en god livsmiljö måste finnas möjligheter att uppleva tystnad. Bristen på tystnad kombineras också alltmer med störande buller. Och att få vara riktigt ostörd är i det närmaste en lyx i många av våra tätortsområden. Det borde vara en självklar rättighet att få slippa vara ständigt störd av buller och i stället ha rätten att uppleva tystnaden. Behovet av att analysera bullersituationen i boendemiljöer, natur och rekreationsområden är akut. Utan tvekan är detta en folkhälsofråga värd att ta på största allvar. Vi vet bl.a. genom Världshälsoorganisationen att buller är ett växande problem som ger upphov till en rad olika besvär, alltifrån försämrad prestationsförmåga till allvarliga hörselskador. För att inte ytterligare förvärra situationen är det viktigt att vi i Sverige tar den här frågan på allvar, så att vi inte får en ohållbar ljudsituation i framtiden. Lösningarna som man i dag använder handlar mer om att dämpa effekterna av buller, om att sätta bullerskärm, förstärka fönster och liknande, och mindre om att faktiskt minska bullret vid källan. Det mekaniserade samhället som i många delar gett människor ett bättre liv innebär också med automatik att bullret ökar. Och det finns i dag ingenting som tyder på att den här situationen skulle förbättras. Den passivitet som utskottsmajoriteten har valt i den här frågan är för mig ganska svårbegriplig.

Med de riktvärden som finns i dag avseende buller finns det ingen garanti för att bullerfria miljöer kommer att finnas kvar i tätortsnära områden. De leder inte heller till att redan bebyggd miljö saneras från oöfogat buller. Det borde vara en självklarhet att alla konsekvenser vid nybyggnation och ombyggnation sätts in i en helhetsbild avseende bl.a. buller. Kommunerna borde få tillräckliga kunskaper och planeringsinstrument för att kunna undanta tysta områden från exploateringar. Bara genom att belysa hela bullersituationen får man en tillräcklig bild av hur bullret påverkar miljön.

Utöver det jag redan har sagt har vi i vår motion pekat på ytterligare två åtgärder som skulle kunna vara en viktig del för att vända utvecklingen. Båda förslagen innebär att vi ger Boverket i uppdrag att förbättra kunskapen och verktygen kring bekämpandet av buller och bevarandet av de tysta miljöerna. Vi skulle vilja att Boverket får i uppdrag att inventera bullerfria miljöer och att Boverket av regeringen får i uppdrag att utveckla och sprida kunskap om hanteringen av buller vid fysisk planering.

Av en för mig fullständigt obegriplig anledning kan utskottsmajoriteten inte tänka sig att tillstyrka våra förslag.

Fru talman! Jag yrkar bifall till våra reservationer 6 och 17.

Anf. 90 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 7 under punkt 5 men självklart står jag också bakom övriga nio reservationer som vi kristdemokrater har i detta betänkande.

I bostadsutskottets betänkande nr 9 behandlas en rad angelägna motioner framlagda under allmänna motionstiden som berör hur vi ska planera vårt samhälle och vad vi som politiker vill ändra på i nuvarande lagstiftning. Jag vill börja med att klarlägga Kristdemokraternas grund-

läggande åsikt om kommunernas ansvar när det gäller samhällsplaneringen och bostadsfrågorna.

Vi har genom PBL och planmonopolet gett kommunerna mandat att driva dessa frågor. Detta stämmer helt med subsidiaritetsprincipen, som vi värnar om och som lättast kan uttryckas i orden: Rätt makt på rätt plats. Vi som rikspolitiker ska ge våra kommunala företrädare verktyg för att kunna klara denna roll och skapa ett ramverk.

Plan- och bygglagen är ett bra verktyg. Rätt tillämpad fungerar den i stora stycken väl när det gäller planprocessen. Dock behöver den ändras i några avsnitt, just för att underlätta tillämpningen på kommunal nivå. Ett av dessa områden handlar om att i PBL mycket starkare markera vikten av medborgarnas inflytande vid alla former av planläggning av kommunernas mark- och vattenområden. Det är viktigt att medborgarna tidigt kommer in i planprocessen och att deras önskemål beaktas i det fortsatta planarbetet. Om detta görs kommer medborgarna att känna delaktighet, och risken för okynnesöverklagande minskar. Självklart ska rätten och möjligheten att överklaga både planer och bygglov kvarstå men en förenkling måste till här.

De initiativ som regeringen har tagit i samarbete med bl.a. Svenska Kommunförbundet för att föreslå förenklingar för överprövningen av kommunala plan- och bygglovsärenden är ett steg i rätt riktning. Vi har ändå en reservation i detta ärende för att påtala vikten av att detta snabbt kommer till stånd.

Låt mig här få nämna ett positivt exempel från min hemkommun Göteborg som visar hur planprocessen kan bedrivas. En kvinnlig planarkitekt har tillsammans med en beteendevetare i vad som skulle kunna bli ett komplicerat planärende valt att inte bara på traditionellt sätt hänga ut detaljplanen i biblioteket för att inhämta allmänhetens synpunkter utan också, i ett mycket tidigt skede i planprocessen, sammankalla de boende – i detta fall enbart kvinnliga boende – för att de ska kunna beredas tillfälle att på själva skisstadiet komma in med sina åsikter. Planprocessen tog längre tid men alla var nöjda eftersom planen inte överklagades.

Det bör av PBL klart framgå att direktiven när det gäller handläggningen av detaljplaner och översiktsplaner är minimikrav, inte maximikrav.

Att bygga ett samhälle där alla trivs och känner delaktighet och trygghet kräver en vision av det goda samhället. Denna vision innebär för Kristdemokraterna att allt samhällsbyggande ska ske utifrån människans behov av de små gemenskaperna. Planerare på alla nivåer bör alltid utgå från perspektivet om vad som är bra för små gemenskaper. Ett sådant synsätt innebär att man vid bostadsområdesplanering skapar utrymmen för människor att mötas samt skapar ett småskaligt och greppbart boende också för de minsta av våra medborgare – barnen.

I FN:s barnkonvention slås det fast att barnens bästa alltid ska komma i första rummet och att deras delaktighet och åsikter är viktiga i allt som berör dem. Detta bör även komma till uttryck i vår svenska plan- och bygglagstiftning där just samhällsplaneringen regleras.

Vi kristdemokrater vill att det ska göras konsekvensbeskrivningar av barnens situation när ett bostadsområde ska byggas eller utvecklas och att de små gemenskaperna tas till vara.

Fru talman! Kommunerna bär huvudansvaret när det allmännas intresse beaktas. Detta ställer höga krav på beslutsunderlaget och öppenheten samt när det gäller att så många intressenter som möjligt får chansen att delta i planprocessen. Till det allmännas intresse hör miljöhänsyn, estetik, kulturarv, kulturhistoria, trygghet, trivsel, närhet m.m. Dessa intressen ska vägas mot enskilda intressen och fri konkurrens.

Planmonopolet innebär möjligheter att styra samhällsutvecklingen men också en skyldighet att genom planer göra avvägningar mellan enskilda och allmänna intressen. Detta framkommer särskilt tydligt vid etablering av externa stormarknader.

I ett särskilt yttrande i betänkandet har vi klarlagt den kristdemokratiska synen när det gäller externetableringar och handelsändamålet så som det regleras i 5 kap. 7 § plan- och bygglagen.

Där står det att planen inte får göras mer detaljerad än som är *nödvändigt* med hänsyn till *syftet* med den. Bestämmelser som närmare reglerar möjligheterna att bedriva handel får meddelas endast om det finns *skäl av betydande vikt*.

Det innebär att lagstiftningen lägger sig på tre olika nivåer och ger kommunen möjlighet att själv bestämma vilken nivå och detaljeringsgrad som kommunen ska välja. Lagstiftningen betonar att kommunen ska beakta det nödvändiga syftet med detaljeringsgraden och att det ska finnas skäl av betydande vikt för att en detaljreglering eller särreglering ska beslutas.

Vi kristdemokrater anser att PBL med sina olika detaljeringsgrader när det gäller att reglera handelsändamålet är ett bra verktyg för kommunpolitikerna men vi vill tillfoga ytterligare två komponenter för att verktyget ska bli fullgott.

Först och främst bör kommunerna upprätta en handelspolicy för hur de vill utveckla handeln. Detta bör göras när man en gång per mandatperiod gör översynen av översiktsplanen och ske i samarbete med närliggande kommuner. Här har länsstyrelserna genom PBL fått ett ansvar att bevaka de mellankommunala intressena.

Vidare vill vi kristdemokrater att det vid all planering av stormarknader ska upprättas en konsekvensanalys som sätter människan i centrum och som särskilt belyser följande:

- hur etableringen påverkar det sociala livet,
- hur familjens behov tillgodoses,
- hur äldre och handikappade påverkas positivt respektive negativt samt
- hur det påverkar skillnader mellan tidrika och tidfattiga människor och mellan rika och fattiga människor – frågan är om etableringen tar hänsyn till alla dessa kategorier.

Fru talman! Människor behöver stillhet och tystnad. I anslutning till städer är tystnad på väg att bli en bristvara i vårt land – och är det redan nu på kontinenten.

I Göteborg bereds i fullmäktige just nu en kristdemokratisk motion om kartläggning av tysta zoner. Det visar sig att det är svårt att hitta tystnad i vildmarksområdena runt Göteborg. Park- och naturförvaltning-

en kom fram till *tre* områden där det kan finnas platser med omgivningsbuller under 30 dB(A).

Det finns i miljöbalken lagstöd för att bevara tysta områden.

Människorna behöver stillhet och naturupplevelser, inte minst när tillvaron blir alltmer stressad och fragmenterad. S.k. tysta zoner är en värdefull resurs också från fritids-, kultur- och turismsynpunkt. Att höra bäckens porlande, vågornas kluckande mot stranden och fågelkvitter utan ackompanjemang av ett obestämt brus är en väsentlig del av hur vi upplever naturen och livskvaliteten.

En tyst zon behöver inte vara ett naturområde, utan det kan även vara fråga om stadsdelar som är relativt ostörda där man t.ex. håller efter obalanserade fläktar och värmepumpar.

Det bör vara lika självklart att inventera ostörda områden som att inventera natur- och kulturintressena, anser vi kristdemokrater.

Fru talman! Agenda 21 är ett handlingsprogram för hållbar utveckling antaget vid FN:s konferens om miljö och utveckling 1992 i Rio de Janeiro. Agenda 21 kan sammanfattas som en uppmaning att arbeta för en hållbar samhällsutveckling.

Hur vi människor utnyttjar och förvaltar naturen och dess resurser är det största avsnittet i Agenda 21.

Olika samhällsgruppers roll behöver stärkas. Kvinnornas missgynnade ställning i världen är oacceptabel. Urbefolkningarna har en genom generationer utvecklad kunskap om sina områden som inte tas till vara. På liknande sätt belyser Agenda 21 den roll som t.ex. barn och ungdomar, organisationer, fackföreningar, forskare och jordbrukare spelar för en hållbar utveckling.

Habitat är ett handlingsprogram som antogs vid FN:s världskonferens 1996 i Istanbul. Habitatagendan inriktades på två övergripande mål:

- en rimlig bostad för alla och
- en hållbar utveckling av människors boplatser i en värld av växande städer.

Habitatagendan och Agenda 21 är viktiga dokument. Vi kristdemokrater anser att det är av stor vikt att dessa följs upp och får genomslag i kommunernas översiktsplaner, inte minst när det gäller hemlösheten. En rimlig bostad för alla talas det om i Habitatagendan. Där ligger vi inte långt framme!

Fru talman! Låt mig till sist ta upp en reservation som berör samrådsplikten inför markarbeten.

Arbeten som innebär att gator och torg, liksom andra allmänna platser, grävs upp gäller i stor utsträckning reparationer av olika ledningsnät. I sådana fall förekommer enligt lag normalt inga krav på att samråd ska ske med representanter för berörda fastigheter. Detta kan innebära allvarliga ekonomiska avbräck för en näringsidkare som finner sin ingång till affären upprävd, utan att ha fått information om att detta skulle ske eller utan att ha kunnat påverka tidpunkten för arbetet.

I den reservation som vi delar med de övriga borgliga partierna föreslås att plan- och bygglagen ska kompletteras med en samrådsplikt avseende dem som berörs av ingreppen. Skyldigheten bör naturligtvis inte

omfatta brådskande arbeten eller sådana som genomförs endast under kortare tid eller som på annat sätt är av mindre omfattning.

Övriga avsnitt i detta betänkande där vi kristdemokrater har reservationer kommer Harald Bergström att beröra i sitt anförande.

Anf. 91 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Bland många goda ord från Annelie Enochson fanns två punkter som jag blev lite fundersam över. Den ena gäller barnens faktiska möjligheter att bli delaktiga i samhällsplaneringen. Man står ganska tomhänt när det gäller hur dessa möjligheter ska kunna tillgodoses, även om man använder vackra ord i sina skrivningar.

Owe Hellberg och jag själv har i reservation 4 faktiskt försökt gå in på en reglering av barnens rätt att få sina synpunkter hörda. Jag beklagar att man från kd:s sida inte har varit beredd att tillstyrka den utan föredragit att använda vackra ord.

På samma sätt är det med de externa handelsetableringarna, där man nöjer sig med att avge ett särskilt yttrande men inte vill reservera sig eller skriva under på reservation 6, som vi från Vänsterpartiet har avgivit. Miljöpartiet har ställt sig bakom denna reservation, som handlar om att reglera förutsättningarna för de externa köpcentrumen. Möjligtvis är det flirten med moderaterna inför nästa val som gör att kd inte är beredd att faktiskt driva de här frågorna utan bara vill prata om dem.

Anf. 92 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Vad för det första gäller barnens inflytande har vi avgivit en reservation där detta behandlas. Om Sten Lundström läser på finner han att vi har skrivit om det i vår reservation 1. Vi framhåller där att vi anser att det måste göras konsekvensbeskrivningar av barnens situation i samband med utveckling av bostadsområden. Detta har vi alltså redan beaktat i vår reservation.

När det sedan gäller stormarknadsetableringar tycker vi att PBL är bra som den är. När vi förra året hade en liknande diskussion här i kammarerna kom samma fråga upp. Vi sade då att vi ville fundera på detta, och det har vi nu gjort under ett år. Det har lett till ett särskilt yttrande där vi klarlägger vad vi anser i frågan. Vi tycker att det som i dag föreskrivs i PBL, där kommunerna ges möjlighet att på tre olika nivåer själva bestämma vilken detaljeringsgrad de vill ha, är fullt tillräckligt. Vidare ger PBL i dag utrymme för länsstyrelserna att bevaka de mellankommunala intressena. Vi tycker att också det är bra.

I Sten Lundströms hemlän Skåne har man haft problem med detta. Det beror i mycket på att länsstyrelsen har varit passiv och inte följt PBL.

Anf. 93 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Låt mig bara konstatera att det är långt ifrån bara Skåne som har de här problemen. I Göteborg, Trollhättan osv. växer externa köpcentrum upp som svampar ur jorden, med sin miljöpåverkan och konsekvenser i form av bristande service i ytterområden o.d. Det visar att PBL inte är tillräcklig. Vi måste skärpa PBL och ge den lagen en mycket tydligare regional prägel i de här avseendena. Regionerna måste få mycket större inflytande över den regionala planeringen än vad de har i

dag. Jag kan bara beklaga att kristdemokraterna inte riktigt har insett detta.

Vad gäller barnens rättigheter skriver ni att ni vill ha beskrivningar av effekter för barnen vid ny- och ombyggnation, men ni skriver ingenting om på vilket sätt man ska kunna åstadkomma detta. Ni har inga idéer om vilka som ska företräda barnen när de inte kan företräda sig själva. Det är därför som jag menar att ni bara ägnar er åt att skriva vackra ord.

Anf. 94 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! När det gäller externhandeln tror jag att Sten Lundström får acceptera att vi har olika åsikter. Vi anser att PBL i dag fyller ett bra syfte om den tillämpas rätt. Vi vill också att våra kommunala företrädare liksom länsstyrelserna ska ta ett mycket aktivare ansvar. Även när det gäller barnen tror vi att våra kommunala företrädare klarar att göra en vettig konsekvensbeskrivning, om vi bara ger dem verktygen för detta. Vi vill inte toppstyra allt, utan vi vill lämna över mycket av makten till våra kommunala företrädare.

Anf. 95 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Centerpartiets politik syftar till att låta var och en växa som människa och ha möjlighet att få ett rikt liv. Livet går ju inte i repris. Människor måste ha frihet samtidigt som de har trygghet.

En politik för ett samhälle där människor får växa måste enligt vår mening präglas av livskraft, där människor får möjligheter att utvecklas och ta ansvar för sig själva och för varandra. Den måste också präglas av livskvalitet, som gör att människor mår bra och trivs med sin livssituation. Det handlar om hälsa och välbefinnande i livets olika skeden.

Upplevelsen av livskvalitet är ju individuell. Politiken måste därför handla om att ge förutsättningar för större välbefinnande genom ökad makt över den egna vardagen och möjligheter till en sund livsmiljö.

Politiken måste också präglas av att människor själva och tillsammans får möjlighet att bestämma hur de vill utforma sina liv och sitt samhälle. Det förutsätter att vi här i Sveriges riksdag aktivt låter kommuner, regioner och människor ta över allt fler uppgifter och att man litar på att människor tillsammans kan och vill ta ansvar.

I det här betänkandet handlar många motioner just om livskvalitet, livskraft och självbestämmande. Det börjar med Centerpartiets motion om att det bör införas en ny planeringsstrategi för ökad mångfald med lokala lösningar. Centerpartiet förespråkar ett planeringsperspektiv nedifrån och upp, en planeringsmodell där könsperspektiv och miljötänkande är naturliga inslag, där det råder ett starkt inflytande för lokala utvecklingsgrupper samt där det bedrivs ett intensivt samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor.

Fru talman! Byggande, boende och samhällsplanering är viktiga områden. De är förutsättningar för alla människors liv, och de påverkar både vardag och helg, både yrkeslivet och fritiden. Samhällsplaneringsfrågor berör alla.

Jag ska be att få citera ur ett pressmeddelande:

”Många har varit aningslösa och betraktat fysisk planering och byggd miljö som könsneutral. I praktiken har det varit männens område.

Kvinnor och män har allt att vinna på att skapa ett mer jämställt samhälle, vilket också bör gälla planeringen av hela vår fysiska livsmiljö.”

Detta var slutsatsen i pressmeddelandet i samband med att Boverket 1996 till regeringen lämnade rapporten *Hela samhället*.

Kolleger! Det har gått några år sedan dess, men vi ser nu år 2001 att det inte har hänt särskilt mycket på området. Inte minst kan vi konstatera att kvinnor och barn i Sverige inte är involverade i den fysiska samhällsplaneringen i den utsträckning som är önskvärd. Därför återkommer det även i det här betänkandet motioner om dessa frågor.

Erfarenheterna visar också att kvinnor och män har olika behov och faktiskt värderar den fysiska miljön olika. Forskning och studier visar på att kvinnor och män närmar sig rumsliga frågor på olika sätt. En bild är att männen reser till Bryssel medan kvinnorna sköter komposten för att frälsa världen. Jag tycker att det är en ganska rolig beskrivning, som naturligtvis får tas med en smula salt men som ändå visar på rikedomen i att vi är olika. Det är en tillgång som vi måste ta till vara.

Fru talman! Det är i det här sammanhanget också viktigt att framhålla betydelsen av trygghet i boendet. Kring brottsförebyggande planering finns det flera reservationer med lite olika inriktning. Jag ser dock en gemensam strävan att framhålla den grundläggande förutsättningen att för att människor ska kunna få livskvalitet i boendet måste den miljö där man bor och lever vara trygg.

Sverige har traditionellt uppfattats som ett mycket tryggt land att bo i. Dessvärre visar nu undersökningar att det finns en stor otrygghet i våra bostadsområden. Människor är rädda. Undersökningar visar dessvärre också att många yngre människor liksom också kvinnor är rädda. Detta måste vi ta på allvar, och vi måste se till att våra bostadsområden planeras så att denna oro i största möjliga mån försvinner. Vi måste få öppna, ljusa, trevliga och vackra miljöer. Vi måste ha omsorg om varandra. Brottsförebyggande aspekter måste alltså vägas in i all samhällsplanering.

Fru talman! Det skulle vara lätt att fastna i argumentationen kring den motionen i tio minuter, men det ska jag inte göra. Det återstår fler motioner som är värda att belysa. Det handlar om flexibilitet i planeringen, vid bygglovsgivning och planhantering. Det handlar om tysta miljöer. Det handlar om stormarknadsetableringar och handelsändamål. Det gäller kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer som måste bevaras, för att människor ska kunna känna igen sig. Det pratas om rotlöshet. Då är dessa byggnader och kulturella miljöer oerhört viktiga. Jag ska inte ta så mycket mer tid med det. Jag vill dock uppmana de som är intresserade att läsa reservationerna på dessa områden och även de särskilda yttrandena.

Fru talman! Till sist vill jag speciellt uppmärksamma reservation 29, Gröna områden och strandnära mark. Det handlar speciellt om städernas och tätorternas grönområden.

En förutsättning för att vi ska få bra städer, som kan erbjuda bra livsmiljöer för människor, är att vi slår vakt om grönområdena. Det är livsviktigt att vi har gröna lungor som hjälper oss att ta hand om alla utsläpp som trots allt finns, där många människor bor och många bilar rusar fram. Vi är många som ska samsas om plats.

Centerpartiet vill ha en genomtänkt strategi för hur grönområden ska kunna bevaras och utvecklas.

Ett speciellt slags grönområde är de naturstränder som finns i närheten av de större städerna. Vi har det vackert omkring oss. Vi har ganska mycket vatten i vårt land. Det är värdefulla områden, såväl för den biologiska mångfalden som för människorna. Det behövs samlade regler för användandet av strandnära mark i tätortsnära områden.

Det är intressant att ha tagit del av planeringen inför Bomässan i Malmö, som just lyfter fram betydelsen av gröna områden. Det behövs en intensiv marknadsföring, så vi kan bli eniga i riksdagen om att skydda dessa områden

Fru talman! Jag ber till sist att få yrka bifall till reservation 2 och reservation 29. Jag står naturligtvis bakom övriga reservationer som Centerpartiet har anmält.

Anf. 96 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Enligt talarordningen mellan partierna hamnar Folkpartiet relativt sent på talarlistan. Därför är det inte särskilt stor anledning för mig att ta alltför mycket av kammarens tid i anspråk för att argumentera för de olika reservationer där Folkpartiet är med tillsammans med andra, som andra redan har talat om och för. Vi i Folkpartiet har bara en egen reservation, som gäller brottsförebyggande planering. Jag avser inte att yrka bifall till den, för att slippa tidsödande kontrapositionsvoteringar. De brukar inte vara särskilt populära hos ledamöterna.

Jag vill kortfattat beröra de olika punkter där vår mening avviker från utskottsmajoritetens. De fyra borgerliga partierna har en gemensam reservation beträffande punkt 3, som handlar om planprocessen. Reservationen gäller i korthet att möjligheterna att överklaga byggplaner måste begränsas. Den tidsutdräkt som överklagandena ofta medför fördyrar bostadsbyggandet, som ju redan i dag kostar alldeles för mycket pengar.

I dag kan en detaljplan överklagas i tre instanser och ett efterföljande bygglov i upp till fyra instanser. Vi anser att överklagandena bör kunna begränsas, givetvis utan att man ska göra det omöjligt att överklaga när det verkligen finns skäl. Jag yrkar därför bifall till reservation 5.

Nästa punkt där vi har reserverat oss, punkt 6, gäller kommunernas flexibilitet i planeringen. Jag vill verkligen stryka under att det är angeläget att man ser över vad det beror på att kommunerna inte tillräckligt har utnyttjat de möjligheter som finns att vara mer flexibla i tillämpningen av plan- och bygglagen.

Punkt 11 handlar om brottsförebyggande planering. Där har Folkpartiet, som jag nämnde, en egen reservation. Vi anser bl.a. att kravet på en trygg och säker närmiljö bör föras in i kapitel 2 i PBL som ett allmänintresse som ska beaktas vid planläggning och lokalisering av bebyggelse m.m.

Under punkt 14 har vi, tillsammans med kd och Centern, en reservation som gäller kvalitetsansvarig och tillsynsansvarig. Mina borgerliga kolleger har berört det. Jag vill ändå understryka att den kvalitetsansvariges uppgifter på ett entydigt sätt måste definieras i lagstiftningen. PBL bör därför omarbetas just med syfte att förtydliga rollen hos den som är kvalitetsansvarig.

Under punkt 3, som handlar om kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, har vi en reservation tillsammans med kd och Vänsterpartiet. Tidigare kunde byggnadsnämnderna, med stöd i lagstiftningen, vägra att ge bygglov för sådana inre förändringar som ansågs förvanska en byggnad. Med nuvarande lagstiftning är det svårare att förhindra sådana förändringar. Vi anser att lagstiftningen bör skärpas på så sätt att alla förändringar inne i byggnader av det här slaget ska omfattas av lagstiftningen.

Under punkt 26, som gäller samrådspåbikt inför markarbeten, har, som tidigare talare har sagt, de fyra borgerliga partierna en gemensam reservation. När markarbeten genomförs i en kommun kan, som nämnts, näringsidkare påverkas negativt om arbetena drar ut på tiden, genom att tillträde till deras lokaler och butiker förhindras eller försväras. Vi anser alltså att samråd ska vara en skyldighet vid dylika arbeten.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga reservationer där Folkpartiet finns med men yrkar bifall endast till nr 5.

Anf. 97 LEIF JAKOBSSON (s):

Fru talman! Det ärende vi nu behandlar spänner över en mängd olika frågor, trots att det är samma lagstiftning, PBL, som är dagens ämne. Det finns 33 reservationer. Jag ska i mitt inlägg kommentera våra ställningstaganden i en del av frågorna. Först måste jag dock ge uttryck för min förvåning när jag ser alla dessa motionskrav från borgerliga ledamöter om fler regler och inskränkningar i kommunernas rättigheter. Samma partier som i de högtidliga talen pratar om minskat krångel, mer självstyrelse och färre regleringar framför bara i det här betänkandet krav på

- att staten ska utreda varför kommunernas byggnadsnämnder inte är så flexibla som de borgerliga partierna tycker att de ska vara,
- att staten ska avskaffa kommunernas rätt att planera för handelsändamål,
- att staten ska upprätta en databas över ämnen som används i byggen,
- att staten ska precisera det kommunala ansvaret för byggloven,
- att staten ska ålägga kommunerna att informera inte bara fastighetsägarna utan även näringsidkare innan gatuarbete,
- att staten ska ålägga personer boendeplikt om de äger fastigheter i skärgården,
- och sist men inte minst att staten ska klargöra för kommunerna och domstolarna hur man definierar begreppet "en städad tomt".

Jag säger inte att det är fel att föra fram krav på regleringar, lagstiftning och liknande. Det är naturligtvis ett sätt att förändra verkligheten. Men jag tror att man ska vara lite försiktig om man marknadsför sina partier som dem som står för mindre regler och mindre krångel när man i motionsfloden kommer med så många nya krav.

Lyssnade man på debatten om det föregående betänkandet var det också signifikativt att det från de partier som så ofta talar om behovet av avreglering inte var någon hejd på hur mycket nytt som skulle in i lag-

stiftningen för att styra och ställa i kommuner och i andras leverne och värv.

För oss socialdemokrater är lagstiftning naturligtvis ett sätt att styra. Det är ett sätt för oss i parlamentet, i Sveriges riksdag, att bestämma om framtiden och tillvarata olika intressen. Men det vi talar om här, plan- och bygglagen, är en lagstiftning som hanteras av kommunala politiker.

Det är våra partivänner som sitter runt om i alla landets kommuner som hanterar denna lagstiftning. För oss är det minst lika viktigt att vi arbetar med innehållet i frågorna som att med något slags plakatpolitik föra in det ena eller det andra perspektivet i lagstiftningen. Jag ställer mig ofta frågan: Till vilken praktisk nytta är det?

Flera har varit inne på barnens rättigheter och barnens perspektiv, och man hänvisar till barnkonventionen. Det är självklart. Barnkonventionen har Sverige ratificerat oavsett om det hänvisas till den i plan- och bygglagen eller ej. Den gäller ändå för våra partikamrater i byggnadsnämnderna.

På samma sätt är det naturligtvis med många av de andra aspekter som man för in. Det är väldigt underligt om vi i lagstiftningen måste skriva in att de lokala politikerna måste tänka på barn, kvinnor, miljö, brottsförebyggande arbete och medborgarinflytande. Det är väl det allting handlar om, och det är väl det politiken handlar om? Låt oss när det gäller att lagstifta hålla oss till de stora dragen och låta våra partivänner i kommunerna sköta en hel del.

Fru talman! I betänkandet tas frågan om kvalitetskontrollen av byggnationen upp. Det är en i högsta grad aktuell fråga, inte minst efter avslöjandena av de skandalösa förhållandena i samband med byggandet av Hammarby sjöstad. Det är alldeles uppenbart att den som är ansvarig för det bygget kommer att få stå ansvarig och borde rejält skämmas för det som skett. Det är inte bara det att de bostäderna är väldigt dyra. De är tydligen också obeboeliga.

Detta måste få allvarliga konsekvenser. Byggbranschen måste ta det till sig och se över vad det är som gör att det kan gå så snett. Jag hoppas att Hammarby sjöstad är ett engångsexempel, men jag vågar inte tro det. Jag vet att Boverket tittar på det och försöker att se om det finns något mönster och om vi kan förvänta oss fler sådana fall. Då måste allvarliga åtgärder vidtas.

Det ställer frågan om bygg- och kvalitetskontroll på sin spets. Tidigare hade kommunerna ett större ansvar för kontrollen. I det nya systemet med kvalitetsansvarig är det byggherren som har ansvaret. Det ifrågasätts här, och en del vill att man ska förtydliga det. Det kommer att ge anledning till diskussioner om hur systemet ska se ut i framtiden. Erfarenheterna från det som har hänt kommer att göra att det kommer att bli en diskussion när vi har ett underlag.

Jag vill ändå redan nu säga att vi ska undvika att lyfta bort ansvaret från dem som bygger. En ren kommunaliseringen eller någon form av förstatligande av ansvaret skulle tyvärr antagligen innebära att skadeståndsanspråk och allt annat i framtiden i stället faller på kommunerna eller på samhället i stort. Det är ytterst viktigt att vi behåller det hundra procentiga ansvarsförhållandet. Det är byggherren som är ansvarig för det han bygger.

Flera motioner handlar om brottsförebyggande planering. Det är en fråga som förtjänar större utrymme i den bostadspolitiska debatten. Flera har talat om hur hyresgästerna i olika undersökningar sagt att det är mycket viktigare än att bo nära centrum, teater eller något annat. Ett bostadsområde som kan erbjuda trygghet är det man sätter allra högst.

Det är också därför regeringen har gett uppdraget till Brottsförebyggande rådet att utveckla arbetet med åtgärder som ökar tryggheten i bebyggelsen. Vi är i stort sett överens här. Skillnaden är att i en del reservationer vill man markera att det redan skulle ha varit gjort eller att det ska göras lite snabbare. Men i sakfrågan finns det ingenting som skiljer. Därför finns det heller ingen anledning för riksdagen att nu ta något initiativ.

Frågan om externt belägna stormarknader berörs i flera motioner. Jag delar oron. Men det är en fråga som ändå bäst hanteras av kommunerna i samverkan. Länsstyrelsen har ansvaret för att se till att samordning och samråd ser. Vi har sett att länsstyrelser har stoppat en del diskutabla etableringar.

Själv tycker jag att det borde vara en självklar fråga för de regionala självstyrelseorganen att engagera sig i. Så var också fallet i Skåne fram till dess det blev en borgerlig majoritet, som har avsvurit sig allt intresse och allt engagemang. Därefter har situationen blivit som den har blivit med kommuner som bekrigar varandra.

Vi har också i bostadsutskottet enats om att närmare studera hur länsstyrelserna hanterar uppgiften. Förhoppningsvis kan den granskningen ge kunskap om läget och om vad som kan göras vidare.

Det moderata kravet på samrådspålit med näringsidkare för kommunerna inför markarbeten har vi diskuterat tidigare. Vi har kommit fram till att kommunerna har den rollen gentemot fastighetsägarna. Nu vill moderaterna gå ett steg längre och tvinga kommunerna att söka upp samtliga näringsidkare.

Något ansvar måste väl ändå fastighetsägarna ha. Har ni egentligen funderat på vilka register som kommunerna måste bygga upp över näringsidkare som är hyresgäster för att leva upp till en sådan eventuell lagtext? Det låter alldeles orimligt.

Det är väl snarare så att kommunerna själva har ett intresse av att det ska fungera bra för näringsidkarna i kommunen och se till att informera och samråda i allas intresse. Varför misstror moderaterna kommunerna till den milda grad att de vill införa ny tvångslagstiftning?

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande BoU9 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 98 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det är förvånande att Leif Jakobsson som företrädare för Socialdemokraterna och därmed också för regeringen börjar sitt anförande med att raljera över att vi vill ha nya regler som månar om människorna, att vi vill ha ett planeringsperspektiv som är nedifrån och upp, att vi vill ha en planeringsmodell där könsperspektiv och miljötänkande är naturliga inslag och där det finns ett starkt inflytande för lokala utvecklingsgrupper.

Det är ändå så att vi är riksdagsledamöter, Leif Jakobsson! Det här är riksdagen, och det är här som man stiftar lagar. Det vore främmande för

mig som riksdagsledamot att bara stjälpä över allt på andra. Det är ju ändå här som vi har möjlighet att göra någonting åt detta när människor inte har den livskraft, den livskvalitet och det självbestämmande som vi i Centerpartiet vill ha. Då tänker vi även driva på så att lagstiftningen blir som vi vill. Det trodde jag att också Leif Jakobsson hade som ambition.

Anf. 99 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt, Rigmor Stenmark. För mig är lagstiftning en av de metoder som vi naturligtvis ska använda. Jag raljerade inte över att kraven ställdes. Om jag på något sätt var lite grann raljant eller ironisk så handlade det om sambandet mellan kraven och den övergripande retoriken från de borgerliga partierna om att minska regleringar, minska lagar och minska pappersfloden osv.

Jag har den fullaste respekt för att riksdagsledamöter vill ändra och skärpa lagar. Men när man håller högtidstalen, och när man pratar om hur den kommunala självstyrelsen är det totala fundamentet i vår demokrati så bör man också tänka på att man samtidigt från partier skriver motioner som innebär inskränkningar och pepinnar till kommunerna.

Anf. 100 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det minsta man kan begära när någon börjar gräva gropar i enskilda människors marker för att lägga ned ledningar är väl att det bör finnas ett samråd. Det tycker jag inte är någon liten fråga – jag tycker att det är en fråga som man verkligen borde ta på allvar. Vi borde få en lagstiftning som säger att det absolut måste vara ett samråd. I dag är det inte så. Man behöver inte ens ha ett avtal med kommunen, utan det får man bara om kommunen välvilligt tar till vara förbindelserna med markägarna och vill ha goda sådana.

Jag tycker att Leif Jakobsson bör ta till sig de synpunkter som har kommit fram och se till att det blir ett samrådsförfarande när man tar annans mark, även om man bara lånar den för att lägga ned rör eller vad det nu kan vara.

Anf. 101 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Återigen vill jag säga att det är kommunerna och de som är valda av människor i kommunerna som hanterar den här frågan. Hela utgångspunkten för Rigmor Stenmarks resonemang är att det skulle finnas lokala politiker som tycker att det är trevligt att gräva i andras marker utan att prata med dem. Det är väl fullständigt självklart i mellanmänniskliga förhållanden att man har denna typ av samråd!

Frågan är bara om vi här i riksdagen alltid ska behöva lagstifta om allting sådant. Det är där som våra synsätt skiljer sig.

Anf. 102 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Leif Jakobssons försvar för att inte tillstyrka några motioner går uppenbarligen någonstans ut på att vi har partivänner runtom i landet som sköter detta bättre. Även jag är övertygad om att vi i de flesta detaljfrågor har lokalpolitiker som sköter frågorna klart bättre än vad vi gör.

I och för sig är vi inte överens mellan partierna, men de förslag som vi lägger fram för att förändra lagstiftningen lägger vi naturligtvis fram utifrån den kunskap om de brister som finns ute lokalt. Våra krav på att förstärka kommunernas skyldighet att se till att barnens intresse bevakas i planeringsfrågan bygger naturligtvis på kunskapen om att man bl.a. i min egen hemkommun aldrig har tagit denna uppgift på särskilt mycket allvar, trots en rad motioner även lokalt.

Våra förslag bygger naturligtvis på en förutsättning att den bästa av världar, som Leif Jakobsson uppenbarligen tror finns kommunalt, inte finns. Från riksdagens sida behöver vi faktiskt ägna oss åt det som är vår uppgift förutom att stifta lagar, nämligen att se till att det finns en viss likställighet i samhället och att alla människor har rätt till samma förutsättningar oavsett var de bor.

Därför föreslår Vänsterpartiet skärpningar som ger barnen rättigheter utifrån barnkonventionen, som vi precis har ratificerat och som vi inte lever upp till. Jag kan inte tycka att det är rimligt att vi fortfarande ska vänta på att kommunerna ska ta det ansvaret. Det är faktiskt hög tid att riksdagen skärper lagstiftningen på de områden som vi missat.

Det finns ungefär ett och ett halvt tusen olika lagar och förordningar som staten har skrivit för att styra kommunernas verksamhet. Säkerligen är det en hel hög av dem som skulle kunna plockas bort. Men jag är också övertygad om att det fattas både lagar och förordningar i dag. De behöver tillföras för att vi ska få ett samhälle där alla får plats.

Anf. 103 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Sten Lundström! Jag inbegriper inte Vänsterpartiet i jämförelsen mellan ord och handling när det gäller regleringar och annat. Vänsterpartiet har i alla fall aldrig proklamerat sig som något avregleringsparti, och därför är det alldeles i sin ordning att det kommer många sådana förslag från Vänsterpartiets sida. Det har jag inga som helst synpunkter på ur den aspekten.

När det gäller en sådan oerhört viktig fråga som att vi tar barnens perspektiv och rättigheter på allvar så tycker jag att det är att komma väldigt billigt undan att lösa problemet genom att skriva in något i en lag. Vad skulle en sådan formulering i PBL leda till? Hur prövar man den? Hur kommer barnens rättigheter till tals?

Om barnens rättigheter och perspektiv ska komma in i planeringsprocessen så handlar det alldeles självklart inte minst om att alla vi vuxna som är aktiva på olika sätt och finns med i processen tar det hela på allvar. Det handlar mer om en folkbildningsprocess och en attitydförändring än om en förändring i lagstiftningen. En förändring i lagstiftningen kan man göra som en symbolisk förändring i ett sådant här läge – som en krona på verket i samband med ett mycket större arbete. Men om man tror att man löser detta på det viset så tror jag att man lurar sig själv.

Anf. 104 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Naturligtvis löser vi inte problemen genom att stifta lagar. Det kan vi se på lagen om rätten till särskilt boende för LSS-grupperna. Vi kan också se en massa lagar som inte efterlevs när det gäller skollagarna. Men lagen ger en förutsättning för den enskilda kom-

munmedborgaren att faktiskt ställa de krav på kommunen som är rimliga att ställa.

Det blir lite lustigt när man läser utskottsmajoritetens svar på motionerna om barns inflytande över processen. Man använder sig snarast av väntans argument. Man säger att regeringen har gett både den ena och den andra uppdrag och att regeringen redan nu tittar över systemet. Kommundemokratiutredningen tittar på detta – det är det genomgående svaret. Det finns egentligen ingenting i stil med det som Leif Jakobsson för fram i minidebatten här.

Det måste till en tydlighet! Vi lagstiftare måste visa att vi tar barnens rättigheter på fullaste allvar enligt FN:s barnkonvention. Därför måste vi också se till att stifta sådana lagar.

Jag skulle vilja hinna ta upp en del andra frågor i Leif Jakobssons svar också. Det gäller de externa köpcentrumen. Vi vill inte heller på något sätt inskränka det kommunala planmonopolet där det fungerar som bäst. Därför har vi nu under flera års tid försökt motionera på ett sådant sätt att man stärker den mellankommunala och den regionala samordningen och samråden. Det är naturligtvis den vägen som vi ska gå, men då måste vi också ha en lagstiftning som förutsätter att detta samråd sker.

Det är inte tillräckligt att man i den borgerliga majoriteten i Skåne inte bryr sig ett dugg om att det ena externa köpcentrumet efter det andra växer upp. Vi måste ha en lagstiftning som tvingar dem att bry sig och att ta ett helhetsansvar för den regionala utvecklingen.

Anf. 105 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag koncentrerade mig på det här andra när det gäller frågan om barnperspektivet i planeringen är att det finns en redogörelse i utskottsskrivningen som har att göra med allt som är på väg.

Det jag försöker säga är att om Boverket, branschorganisationer och alla som är aktiva i det här arbetet är i gång och håller på med attitydförändringen så blir krav på lagstiftning något som man följer upp det hela med, och inte något som man startar det med. Det är den processen som jag tror att vi måste jobba med, och det är mycket tydligt också det som redan är på gång.

Jag delar uppfattningen när det gäller externa köpcentrum. Sten Lundström och jag kommer från samma område. Vi bor bara några hundra meter ifrån varandra. Vi är väl införstådda med den skånska problematiken kring stormarknadsetableringar. Det är inte alldeles enkelt att hantera det kommunala planmonopolet som fullständigt oantastbart i ett område där det finns så väldigt många kommuner på en liten geografisk yta. Man påverkar varandras kommuner och varandras villkor och bygger längs gränserna och liknande. Därför hade det varit väldigt bra om det arbete som inleddes av Region Skåne innan maktskiftet hade fått fortsätta. Då hade man på frivillig väg inom ramen för Region Skåne kunnat lösa de här frågorna och kommit överens. Tyvärr avbröts detta arbete när vi fick en borgerlig majoritet. Nu går det den mer formella vägen med länsstyrelsen som ska ingripa. Jag tycker inte att det är någon speciellt bra metod. Det är bättre med en annan väg som innebär att man kan komma överens på regional nivå. Så skulle jag vilja ha det. Jag tror tyvärr inte att de krav som Vänsterpartiet för fram skulle hjälpa. Att ställa

krav på ett mer formellt beslutsunderlag tror jag inte hade betjänat den här frågan.

Anf. 106 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Jag blev något förvånad, liksom Rigmor Stenmark, när jag hörde det socialdemokratiska försvaret för betänkandet. Jag tycker att det raljeras över att vi bara vill att staten ska göra en massa saker. Men vad vi kristdemokrater och den borgerliga gruppen säger är ju att vi vill ha förenklingar och förbättringar. Det kan man se om man har läst reservationerna 5 och 8 ordentligt. I reservation 5 säger vi att detta med överklagandet måste förenklas, vilket regeringen också tycker nu. Svenska Kommunförbundet jobbar för det. Här har vi nått vårt mål. Vi har fått en förenkling i planprocessen. Det har vi jobbat för under många år.

Reservation 8 handlar om flexibiliteten. Det är också en förenkling och förbättring så att kommunerna ska kunna jobba bättre med det här instrumentet. Det stämmer inte att det bara är lagar som läggs på. Vi vill också ändra lagarna för att få förenklingar och förbättringar. Det ska alltså bli till det bättre.

Jag har en fråga till Socialdemokraterna. Det gäller vår reservation om planering för tysta miljöer. Nu gör man ju så när det gäller översiktsplanen att man inventerar natur- och kulturområden. Det är självklart att man gör det. Men vi tycker att man också borde inventera tysta miljöer. Det är dags att man gör det nu innan det blir en större bristvara än vad det är. Jag undrar om Socialdemokraterna kan tänka sig att vara med på att arbeta med den inriktningen även om man har sagt nej i betänkandet.

Anf. 107 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Frågan om flexibilitet i planeringen handlar faktiskt inte om att ni vill förenkla för kommunerna. I er reservation konstaterar ni att för 15 år sedan ändrades plan- och bygglagen så att det skulle vara möjligt för kommunerna att hantera frågor enklare, snabbare eller flexiblare. I dag tycker ni att kommunerna inte har tagit till vara den möjligheten såsom ni ville. Det kan bero på att man inte vill ta till sig nya arbetsmetoder. Men det kan också bero på att politikerna i de kommunerna har sagt att de vill ha kvar de här lite omständliga processerna. För att ha en bra planprocess i sin kommun gör man på det här sättet. Lagstiftningen ger möjligheter att arbeta på olika sätt, men när kommunerna inte arbetar som ni vill ska vi utreda varför de inte gör det. Vad är det annat än förmynderi?

Anf. 108 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Om man läser ordentligt i reservation 8 kan man se att vi säger att för 15 år sedan kom plan- och bygglagen. Det var 1987 för att vara noga och exakt. Det var då den kom. Vi säger att det är mycket som är bra i plan- och bygglagen. Den ändrades 1995. Skulle man inte kunna tänka sig att se om den verkligen är okej enligt det sätt som den var tänkt att fungera? Det är bara en förbättring vi vill ha till stånd. Vi vill att Boverket ska titta på detta och se om plan- och bygglagen från 1987 stämmer med den verklighet som vi har nu.

Anf. 109 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller kommunernas flexibilitet i planeringen är det helt klart att motionskraven utgår ifrån att man inte tycker att kommunerna har avreglerat tillräckligt mycket. Man har inte gett dem som bygger större möjligheter. Det är bara att konstatera att det kan bero på två saker. Den ena är att man inte har tagit till sig detta budskap. Den andra är att man inte tycker att det budskapet är riktigt, utan att man faktiskt vill ha lite mer inflytande från byggnadsnämnderna. Det beror ofta på lokala förhållanden och omgivningen där bebyggelse ska ske.

Det är självklart att man under hand får se över lagstiftningen och kontrollera om den fungerar. Det är naturligtvis ingenting konstigt med det. Sådant görs ju också kontinuerligt. Det finns en sådan process.

Det jag reagerade mot var det uttryck som finns i de här motionerna om att kommunerna inte har gjort som vi ville när de fick välja om de ville göra som vi ville eller om de ville göra som de har gjort innan. Det var det jag reagerade mot.

Anf. 110 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! I det här betänkandet ska jag särskilt beröra de frågor som rör bygglov, tillsyn, kontroll m.m. Jag ska börja med att läsa upp delar av ett brev som berör dessa frågor. Brevet är skrivet av en person som dagligen jobbar med byggprocessen utifrån sin profession som kvalitetsansvarig. Det är sänt till bostadsutskottets samtliga ledamöter. Brevet stärker mig ytterligare i de reservationer som Vänsterpartiet har i betänkandet och som berör dessa frågor.

Så här står det: Den nuvarande plan- och bygglagen har varit gällande sedan januari 1995. Redan inledningsvis kunde konstateras att fler frågor inte var helt genomtänkta i lagen. Planering och projektering har fått en undanskymd roll, trots att detta är en förutsättning för ett rätt utförande. Kvalitetssäkring i alla led är långt ifrån uppfylld. En objektiv betygssättning av branschen har gjorts i SOU 1997:177, *Byggkvalitet för framtiden*. Enligt denna utredning är tillståndet i branschen ganska bedrövligt. Massmedierna har uppmärksammat en rad förhållanden i byggbranschen som inte varit acceptabla. De mest aktuella är mögelproblemen i Hammarby sjöstad. I anslutning till detta talades om förslag till skärpning av byggförsäkringarna. Enligt min uppfattning ska man inte åtgärda något i slutskedet då skadan är skedd, utan i ett tidigt förebyggande skede. En del i detta är den styrning som man kan åstadkomma med PBL. Man skulle kunna säga att den som föreskriver spelreglerna har ett lika stort ansvar för resultatet som de agerande parterna. Eftersom jag själv är kvalitetsansvarig enligt PBL och även följer denna debatt som förekommer inom branschen kan jag, liksom många andra, konstatera att en ordentlig översyn av PBL bör göras.

Jag håller med om synpunkterna i detta brev. Jag har liten förståelse för den passivitet som regeringen visar när det gäller dessa frågor. Problemen är kända, Boverket har levererat ändringsförslag och skandalbyggen poppar upp då och då. I fallet Hammarby sjöstad är det patetiskt att ta del av de förklaringar som byggherren Skanska kommer med i efterhand. Det regnade för mycket, och det var dålig täckning av byggmaterial.

Och nu skallar ropen på hårdare och bättre byggförsäkringar m.m. när det i stället borde handla om att kvalitetssäkra hela byggprocessen. Den mycket viktiga projekteringsfasen finns inte ens omnämnd i lagstiftningen. Den finns i Boverkets konstruktionsregler, men hur många läser dem?

Hela PBL bör ses över. Det är en omfattande uppgift som kommer att ta lång tid. För att undvika fler byggskandaler är det viktigt att redan nu gå in och åtgärda uppenbara brister i lagstiftningen. Vi i Vänsterpartiet anger en del mycket konkreta förändringar som behöver göras.

För det första: Den kvalitetsansvariges roll i byggprocessen måste förtydligas. I dag är den kvalitetsansvariges roll att se till att den kontrollplan som upprättas av byggherren följs. Det innebär ingen kvalitets-säkring i sig och definitivt inte att de kvalitetskrav som samhället ställer enligt PBL blir tillgodosedda. Det är inte ovanligt att den kvalitetsansvarige är en av byggherren anlita entreprenör i byggprojektet och att de kontroller som utförs sker av den som har gjort jobbet. Den kvalitetsansvariges ansvar är att samla in dessa kontroller av utförda arbeten.

Den kvalitetsansvarige borde åläggas att se till att byggherrens kontrollplan tillgodoser samhällskraven och att de efterlevs på ett tillfredsställande sätt – alltså ett kontrollansvar för att kvalitetssäkra byggprocessen och inte som nu en kontroll av att kontrollplanens åtgärder utförs.

Utskottet hänvisar som vanligt till olika utredningar och till det kvalitetsråd som skulle inrättas av statliga myndigheter i samarbete med byggbranschen. Det är nog bra, men bättre hade varit att på ett mycket konkret sätt stärka ansvarsfrågan i byggprocessen, inte minst i projekteringsstadiet. Vår föreslagna förändring är nödvändig för en stärkt byggprocess om vi ska slippa fukt- och mögelproblem vid byggnation.

För det andra: Om ett byggnadsprojekt fått bygglov räcker det med att göra en bygganmälan tre veckor före byggstart. På den korta tiden ska byggnadsnämnden kalla till byggsamråd, besluta om en kontrollplan för ärendet m.m. Var och en inser att det inte är möjligt att genomföra det på så kort tid med ett bra resultat.

Boverket har under senare år försökt informera om vad som måste till för att PBL ska kunna fungera på ett bra sätt. Men det hjälper inte om inte detta sedan omfattas av lagstiftningen.

När det gäller slutanmälan innan byggnaden får tas i bruk har byggherren fem år på sig att göra klart punkterna i kontrollplanen utifrån när bygglovet beviljades. Det kan innebära att slutbevis inte behöver vara utfärdat då byggnaden tas i bruk. Det kan alltså dröja tre fyra år efter det att man har flyttat in innan byggnadsnämnden får in kontrollplanen. Då ska byggnadsnämnden ta ställning till i vilken omfattning byggnaden får tas i bruk.

Detta är absurt och logiken saknas helt i lagtexten. Ett slutbevis för användning av en byggnad ska naturligtvis lämnas in av byggherren och kunna granskas av byggnadsnämnden innan byggnaden tas i bruk. Brott mot detta bör leda till betydligt högre sanktionsavgifter än de som används inom ramen för PBL i dag.

Till sist några ord om historiskt värdefulla byggnader. Tyvärr finns det fastighetsägare som exploaterar kulturhistoriskt värdefulla byggnader genom att göra ombyggnationer som kan kallas för moderniseringar och som därmed gör det möjligt att rejält höja hyrorna.

I dag ger inte lagstiftningen något bra skydd mot inre förändringar av byggnader. Kommunerna kan visserligen utöka bygglovsplikten till att omfatta vissa underhållsåtgärder i särskilt värdefulla byggnader. Men denna möjlighet ger på intet sätt ett heltäckande skydd för att kunna pröva en rad andra åtgärder.

Det ska inte heller vara upp till den enskilda kommunen att avgöra om det är intressant att bevara och skydda kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Det är ett nationellt intresse som behöver slås fast i den lagstiftning som gäller.

Vänsterpartiet har även här ett mycket konkret förslag till vad som ska göras. I det här fallet hänvisar socialdemokraterna till kommunernas möjlighet att själva stärka skyddet, när den lagstiftande församlingen finns i det här huset. Använd den makt som finns i stället för att hänvisa till andras möjligheter!

Härmed, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 27.

Anf. 111 HARALD BERGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag var tveksam till om jag skulle framställa något yrkande eller inte. Men eftersom ingen har yrkat på den viktiga frågan om kvalitetskontroll och tillsynsansvar yrkar jag bifall till reservation 20.

Fru talman! För en tid sedan besökte några kristdemokrater bostadsområdet Bergsjön i Göteborg. Göteborgs Bostadsbolag, som äger området, driver ett projekt i detta bostadsområde där man bland mycket annat börjat titta på var inom området brott har begåtts, när på dygnet det har skett, vilka åldersgrupper som är inblandade m.m. Man försöker se om det finns ett mönster i relation till hur området planerades och byggdes en gång i tiden. Det visar sig då att buss- och spårvagnshållplatserna är placerade så att passagerarna får gå en bit för att nå bostaden. En del av gångvägarna går genom en dåligt upplyst park, där man inte kan se husen. Man kan peka på flera omständigheter som kan anses vara orsak eller faktiskt tycks inbjuda till våld, rån, överfall eller annan galenskap.

Detta är för mig ett exempel ur verkligheten som visar hur rätt i tiden Boverkets rapport *Brott, bebyggelse och planering* från september 1998 redan då var. Detsamma gäller Vår Bostads SIFO-undersökning om trygghet från augusti 2000. Och i SOU 2000:33, *Bruksvärde, förhandling och hyra – en utvärdering*, redovisar man bl.a. att det viktigaste för ett bostadsområde är att det är säkert och tryggt att bo i.

Det här är bakgrunden till att vi kristdemokrater vill att Boverket ska få i uppdrag att utarbeta och ge kommunerna tydliga riktlinjer för bebyggelseinriktade hinder mot brott.

Vad är det för nytta med att ta fram underlag och konstatera problem om inte kunskapen resulterar i något?

Fru talman! I det betänkande vi debatterar finns ett avsnitt om kvalitetsansvar och tillsynsansvar. Det är en frågeställning som återkommer år efter år i motioner. Från föregående riksmötes betänkande, 1999/2000:BoU7, finns ett avsnitt som beskriver vad som då var på gång och att det då inte fanns anledning att vidta några åtgärder.

I årets betänkande fortsätter man resonemanget med att säga att med hänsyn till vad som är på gång föreligger inte heller i år ”tillräckliga skäl att göra ett tillkännagivande i dessa frågor”.

Detta, huruvida det finns tillräckliga skäl eller inte, är en fråga om hur man bedömer situationen. Vi kristdemokrater har uppfattningen att det nu verkligen finns skäl att agera.

Owe Hellberg nämnde en skrivelse från en person, en kvalitetsansvarig, som alla ledamöter i bostadsutskottet har fått. Riksdagen har fått den officiellt, och även miljöminister Kjell Larsson har fått denna skrivelse. Personen säger sig vara kvalitetsansvarig enligt PBL och redogör ganska detaljerat för bekymmer han upplever med ansvar, kontroll och slutbevis och för en kvalitetsansvarigs arbetsuppgifter. Owe Hellberg refererade ganska friskt till hans skrivelse.

Det heter i ett ordspråk att en svala gör ingen sommar. Och det är nog sant. Men det oaktat finner jag att de problem med tillämpning av PBL som denne tjänsteman visar på är så allvarliga att de borde föranleda en kraftfullare reaktion från utskottet än den vänta-och-se-inställning som majoriteten nu förordar.

Det kristdemokratiska kravet i motionen Bo233, yrkande 21, om en revidering av PBL med förtydligande av kvalitetsansvaret, tillsyn, kontroll och slutbevis, m.m., är därför ett tillkännagivande om detta till regeringen. Det är ett krav.

Så till punkt 21 om prövning av tillgänglighet till en byggnad. Majoriteten skriver i betänkandet att man delar uppfattningen att tillgängligheten i den bebyggda miljön ska garanteras alla. Frågan är dock hur detta ska åstadkommas.

Man hänvisar till att det redan 1995 gjordes förändringar bl.a. med införande av ett särskilt system i 9 kap. i PBL för kontroll av de tekniska egenskapskraven, varav ett mycket väsentligt är kravet på tillgänglighet. Det får räcka med det, säger så majoriteten.

Vi som reserverat oss under denna punkt finner inte detta tillräckligt. Det borde vara logiskt att det redan vid bygglovsgivningen gjordes en sådan prövning. Med tanke på att byggherrar kan ha skiftande kompetens anser vi att risken torde vara lite för stor för missar i detta avseende.

Vän av ordning talar då om krav på kontrollplaner och kvalitetsansvarig. Vi hörde nyss Leif Jakobsson ta upp att vi är för mängder av nya regler och råd, osv. Det är nog inte riktigt så, Leif Jakobsson. Men med ledning av vad som framkommit är dessa funktioner i processen långt ifrån någon garanti för att tillgänglighetskravet blir uppfyllt. Jag nämnde tidigare också byggansvar och kontroller. Det tycks lite för tunt och inte särskilt logiskt uppbyggt.

Vissa av oss reserverar anser att riksdagen bör ge regeringen ett tillkännagivande om det som anförs i motion 2000/01:So540 och det som står i reservation 26. Jag anser det utan att för den skull göra något yrkande.

Anf. 112 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Först vill jag säga att den som är huvudansvarig för utskottet hos oss är sjukskriven just nu, så det blir inget huvudanförande, utan det blir ett anförande om stormarknader och externa köpcentrum.

Då vill jag börja med att säga att det är ett bedrövligt svar i betänkandet vad gäller den motion som jag med flera har väckt om externa köpcentrum. Det har inte gjorts någon uppdatering i betänkandet sedan förra motionstillfället. Ingenting gällande den pågående utvecklingen och det

man diskuterar i EU, inom Nordiska rådet, på Boverket och i Stadsmiljörådet eller i övriga Sverige finns beskrivet i betänkandet. Det verkar som om ingenting har hänt. Man säger bara att man svarade på en sådan motion förra året och avtog den och att man därför gör det nu igen. Jag tycker att det är skamligt.

Förra året fanns ändå ordföranden i bostadsutskottet med vid debatten, och det var bra. Han är inte med i dag. Det tycker jag också är skamligt. Jag tänker säga vad han sade då även om han inte är här i dag. Han sade så här: I Järfälla fungerar det bra med externt köpcentrum, så därför bör det göra det i övriga Sverige också.

Om det är på den nivån vi ska föra debatten här i kammaren blir man mörkrädd. Dessutom fungerar det inte bra i Järfälla, har Stadsmiljörådet fastställt.

Jag vill först säga ett par ord om våra grannländer inom EU-samarbetet. Inom EU har utvecklingen med stormarknader gått olika långt. Men ändå tycker man att det är viktigt att tillsammans hantera frågeställningarna, och en av de punkter som man vill diskutera är hur man ska begränsa de negativa effekterna av de externa etableringarna.

En annan sak som man diskuterar är hur man ska kunna bevara och stärka stadskärnans funktion och hur man ska kunna öka utbudet av servicefunktioner i städer och i stadsdelscentrum.

Detta diskuterar man därför att det är stora problem i den pågående utvecklingen, vilket inte går att läsa ut i betänkandet.

Man ska också diskutera hur man kan begränsa bilresandet genom koncentration av serviceutbudet.

I Norden diskuterar vi också. Våra miljöministrar har träffats och tagit fram ett underlag – en rapport där man beskriver den nordiska utvecklingen. Man säger att just detaljhandeln måste stå i fokus i debatten just nu.

I Danmark, Norge och Finland har man genomfört ändringar vad gäller plangivningen.

Boverket i Sverige vill ha förtydligande av policyn.

På Island har man satt detaljhandeln under lupp. När man utarbetar nya riktlinjer ska man titta på kommunens utveckling när det gäller detaljhandelns betydelse.

Man säger att lagändringar behövs därför att detaljhandelsinvesteringar ofta har konsekvenser över den lokala kommunala gränsen – regionens gräns – och också över länders gränser. Det gäller t.ex. Trondheim, Åre, Oslo, Strömstad, Köpenhamn och Malmö. Det finns en del i kammaren som hävdar det kommunala planmonopolet. Jag tycker att det är häpnadsväckande.

De fem nordiska miljöministrarna säger bl.a. i sin sammanfattning att man vill överväga om större krav ska ställas vid planläggning och miljökonsekvensbeskrivningar och om man ska upprätta bättre lokala förankringsprocesser, som flera har varit inne på tidigare i debatten.

Man säger också att man behöver ett nytt samtal ministrarna emellan om betydelsen av butikslokaliseringen för hela samhällsutvecklingen och för kollektivtrafikförsörjningen – detta för att ge detaljhandeln en klarare roll i den nordiska kommunplaneringen.

I Sverige säger Boverket att det finns behov av en tydligare policy vad gäller externa köpcentrum. Jag tycker inte att vi ska förvägra dem

det. Man har i sin rapport från 1999 belyst det stora antalet stormarknader som har byggts, och man beskriver också hur många som planeras. Detta framgår inte heller i betänkandet.

Flera här har talat om att länsstyrelsen har den lagstiftning den behöver för att kunna sköta detta, men det är helt uppenbart att den inte har det. Det är en länsstyrelse som vid ett tillfälle har gjort ett överklagande. Det var i Skåne. Det blev avvisat. Man har begärt hjälp och sagt att man inte klarar ut detta i Skåne.

För att ta ett konkret exempel kan jag nämna Jämtland. Det är väldigt aktuellt. I Östersundsområdet planerar man för etablering av extern detaljhandel och köpcentrum inom tre handelsblock: Berg, Krokombäck och Åre. Med anledning av det har länsstyrelsen nu tagit fram en rapport. Den blev klar i går, så det är hett material. Man har tagit fram en rapport för att se vilken effekt det får på butikslokalerna i länet.

Här talar vi om länet. I Skåne är det regionen. Det behövs olika regler när det ser olika ut i landet.

Som ni vet är Jämtland det län i Sverige som har lyckats bäst när det gäller lokal lanthandel. Det har man gjort tack vare medveten planering och strategi från länsstyrelsens sida och några eldsjälar.

När man har tagit fram konsekvensbeskrivningen har man intervjuat i 25 butiker inom dessa tre kommuner – inom dessa tre handelsblock.

När man tittar på resultatet ser man att av de här 25 skulle 9 läggas ned inom en period av sex år. Det motsvarar alltså 36 %. Det skulle innebära att ungefär 25 personer skulle bli arbetslösa och att det skulle bli en samhälls- och konsumentmerkostnad för den här nedläggningen på ungefär 2 miljoner kronor per år. Totalt finns det 76 orter med bara en butik i Jämtland. Drygt en tredjedel av de här orterna skulle riskera att all dagligvaruservice skulle upphöra.

Sedan har vi resultat av andra analyser som överensstämmer med det här. Det gäller t.ex. Trestadsområdet nära Torps köpcentrum. När det etablerades hände samma sak där – nedläggning. Boråsområdet är ett annat exempel.

Plan- och bygglagen behöver ses över. Det här är icke en kommunal enskild angelägenhet. Handlandet görs över länsgränser, över regiongränser och över landgränser. Därför bör vi se över PBL. Ett samhällsbygge som medför ökad miljöbelastning, som bilavgaserna gör, behöver stoppas.

Jag har redan yrkat bifall till motionerna. Därför tackar jag för ordet.

Anf. 113 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Ewa Larsson hänvisar till bl.a. Boverkets skrift som heter *Handeln i planeringen* som jag tycker är väldigt välskriven. Där tar man bl.a. upp det här med kommunens roll. Man hänvisar till bl.a. A 6 i Jönköping. Man säger att när A 6 i Jönköping startades minskade handeln i centrum med 20 %, men genom en kommunal satsning från kommunpolitikerna lyckades man få tillbaka 20 % och mer än det.

Vad vi säger i vårt särskilda yttrande är att vi förstår att mångt och mycket kan vara problem, men om man läser ordentligt ser man att det finns tre olika nivåer i PBL som ger kommunföreträdarna ett ganska bra verktyg. Vi vill då tillföra ytterligare två verktyg. Det ena är att vi vill att man under den tid som man gör en översiktsplan – den ska revideras en

gång per mandatperiod – även gör en handelspolicy som är inarbetad i denna. Det andra är att man gör en konsekvensanalys, och i konsekvensanalysen ska man ta hänsyn till bl.a. det här med tidrika och tidfattiga människor. Ofta säger man att stormarknadshandel är bra, eftersom folk snabbt kan komma dit och göra sina ärenden. Då tar man enbart hänsyn till folk som är tidfattiga, men vi menar att det också är viktigt att titta på dem som är tidrika men som kanske ekonomiskt inte har den här möjligheten. Vi vill alltså ha ytterligare kompletteringar till PBL, såtillvida att vi vill att kommunerna ska kunna få mer verktyg.

Ewa Larsson pratar om Norge där man under fem år inte ska få planera mer än 3 000 kvadratmeter. Vi vet inte riktigt vad det har fått för betydelse. Men det som oroar mig lite när jag läser reservationen från Miljöpartiet kring de här frågorna är att man vill införa en vetorätt för grannkommuner. Jag skulle vilja höra Ewa Larsson utveckla detta mer, eftersom det oroar mig något. Tack!

Anf. 114 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Om man i Åre nu hade haft möjlighet att använda en vetorätt skulle man göra det omedelbart. Där tycker man att det är ett alldeles utmärkt förslag.

I Jämtland har man haft samråd. De här tre kommunerna har pratat med varandra. Det har varit lokala möten. Det har varit demokratiskt underbyggda möten, och alla parter har kommit till tals. Trots det har kommunerna bestämt sig för att de ska konkurrera med varandra. Det är det som är problemet. De konkurrerar om samma kunder. Då skulle länsstyrelsen ha en möjlighet att gå in. Som vi vet har en länsstyrelse i Sverige gjort detta vid ett enda tillfälle, och den blev överklagad, och det föll. Så det är helt klart och tydligt att det behövs en förstärkning och att det här inte är en lokal kommunal fråga. En vetorätt skulle dessutom göra det möjligt för kommunerna att lyssna på varandra, och de skulle tvingas att bli överens och inte bara köra över varandra. Jag tror att det skulle vara ett effektivt redskap.

För övrigt upptäcker jag när jag tittar på handlingarna att jag inte har yrkat bifall till reservation 6 under punkt 4 och reservation 12 under punkt 9, så det är bäst att jag gör det nu.

Anf. 115 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Det var ju bra att vi fick det här replikskiftet då.

När det gäller det här med länsstyrelserna vill jag säga att jag och Ulla-Britt Hagström under det här året har rest runt bland länsstyrelserna, från norr till söder och från öster till väster. Vi har just pratat med planföreträdare och bostadsföreträdare. Vi har bl.a. tagit upp den här frågan för att vi vill få en känsla för hur det ser ut i landet.

Jag vet att de i Krokoms också har varit på oss, och vi har pratat mycket med dem om detta. Det här är verkligen inga lätta frågor; det håller jag med om. Samtidigt vill jag säga att jag har svårt att inse att det skulle bli lättare med en vetorätt för kommunerna. Jag tror att man måste se till att låta länsstyrelserna faktiskt ha det mandat som de har. De har tre stycken uppgifter som de ska beakta. Det är säkerheten för hälsan, mellankommunala intressen och en tredje som jag inte kommer på. Men till just mellankommunala intressen hör just de här frågorna, och det

ansvaret har de redan i PBL. Så det gäller att uppmärksamma dem på det och tala om att de i t.ex. Jämtland ska samråda med allihop och se till att det blir ordning på detta. Det mandatet har de redan. Det gäller bara att de utvecklar det och använder det.

Anf. 116 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! När jag var uppe i Jämtland och deltog i en av de här lokala debatterna sade jag självklart likadant: Hoppet står till länsstyrelsen.

Nu är det här inte bara en länsfråga. Det är också en landsfråga. Det handlar om handeln mellan Trondheim och Åre. I de delar av Sverige där vi har infört regionstyre på försök är det också regionala frågor.

Häng inte upp er, kristdemokrater, på vårt förslag om vetorätt! Stöd i stället förslag om moratorium, och låt oss se över PBL och se hur vi kan förstärka miljökriteriet! I dag bygger vi nämligen om vårt samhälle på ett sådant sätt att bilåkandet blir än mer nödvändigt.

Anf. 117 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Leif Jakobsson inledde med att klaga på att det ställdes krav på så mycket ny lagstiftning. Han sade att det var att kräva en ny lagstiftning när man ville avskaffa kommunernas möjligheter att peta i och precisera vilka varor som skulle säljas i vissa butikslokaler. Han tyckte att det var en lagstiftning mot kommunerna när kommunerna skulle få samråda med näringsidkare innan de påbörjade gatuarbeten. Han tyckte att det var en onödig lagstiftning att man skulle utreda varför kommunerna inte använder den frihet som ges. Det kanske säger mer om Leif Jakobsson och vilken sida han står på i frågan om planeringen.

Det kan för övrigt sägas också om Ewa Larsson. Hon klagade på att bostadsutskottets ordförande inte fanns med här i eftermiddag. Han är på riksdagens uppdrag på tjänsteresa för Europarådets räkning. Detta kanske mer klarar ut hur Ewa Larsson ser på det europeiska samarbetet.

Fru talman! Jag står bakom alla de ståndpunkter som framförs i de moderata reservationerna. För att göra processen enklare inskränker jag mig dock till att yrka bifall till reservation nr 9.

Byggregler och planfrågor tillhör de ideologiska följetongerna eller, som det numera kallas, såporna – för övrigt ett passande uttryck för mycket av de plandebatter vi haft under efterkrigstiden. Den statliga och kommunala viljan att styra över den enskildes boende har gått långt utöver de säkerhetskrav, huvudsakligen hållfasthetskrav, som är planfrågornas viktigaste ursprung. Viljan från överheten, som Leif Jakobsson gav uttryck för här tidigare, att peta i byggnads- och boendeförhållanden vet snart inga gränser.

Nu står vi återigen inför ett ärende med flerfaldiga krav på regleringar. Man kan mena att mycket är självklart. T.ex. kan det tyckas vara självklart att det skulle vara möjligt att minska antalet överklagandemöjligheter från fyra till något färre, när de nu används på ett sådant sätt att de fördröjer nödvändiga byggprocesser och mer blir till försök att obstruera en process som ändå har ett givet mål.

Och varför skulle man inte kunna få bosätta sig i ett område där kommunen av ett eller annat skäl inte har möjlighet att upprätthålla kommunal service – om det nu är så att man med öppna ögon tycker att det ändå vore trevligt att bo där? Det skulle ge förutsättningar för många

små kommuner i glesbygden. Visst borde samhället ställa upp med legala förutsättningar som möjliggör boende i husbåt. Det skulle också ge bättre förutsättningar för glesbygden. Varför skulle man inte kunna möjliggöra sådan användning av byggnader och mark som ger ekonomiska förutsättningar för värdefulla och särpräglade områden att överleva?

Mycket i det här betänkandet handlar om stormarknader, som med viss rätt sägs föra vissa problem med sig. Dessa ställer i sin tur stora krav på att stadsplanerarna har skicklighet, ödmjukhet och insikt i mänskligt beteende. T.ex. måste de som kommer till ett centrum få en möjlighet att ställa ifrån sig bilen någonstans. I annat fall överlever inte respektive centrum.

Detta är frågor som vi kan diskutera länge, fru talman. Jag ämnar dock inte göra det längre utan hänvisar till mitt tidigare yrkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.03 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då voteringen skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU4 En säkerhetsordning för 2000-talet

Mom. 5 (humanitär intervention)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (c, fp)

Förberedande votering:

69 för res. 1

31 för res. 2

199 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

171 för utskottet

69 för res. 1

58 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 37 v, 10 kd, 11 mp
För res. 1: 69 m
Avstod: 27 kd, 17 c, 14 fp
Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Mom. 11 (inrättandet av en internationell miljödomstol)

1. utskottet
2. res. 3 (v, mp)

Votering:

249 för utskottet

48 för res. 3

2 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 38 kd, 17 c, 12 fp

För res. 3: 37 v, 11 mp

Avstod: 2 fp

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Mom. 12 (reformarbetet inom FN)

1. utskottet
2. res. 4 (fp)

Votering:

285 för utskottet

14 för res. 4

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 37 v, 38 kd, 17 c, 11 mp

För res. 4: 14 fp

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Mom. 20 (miljöarbetet inom FN)

1. utskottet
2. res. 6 (v, mp)

Votering:

251 för utskottet

48 för res. 6

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 38 kd, 17 c, 14 fp

För res. 6: 37 v, 11 mp

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Mom. 21 (hälsoarbetet inom FN)

1. utskottet
2. res. 7 (kd)

Votering:

260 för utskottet

37 för res. 7
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 2000/01:99
25 april

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 69 m, 37 v, 17 c, 14 fp, 11 mp
För res. 7: 37 kd
Frånvarande: 19 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Mom. 41 (ett institut för internationell konfliktförebyggande verksamhet)

1. utskottet
2. res. 10 (mp)
Votering:
288 för utskottet
11 för res. 10
50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 69 m, 37 v, 38 kd, 17 c, 14 fp
För res. 10: 11 mp
Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Mom. 54 (krishanteringskapacitet inom EU)

1. utskottet
2. res. 13 (v, mp)
Votering:
182 för utskottet
48 för res. 13
69 avstod
50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 2 m, 37 kd, 16 c, 14 fp
För res. 13: 37 v, 11 mp
Avstod: 67 m, 1 kd, 1 c
Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Mom. 87 (svensk säkerhetspolitik)

1. utskottet
2. res. 19 (v)
3. res. 20 (fp)
Förberedande votering:
42 för res. 19
13 för res. 20
243 avstod
51 frånvarande
Kammaren biträdde res. 19.
Huvudvotering:
175 för utskottet
38 för res. 19
85 avstod
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 kd, 16 c, 10 mp

För res. 19: 37 v, 1 mp

Avstod: 1 s, 69 m, 1 kd, 1 c, 13 fp

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 3 fp, 5 mp, 1 -

Dag Ericson (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

MJU14 Ändringar i lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU8 Egenskapskrav på byggnader

Punkt 1 (Ekologiskt anpassat byggande)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

282 för utskottet

17 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 37 v, 38 kd, 14 fp, 11 mp

För res. 1: 17 c

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 2 (Försiktighetsprincipen vid användning av byggmaterial)

1. utskottet

2. res. 2 (c, mp)

Votering:

271 för utskottet

28 för res. 2

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 37 v, 38 kd, 14 fp

För res. 2: 17 c, 11 mp

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 4 (Åtgärder mot allergi)

1. utskottet

2. res. 4 (kd, c, fp, mp)

Votering:

218 för utskottet

80 för res. 4

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 68 m, 37 v
För res. 4: 38 kd, 17 c, 14 fp, 11 mp
Frånvarande: 18 s, 14 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 5 (Deklaration av bostäder)

1. utskottet
2. res. 5 (v, kd, c)

Votering:

192 för utskottet

93 för res. 5

14 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 10 mp

För res. 5: 37 v, 38 kd, 17 c, 1 mp

Avstod: 14 fp

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 6 (Direktverkande elvärme)

1. utskottet
2. res. 7 (v, c, mp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 9 (Barnsäkerhetskrav i bostäder)

1. utskottet
2. res. 10 (v, kd, c, fp, mp)

Votering:

182 för utskottet

117 för res. 10

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m

För res. 10: 37 v, 38 kd, 17 c, 14 fp, 11 mp

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU9 Plan- och byggfrågor

Punkt 1 (Övergripande krav på kommunernas planer)

1. utskottet
2. res. 2 (c)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 3 (Planprocessen)

1. utskottet
2. res. 5 (m, kd, c, fp)

Votering:

159 för utskottet

137 för res. 5

3 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 1 m, 34 v, 11 mp

För res. 5: 68 m, 38 kd, 17 c, 14 fp

Avstod: 3 v

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 4 (Beslutsunderlag och översiktsplaners innehåll)

1. utskottet
2. res. 6 (v, mp)

Votering:

250 för utskottet

49 för res. 6

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 37 kd, 17 c, 14 fp

För res. 6: 37 v, 1 kd, 11 mp

Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 5 (Agenda 21 och Habitatagendan)

1. utskottet
2. res. 7 (kd)

Votering:

260 för utskottet

38 för res. 7

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 68 m, 37 v, 17 c, 14 fp, 11 mp

För res. 7: 38 kd

Frånvarande: 18 s, 14 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 7 (Servicezoner)

1. utskottet
2. res. 9 (m)

Votering:

229 för utskottet

70 för res. 9

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 37 v, 38 kd, 17 c, 13 fp, 11 mp
För res. 9: 69 m, 1 fp
Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 9 (Stormarknadsetableringar m.m.)

1. utskottet
2. res. 12 (mp)
Votering:
252 för utskottet
13 för res. 12
34 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 68 m, 4 v, 38 kd, 16 c, 14 fp
För res. 12: 1 m, 1 v, 11 mp
Avstod: 1 s, 32 v, 1 c
Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 11 (Brottsförebyggande planering)

1. utskottet
2. res. 17 (v)
Votering:
196 för utskottet
38 för res. 17
64 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 69 m, 1 kd, 3 c, 10 mp
För res. 17: 37 v, 1 mp
Avstod: 36 kd, 14 c, 14 fp
Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 14 (Kvalitetsansvar och tillsynsansvar)

1. utskottet
2. res. 20 (kd, c, fp)
Votering:
186 för utskottet
101 för res. 20
12 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 69 m, 4 mp
För res. 20: 32 v, 38 kd, 17 c, 14 fp
Avstod: 5 v, 7 mp
Frånvarande: 18 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 23 (Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse)

1. utskottet
2. res. 27 (v, kd, fp)

Votering:

194 för utskottet

87 för res. 27

17 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 1 kd, 11 mp

För res. 27: 36 v, 37 kd, 14 fp

Avstod: 17 c

Frånvarande: 18 s, 13 m, 7 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Punkt 24 (Gröna områden och strandnära mark)

1. utskottet
2. res. 29 (c)

Votering:

267 för utskottet

18 för res. 29

13 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 36 v, 37 kd, 12 fp

För res. 29: 17 c, 1 fp

Avstod: 1 kd, 1 fp, 11 mp

Frånvarande: 18 s, 13 m, 7 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 5 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 25 april

2000/01:406 av *Carina Hägg* (s) till socialminister Lars Engqvist

Kvinnobrist i vårdbolags styrelser

2000/01:407 av *Carina Hägg* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg

Djur i krig

2000/01:408 av *Elver Jonsson* (fp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Jämställdhet med förhinder

2000/01:409 av *Yvonne Oscarsson* (v) till justitieminister Thomas Bodström

Polisens agerande vid demonstrationer

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll onsdagen den 2 maj.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 25 april

2000/01:1105 av *Lars Gustafsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Bilstöd

2000/01:1106 av *Helena Bargholtz* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Tillämpning av svensk lag vid svenska vigslar

2000/01:1107 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Kontroll av blivande gode män

2000/01:1108 av *Alice Åström* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Identifiering av poliser vid misstanke om brott

2000/01:1109 av *Kia Andreasson* (mp) till justitieminister Thomas Bodström

Identifikationsnummer på polisens skyddsutrustning

2000/01:1110 av *Carina Hägg* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg

Behovet av hästgårdar

2000/01:1111 av *Ann-Marie Fagerström* (s) till finansminister Bosse Ringholm

Handläggningstider för trafikskadade

2000/01:1112 av *Carina Hägg* (s) till miljöminister Kjell Larsson

Marksanering

2000/01:1113 av *Maud Ekendahl* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Gamla fiskehamnar

2000/01:1114 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén

Länsstyrelsernas roll i boendeplaneringen

2000/01:1115 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till näringsminister Björn Rosengren

Tillämpningen i Sverige av de minimis-regeln

2000/01:1116 av *Margareta Viklund* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow

Information till riksdagen

2000/01:1117 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Prövningsrätt för elever

Prot. 2000/01:99
25 april

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll onsdagen den 2 maj.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 25 april

2000/01:1032 av *Elizabeth Nyström* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Beskattningsavdrag

2000/01:1033 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Dieselskatten för jord- och skogsbruk

2000/01:1034 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Flyttningar och fastighetsskatten

2000/01:1055 av *Lena Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist

Färdtjänsten och nationella handikapplanen

2000/01:1062 av *Ronny Olander* (s) till statsrådet Britta Lejon

Förenkling av polisens administrativa arbete

2000/01:1071 av *Mikael Oscarsson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Plåtpolis

2000/01:1075 av *Lars Hjertén* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Teologiutbildningen vid Ersta Sköndal högskola

2000/01:1076 av *Anders Sjölund* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Näringspolitiska insatser i Bjurholm

2000/01:1082 av *Yvonne Ångström* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Arbetsstillfällen i Bjurholm

2000/01:1083 av *Carl-Axel Johansson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Samverkan i gränskontrollen mot s.k. tredje land

2000/01:1084 av *Christel Anderberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Polisens kostnader för gruvhål

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll onsdagen den 2 maj.

Prot. 2000/01:99
25 april

---

14 § Kammaren åtskildes kl. 17.34.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 6 § anf. 26 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 58 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 92 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.03 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Förnyad bordläggning.....	1
5 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 20 april	2
NU9 Vissa utrikeshandelspolitiska frågor	2
UbU13 Skolan	3
6 § En säkerhetsordning för 2000-talet.....	5
Utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU4	5
Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m)	5
Anf. 2 LARS OHLY (v).....	8
Anf. 3 JAN ERIK ÅGREN (kd).....	11
Anf. 4 LARS OHLY (v) replik.....	14
Anf. 5 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik.....	14
Anf. 6 LARS OHLY (v) replik.....	14
Anf. 7 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik.....	15
Anf. 8 MARIANNE ANDERSSON (c).....	15
Anf. 9 LARS OHLY (v) replik.....	19
Anf. 10 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	19
Anf. 11 LARS OHLY (v) replik.....	19
Anf. 12 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	20
Anf. 13 LARS LEIJONBORG (fp).....	20
Anf. 14 LARS OHLY (v) replik.....	23
Anf. 15 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	23
Anf. 16 LARS OHLY (v) replik.....	23
Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	24
Anf. 18 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	24
Anf. 19 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	24
Anf. 20 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	25
Anf. 21 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	25
Anf. 22 GÖRAN LENNMARKER (m) replik.....	25
Anf. 23 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	26
Anf. 24 GÖRAN LENNMARKER (m) replik.....	26
Anf. 25 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	26
Anf. 26 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	27
Anf. 27 VIOLA FURUBJELKE (s)	29
Anf. 28 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	33
Anf. 29 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	33
Anf. 30 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	34
Anf. 31 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	34
Anf. 32 GÖRAN LENNMARKER (m) replik.....	35
Anf. 33 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	35
Anf. 34 GÖRAN LENNMARKER (m) replik.....	36

Anf. 35	VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	36
Anf. 36	LARS OHLY (v) replik	37
Anf. 37	VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	37
Anf. 38	LARS OHLY (v) replik	38
Anf. 39	VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	38
Anf. 40	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	39
Anf. 41	VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	39
Anf. 42	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	40
Anf. 43	VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	40
Anf. 44	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	41
Anf. 45	VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	41
Anf. 46	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	42
Anf. 47	VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	42
Anf. 48	STEN TOLGFORS (m)	42
Anf. 49	BERIT JÓHANNESSEN (v).....	47
Anf. 50	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	49
Anf. 51	BIRGITTA AHLQVIST (s).....	51
Anf. 52	STEN TOLGFORS (m) replik	53
Anf. 53	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	53
Anf. 54	STEN TOLGFORS (m) replik	54
Anf. 55	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	54
Anf. 56	BERTIL PERSSON (m)	54
Anf. 57	VIOLA FURUBJELKE (s)	56
Anf. 58	BERTIL PERSSON (m)	56
Anf. 59	VIOLA FURUBJELKE (s)	57
Anf. 60	BERTIL PERSSON (m)	57
	(Beslut fattades under 10 §.)	57
7 §	Ändringar i lagen (1992:1683) om provtagning på djur,	
	m.m.	57
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01: MJU14	57
	(Beslut fattades under 10 §.)	57
8 §	Egenskapskrav på byggnader.....	58
	Bostadsutskottets betänkande 2000/01:BoU8	58
Anf. 61	OWE HELLBERG (v)	58
Anf. 62	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	60
Anf. 63	OWE HELLBERG (v) replik.....	63
Anf. 64	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	63
Anf. 65	OWE HELLBERG (v) replik.....	64
Anf. 66	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	64
Anf. 67	RIGMOR STENMARK (c)	64
Anf. 68	OWE HELLBERG (v) replik.....	66
Anf. 69	RIGMOR STENMARK (c) replik	66
Anf. 70	OWE HELLBERG (v) replik.....	66
Anf. 71	RIGMOR STENMARK (c) replik	66
Anf. 72	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	66
Anf. 73	DAG ERICSON (s).....	68
Anf. 74	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	70
Anf. 75	DAG ERICSON (s) replik	71
Anf. 76	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	71

Anf. 77 DAG ERICSON (s) replik.....	71
Anf. 78 RIGMOR STENMARK (c) replik	72
Anf. 79 DAG ERICSON (s) replik.....	72
Anf. 80 RIGMOR STENMARK (c) replik	72
Anf. 81 DAG ERICSON (s) replik.....	73
Anf. 82 OWE HELLBERG (v) replik	73
Anf. 83 DAG ERICSON (s) replik.....	73
Anf. 84 OWE HELLBERG (v) replik	73
Anf. 85 DAG ERICSON (s) replik.....	74
Anf. 86 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	74
Anf. 87 DAG ERICSON (s) replik.....	74
Anf. 88 CARL-ERIK SKÅRMAN (m).....	74
(Beslut fattades under 10 §.).....	75
9 § Plan- och byggfrågor	75
Bostadsutskottets betänkande 2000/01:BoU9	75
Anf. 89 STEN LUNDSTRÖM (v)	75
Anf. 90 ANNELIE ENOCHSON (kd)	78
Anf. 91 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	82
Anf. 92 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	82
Anf. 93 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	82
Anf. 94 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	83
Anf. 95 RIGMOR STENMARK (c).....	83
Anf. 96 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	85
Anf. 97 LEIF JAKOBSSON (s)	86
Anf. 98 RIGMOR STENMARK (c) replik	88
Anf. 99 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	89
Anf. 100 RIGMOR STENMARK (c) replik	89
Anf. 101 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	89
Anf. 102 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	89
Anf. 103 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	90
Anf. 104 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	90
Anf. 105 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	91
Anf. 106 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	91
Anf. 107 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	92
Anf. 108 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	92
Anf. 109 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	92
Anf. 110 OWE HELLBERG (v)	93
Anf. 111 HARALD BERGSTRÖM (kd)	95
Anf. 112 EWA LARSSON (mp).....	96
Anf. 113 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	98
Anf. 114 EWA LARSSON (mp) replik.....	99
Anf. 115 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	99
Anf. 116 EWA LARSSON (mp) replik.....	100
Anf. 117 CARL-ERIK SKÅRMAN (m).....	100
(Beslut fattades under 10 §.).....	101
Ajournering.....	101
Återupptagna förhandlingar	101
10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	101

Prot. 2000/01:99
25 april

UU4 En säkerhetsordning för 2000-talet.....	101
MJU14 Ändringar i lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m.	104
BoU8 Egenskapskrav på byggnader.....	104
BoU9 Plan- och byggfrågor	105
11 § Anmälan om interpellationer	108
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	109
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	110
14 § Kammaren åtskildes kl. 17.34.	111

